

Procedurele rechten van minderjarige verdachten of beschuldigden in een strafprocedure/rechtsgeding in de Europese Unie (Pro-Jus)

NATIONAAL BELGISCH RAPPORT

Defence for Children
DCI-BELGIUM

PROCEDURELE RECHTEN VAN MINDERJARIGE VERDACHTEN OF BESCHULDIGDEN IN EEN STRAFPROCEDURE/RECHTSGEDING IN DE EUROPESE UNIE (PRO-JUS)

NATIONAAL BELGISCH RAPPORT

Dit onderzoek werd uitgevoerd in het kader van het Europese project: “Procedural Rights of Juveniles Suspected or accused in the EU”. Dit project is mede gefinancieerd door het Justitie Programma van de Europese Unie. De inhoud van deze publicatie geeft niet per definitie de visie van de Europese Commissie weer, noch impliceert dat de inhoud hiervan door de Europese Commissie wordt gesteund. Eventuele fouten zijn uitsluitend te wijten is aan de auteurs van dit verslag.

Dit rapport werd opgesteld door Géraldine Mathieu met de significante samenwerking van Oxanne Leboulanger, onder de supervisie van Benoit Van Keirsblick.

© 2016, Pro-Jus project

Inhoudstafel

Afkortingen **4**
Bericht aan de lezers **5**
I. Inleiding **9**
II. Contextuele inhoud **12**
II.1 Strafrecht voor minderjarigen in België: kort overzicht 12
II.1.1 Specifieke federale kenmerken verbonden aan België *12*
II.1.2 De actoren *13*
II.1.3 Procedurele kenmerken *14*
II.1.4 Soorten maatregelen *14*
II.2 Minderjarige veroordeelden of verdachte buitenlanders in België 17
II.2.1 Minderjarige delinquenten in België *18*
II.2.2 NBMV in België *20*
II.2.3 Herkomst van uit handen gegeven jongeren *26*
II.2.4. Adolescenten van buitenlandse nationaliteit in voorhechtenis *26*
III. Europese richtlijnen **29**
III.1 Richtlijn 2010/64: het recht op vertolking en vertaling 29
III.1.1 Inhoud van de richtlijn *29*
III.1.2 De uitvoering van de richtlijn in het Belgisch recht *30*
III.1.3 Relevante interne bepalingen *30*
III.1.4 Gegevens verkregen door het interview *30*
III.1.5 Faciliterende factoren en belemmeringen *34*
III.2 Richtlijn 2012/13: informatierecht 35
III.2.1 Inhoud van de richtlijn *35*
III.2.2 De uitvoering van de richtlijn in het Belgisch recht *36*
III.2.3 Relevante interne bepalingen *36*
III.2.4 Gegevens verkregen door het interview *39*
III.2.5 Faciliterende factoren en belemmeringen *41*
III.3 Richtlijn 2013/48: betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsberoving en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming 42
III.3.1 Inhoud van de richtlijn *42*
III.3.2 De uitvoering van de richtlijn in het Belgisch recht *44*
III.3.3 Relevante interne bepalingen *44*
III.3.4 Gegevens verkregen door het interview *49*
III.3.5 Faciliterende factoren en belemmeringen *51*
IV. Conclusies en aanbevelingen **52**
V. Bibliografie **54**

Afkortingen

ECtHR: European court of human rights
SV: Wetboek van Strafvordering
IVRK: Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind
MOF: Als een misdrijf omschreven feit
NICC: Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie
GI: Gemeenschapsinstellingen
BS: Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade
VH: Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis
NBMV: Niet-Begeleide Minderjarige Vreemdeling
FO: Federale Overheidsdienst
EU: Europese Unie

Bericht aan de lezers

A. Wetswijzigingen die in werking zijn getreden na de opstelling van het Nationaal Belgisch Verslag

Op 27 november 2016 is de **Wet van 21 november 2016 betreffende bepaalde rechten van personen die worden verhoord** in werking getreden **(Wet Salduz bis)**[1].

Hoewel de Belgische wetgeving reeds gedeeltelijk aan de Europese eisen voldeed, waren een aantal wetswijzigingen nog noodzakelijk. Die wijzigingen betreffen namelijk twee Europese richtlijnen die door de Belgische wetgever moesten worden omgezet: Richtlijn 2013/48/EU (die het recht op toegang tot een advocaat inhield en tegen 27 november 2016 moest worden omgezet), en Richtlijn 2010/54/EU (die het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures verder bepaalt).

1. Het recht op toegang tot een advocaat

Het recht op toegang tot een advocaat is nu gewaarborgd bij alle verhoren voor iedere persoon die gehoord wordt als verdachte, ongeacht of die persoon al dan niet van zijn vrijheid is beroofd, en in zoverre het misdrijf waarvan hij verdacht wordt tot een vrijheidsberoving zou kunnen leiden. In de vorige versie van de wet was de toegang tot een advocaat enkel gewaarborgd voor verdachten die niet van hun vrijheid waren beroofd indien de verdachten feiten tot een gevangenisstraf van min. 1 jaar konden leiden. Verdachten die beroofd waren van hun vrijheid hadden dat recht in elk geval. Dit voldeed echter niet meer aan de Europese eisen en is dus gewijzigd.

Vanaf nu mag het verhoor van een minderjarige slechts plaatsvinden na een vertrouwelijk overleg tussen de minderjarige en een advocaat. Dit vertrouwelijk overleg kan ofwel in een lokaal van de politie plaatsnemen, ofwel telefonisch.

Indien het verhoor van een minderjarige verdachte op schriftelijke uitnodiging geschiedt (met mededeling van zijn rechten evenals de beknopte mededeling van de feiten waarover de minderjarige zal worden verhoord) en indien de minderjarige zich zonder advocaat aanmeldt voor het verhoor, kan het verhoor pas plaatsvinden na een vertrouwelijk overleg tussen de minderjarige en een advocaat. Vindt zulk overleg niet plaats, dan zal het verhoor moeten worden uitgesteld. In de oudere versie van de wet werd in dergelijke gevallen de minderjarige verondersteld een advocaat te hebben geraadpleegd voordat hij zich aanmeldde voor verhoor. Dat vermoeden is nu afgeschaft.

Indien het verhoor van een minderjarige verdachte *niet* op uitnodiging geschiedt of als de oproep de rechten en de beknopte mededeling van de feiten *niet* vermelde, kan het verhoor enkel plaatsvinden na een vertrouwelijk overleg met een advocaat. Indien de advocaat dit vraagt met het akkoord van de minderjarige, kan het verhoor eenmalig worden uitgesteld om hem de gelegenheid te geven om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan tijdens het verhoor. In de voormalige versie, indien het eerste verhoor van een verdachte niet op uitnodiging geschiedde of de oproep niet de rechten en de beknopte mededeling van de feiten vermeldde kon het verhoor eenmaal worden uitgesteld op verzoek van de te verhoren persoon teneinde hem de gelegenheid te geven om een advocaat te raadplegen.

Het principe dat een minderjarige geen afstand kan doen van zijn recht op toegang tot een advocaat blijft ongewijzigd.

Het recht op bijstand van een advocaat tijdens het verhoor is vanaf nu toegekend aan iedere verdachte die verhoord wordt m.b.t. feiten waarvoor een vrijheidsstraf kan worden opgelegd. In de vorige versie van de wet werd deze bijstand beperkt tot het verhoor van verdachten voor feiten waarvoor een vrijheidsstraf van minstens één jaar kan worden opgelegd.

1 Staatsblad 24 november 2016.

De rol van de advocaat tijdens het verhoor van de verdachte is ook uitgebreid door de nieuwe wetgeving. Hij kan vragen dat een bepaalde opsporingshandeling wordt verricht of een bepaald verhoor wordt afgenomen. Hij kan ook verduidelijking aanvragen over vragen die worden gesteld en opmerkingen maken over het onderzoek en over het verhoor (Het is hem echter niet toegelaten in de plaats van de verdachte te antwoorden of het verloop van het verhoor te hinderen.) Bovendien wordt de bijstand van de advocaat uitgebreid tot de confrontaties en de meervoudige confrontaties ("line-up") van de verdachten. Voorheen was dit alleen mogelijk tijdens het plaatsbezoek voor de reconstructie van de feiten.
Een andere belangrijke nieuwigheid is dat de mededeling van de rechten nu aan de leeftijd van de persoon moet worden aangepast. Voor personen die aan een kwetsbaarheid lijden die hun vermogen om hun rechten te begrijpen beïnvloedt, moet de mededeling van hun rechten ook aangepast zijn aan deze kwetsbaarheid. Dit wordt vermeld in het proces-verbaal van het verhoor.

Tenslotte wordt artikel 495 van het Gerechtelijk Wetboek aangepast teneinde een rechtsgrondslag te geven aan een bestaande praktijk: de permanentiedienst van de advocaten die "web app " wordt genoemd. Vanaf nu wordt uitdrukkelijk bepaald dat de Ordre des Barreaux francophones et germanophone en de Orde van Vlaamse Balies elk voor de Balies die er deel van uitmaken de taak hebben de *permanentiedienst te organiseren die bedoeld wordt in de artikelen 2bis, § 2, en 24bis/1 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis op een wijze die het mogelijk maakt op een zo snel mogelijke manier een advocaat te contacteren, gebruik makend van de moderne communicatiemiddelen, waarbij de verschillende contacten van de gebruikers worden bijgehouden.* Artikel 4 van de Salduz-Wet voorzag de organisatie van een permanentiedienst door de Orden van Advocaten. Sinds 1 januari 2012 wordt deze permanentiedienst georganiseerd door een Web App. De invoeging van deze nieuwe alinea in artikel 495 van het Gerechtelijk Wetboek heeft als doel om deze praktijk te bestendigen en te registreren als een nieuwe taak voor de Balies. Het bevestigt ook de taak van de Staat om de financiering ervan te waarborgen.

2. Het recht op vertolking en vertaling

Wanneer een persoon als slachtoffer of verdachte (of in welke hoedanigheid ook) ondervraagd wordt en de taal van de procedure niet begrijpt of spreekt of aan gehoor- of spraakstoornissen lijdt, moet er beroep worden gedaan op een beëdigde tolk tijdens het verhoor. Indien er geen beëdigde tolk beschikbaar is, wordt de verhoorde persoon verzocht zelf zijn verklaring op te schrijven. De kosten van vertolking worden gedragen door de Staat. In zijn vorige versie bepaalde de wet dat indien de ondervraagde persoon in een andere taal dan die van de procedure wenste te spreken er ofwel beroep werd gedaan op een beëdigde tolk of zijn verklaringen werden genoteerd in zijn taal, of hij werd gevraagd om zijn eigen verklaring te schrijven.

Op grond van de Wet op de Voorlopige Hechtenis heeft iemand wiens vrijheid is beroofd het recht op vertrouwelijk overleg met een advocaat van zijn keuze. Dit overleg moet plaatsvinden zonder onnodige vertraging (dit is nieuw) vanaf dat tijdstip en voorafgaand aan het eerste verhoor door de politie of, bij gebreke daarvan, door de parketmagistraat of de onderzoeksrechter. Vanaf het moment dat contact wordt genomen met de gekozen advocaat of de permanentiedienst, moet het vertrouwelijk overleg met de advocaat plaatsvinden binnen twee uur. Ook nieuw is dat het vertrouwelijke overleg per telefoon kan plaatsvinden, op verzoek van de advocaat et met het akkoord met de betrokken persoon. Het vertrouwelijk overleg kan dertig minuten duren, maar kan nu, in uitzonderlijke gevallen, in worden verlengd, bij besluit van de persoon die het verhoor leidt.

Na het vertrouwelijk overleg kan het verhoor beginnen. Als het vertrouwelijk overleg niet kan plaatsvinden binnen de twee uren, gebeurt er toch een vertrouwelijk overleg via telefoon met de permanentiedienst, waarna het verhoor kan beginnen. Ingeval van overmacht kan het verhoor beginnen nadat de in artikel 47*bis*, § 2, 2) en 3) van het Wetboek van Strafvordering bedoelde rechten nogmaals werden medegedeeld aan de betrokken persoon.

Indien de verhoorde persoon de taal van de procedure niet begrijpt of spreekt of aan gehoor- of spraakstoornissen lijdt, en indien de advocaat de taal van de te verhoren persoon niet begrijpt of spreekt, wordt er beroep gedaan op een beëdigde tolk tijdens het voorafgaandelijk vertrouwelijk overleg met de advocaat. Het proces-verbaal vermeldt de bijstand van een beëdigde tolk en zijn naam en bevoegdheid. De kosten van vertolking worden gedragen door de Staat.

Tenslotte heeft de verdachte die de taal van de procedure niet begrijpt het recht om een vertaling te vragen van de relevante delen van het bevel in een taal die hij begrijpt teneinde te worden geïnformeerd over de klacht tegen hem en om zich doelmatig te kunnen verdedigen, tenzij hem een mondelinge vertaling werd verstrekt. De aanvraag moet worden ingediend op de griffie van de Rechtbank van Eerste Aanleg, op straffe van verval, binnen de drie dagen na de afgifte van het aanhoudingsbevel. De vertaling wordt verstrekt binnen een redelijke termijn. Indien een mondelinge vertaling werd gegeven, wordt dit vermeld in het bevel tot aanhouding. De kosten van vertaling worden gedragen door de Staat.

B. Toekomstige Wetgeving

Op 1 juni 2017 zal de Wet van 28 oktober 2016 in werking treden. Deze Wet vervolledigt de omzetting van de Richtlijn 2010/64/UE betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures. Deze wet wijzigt het Wetboek van Strafvordering, de Wet van 15 juni 1935 betreffende het taalgebruik in gerechtszaken en de Wet van 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel.

In essentie wordt bepaald dat de beschuldigde of de verdachte die de taal van de procedure niet begrijpt een vertaling mag vragen van de relevante delen van de dagvaarding, de kennisgeving of de tenlastelegging in een taal die hij begrijpt teneinde hem in staat te stellen om kennis te nemen van de hem tenlastegelegde feiten en zich doelmatig te verdedigen. Hij kan ook verzoeken om een vertaling van de relevante delen van het vonnis te krijgen in een taal die hij begrijpt teneinde hem in staat te stellen om kennis te nemen van de feiten waarvoor hij werd veroordeeld en zich doelmatig te verdedigen (tenzij hem een mondelinge vertaling werd verstrekt). Bovendien, als de beschuldigde of de verdachte de taal van de procedure niet begrijpt of spreekt of als hij lijdt aan gehoor- of spraakstoornissen, zal de rechtbank ambtshalve een beëdigde tolk aanstellen. Indien de persoon lijdt aan gehoor- of spraakstoornissen, zal hij het recht hebben om deze bijstand uit te breiden met die van de persoon die het meest gewend is om met hem te communiceren. Tenslotte zal de verdachte of de veroordeelde die de taal van de procedure niet begrijpt, afhankelijk van de stand van de procedure, de onderzoeksrechter of de parketmagistraat kunnen vragen om een vertaling te krijgen van andere documenten dan die waarvan de vertaling al wordt voorzien in het Wetboek van Strafvordering, op voorwaarde dat het gaat om elementen van het dossier die essentieel zijn om ervoor te zorgen dat hij zijn rechten doeltreffend kan uitoefenen.

I. Inleiding

Dit rapport werd opgesteld als onderdeel van het project "Procedurele rechten van minderjarige verdachten of beklaagden in een strafprocedure/rechtsgeding in de Europese Unie" (PRO-JUS).
Het PRO-JUS project werd uitgevoerd in vijf lidstaten van de EU (België, Frankrijk, Hongarije, Spanje en Nederland). Voor Midden-Europa en het Zuid-Oosten gebeurde dit onder coördinatie van het regionaal bureau van Terre des Hommes gelegen te Hongarije, in samenwerking met Defence for Children International (België), Hors La Rue (Frankrijk), Rights International Spain (Spanje) en Défense des Enfants International (Nederland).
Het doel van het PRO-JUS project is de situatie van buitenlandse verdachte of beklaagde jongeren in strafprocedures te analyseren, gezien hun bijzondere kwetsbaarheid die hun er mogelijk van weerhoudt te genieten van hun rechten opgenomen in de drie Europese procedurele richtlijnen (richtlijnen EU 2010/64[1] 2012/13[2], 2013/48[3]).
Door de uitvoering van verschillende acties heeft het project tot doel om enerzijds de kennis en de capaciteiten van professionele actoren uit de justitie- en politiewereld omtrent het respecteren van de rechten van de buitenlandse minderjarige verdachte of beklaagde in strafprocedures te versterken, dankzij een onderzoek uitgevoerd in meerdere landen; anderzijds om de harmonieuze inwerkingtreding van de drie procedurele richtlijnen in de hierboven vermelde vijftien lidstaten van de EU ten voordele van alle (buitenlandse) kinderen te waarborgen, door de ruime verspreiding van de onderzoeksresultaten alsmede initiatieven -zowel op nationaal als op internationaal niveau- te bepleiten.
Kinderen stoten tegen talrijke belemmeringen wat betreft hun toegang tot justitie en het naleven van hun rechten. Onder deze belemmeringen valt hun juridische onbekwaamheid[4] en hun bijzonder minderjarigheidsstatuut[5]. Hun kwetsbaarheid kan in gerechtelijke onderzoeken of strafprocedures nog groter zijn.
Niettegenstaande het weliswaar moeilijk is om exacte statistieken te bekomen van het aantal verdachte of beklaagde buitenlandse kinderen in de verschillende lidstaten van de EU, wijzen de meest recente schattingen[6] erop dat het fenomeen van minderjarigen in conflict met de wet belangrijk blijft in de meeste lidstaten van de EU.
Om terecht te kunnen staan, moet een beklaagde van een strafbaar feit een advocaat kunnen raadplegen, met hem kunnen spreken in een passende en begrijpelijke taal, de inhoud van de tegen hem gestelde beschuldigingen begrijpen, geïnformeerd zijn over de werking van de procedure alsook de mogelijkheid hebben zijn verdediging voor te bereiden.
In het traject van een buitenlands kind, verdacht of beschuldigd van inbreuken, is taal de eerste hindernis in termen van een eerlijk proces, toegang tot zijn rechten en tot de informatie hieromtrent in een gepaste, begrijpelijke taal. Bovendien is de toegang tot een opgeleid en competent advocaat om buitenlandse kinderen te verdedigen niet evident, wat de uitoefening van de rechten van de verdediging -die praktisch en doeltreffend moeten zijn- in gevaar kan brengen.
Dit verslag betreft de situatie in België en vormt een van de vijf nationale rapporten gerealiseerd in het kader van het PRO-JUS project. Het is het resultaat van een onderzoek dat bestaat uit documentaire studies, gecombineerd met analyses en semi-gestructureerde interviews met kinderen en professionelen die werken met verdachte of beklaagde kinderen in strafprocedures (zie lijst van geïnterviewde professionelen en kinderen in bijlagen 1 en 2). Het rapport, dat is uitgewerkt volgens een gemeenschappelijk onderzoeksontwerp dat werd toegepast in de vijf deelnemende landen, presenteert de onderzoeksresultaten, de goede praktijken en formuleert uiteindelijk aanbevelingen. Overeenkomstig de doelstellingen van het onderzoek brengt het ook de factoren aan die de daadwerkelijke uitoefening van de rechten opgenomen in de drie EU richtlijnen toelaten dan wel belemmeren.
De informatie en gepresenteerde resultaten uit dit rapport en uit de andere nationale rapporten zullen later als basis dienen voor het opstellen van een vergelijkend regionaal rapport.

---

1 Richtlijn 2010/64/EU van het Europees Parlement en de Raad van 20 oktober 2010 betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures.

2 Richtlijn 2012/13/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2012 betreffende het recht op informatie in strafprocedures.

3 Richtlijn 2013/48/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsberoving en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsberoving.

4 Richtlijnen van het Comité van Ministers van de Europese Raad over een aangepaste justitie aan kinderen: https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/CDCJ%20Recommendations/GuidelinesChildrenFriendlyJusticeF.pdf-

5 S. GOLUB et A. GRANDJEAN, *Promoting equitable access to justice for all children*, UNICEF Insights, Resultaat 1/2014 (2014).

6 In Parijs werden in 2015, volgens de Judicial Protection of Juveniles , 2.297 zaken doorgestuurd naar de openbaar aanklager. In 1.199 zaken ging het om allochtone minderjarigen, waarbij het aantal unieke minderjarige geschat wordt op 400; bron: Service Territorial de Milieu Ouvert Paris Center, 19 April 2016). De cijfers over 2015 in Spanje laten zien dat er 18.134 minderjarigen tussen 14 en 17 jaar zijn gearresteerd of vervolgd, onder wie 3.925 van niet-Spaanse nationaliteit (bron: Ministry of the Interior, 2015 Statistical Annual Report, p. 297, http://www.interior.gob.es/documents/642317/1204854/Anuario-Estadistico-2015_126150729_VF.pdf/808a7398-2d25-4259-b450-974dc505f2e3). In Hongarije bedroeg het totale aantal minderjarige daders in 2015 7.785 waarvan 195 van niet-Hongaarse nationaliteit (bron: ENyUBS, 2016. Ministry of Home Affairs. http://bsr.bm.hu). In Nederland heeft de politie in 2015 37.017 minderjarigen ondervraagd (Nationale Politie Databank). In 2014 zijn 1.380 kinderen in een justitiële jeugdinrichting geplaatst van wie 19.2 procent van buitenlandse komaf is (bron: Ministerie van Veiligheid en Justitie)

HYPOTHESE EN PROBLEMATIEK

Volgens voorgaande onderzoeken betreffende minderjarigen in conflict met de wet, lijkt het erop dat de kinderen[7] niet de vereiste algemene kennis hebben en een beperkte bevoegdheid en beperkte onafhankelijkheid hebben als het gaat over de toegang tot justitie en het uitoefenen van hun rechten. Deze kwetsbaarheid is nog belangrijker tijdens onderzoeken en strafprocedures[8], vanwege verschillende sociale en administratieve gegevens, zoals het hebben van een buitenlandse nationaliteit, geen nationaliteit te hebben of deel uit te maken van een gemarginaliseerde groep.
De kwetsbaarheid[9] van kinderen kan onder andere het gevolg zijn van hun persoonlijke kenmerken of van speciale omstandigheden zoals trauma's, het feit buitenlander te zijn, graad van maturiteit, etc. De kwetsbaarheid van een buitenlands kind kan worden toegeschreven aan verschillende moeilijkheden die zowel intern (individueel, biologisch, etc.) als extern (omstandigheden van de begane daad, levenscontext, etc.) kunnen zijn.
Daardoor vertonen procedurele waarborgen die uitgevoerd moeten worden voor verdachte of vervolgde kinderen in strafprocedures een extra uitdaging voor de nationale strafrechtstelsels indien het hier gaat over buitenlandse kinderen. Op dezelfde manier kunnen verdachte of vervolgde kinderen reeds eerder van andere strafbare feiten slachtoffer geweest zijn.
Kinderen die op meerdere gebieden kwetsbaar zijn, zoals de verdachte of vervolgde buitenlandse kinderen[10] in een strafprocedure, kampen met bijkomende uitdagingen op het gebied van bescherming. De nationale instellingen op het gebied van kinderbescherming slagen er niet in hen efficiënt te beschermen en de beschikbaarheid en toegankelijkheid van kwalitatief goede dienstverlening te garanderen. Voorafgaand onderzoek[11] toonde de afwijkingen tussen juridische en praktische normen aan, tussen de situatie van kinderen die onderdaan zijn en buitenlandse kinderen, en tussen de toegepaste praktijken in de stadszones en ruraal gebied.
De voorgaande analyses over het onderwerp[12] alsook de richtlijnen van de Europese Raad over een kindvriendelijke justitie hebben de nadruk gelegd op de factoren die positief bijdragen aan de effectieve uitoefening door de kinderen van hun rechten in strafprocedures en de factoren die negatieve gevolgen hebben.
Bijgevolg is de centrale onderzoeksvraag: kunnen vervolgde of beschuldigde kinderen in strafprocedures effectief hun rechten uitoefenen zoals beschreven in de richtlijnen van de EU 2010/64, 2010/13, 2013/48, zowel in theorie als in praktijk?

Twee aanvullende onderzoeksvragen dragen bij tot het beantwoorden van de hoofdvraag:
1. Welke factoren dragen positief bij of hebben negatieve gevolgen op de effectieve uitoefening, bij buitenlandse kinderen, van hun inclusieve rechten in de drie bovengenoemde richtlijnen?
2. Hoe kunnen positieve factoren worden gebruikt en hoe kunnen de belemmeringen worden overschreden?

---

7 Dans le cadre du projet, un "**enfant**" sera entendu comme toute personne âgée de moins de dix-huit ans (au moment où il/elle a été arrêté/e ou a été accusé/e ou soupçonné/e d'avoir commis une infraction pénale par une autorité compétente). In het kader van het project zal een "**kind**" gehoord worden zoals elke andere persoon minder dan achttien jaar (op het moment waarop hij/zij werd beschuldigd of of verdacht een strafbaar feit te hebben gepleegd door een bevoegde autoriteit).

8 De "strafprocedures" moeten worden begrepen de procedures krachtens dewelke een persoon die verdacht of beschuldigd is een misdrijf te hebben gepleegd (zoals gedefinieerd door het nationaal en internationaal recht) tot de uiteindelijke beslissing valt of de verdachte of beschuldigde persoon echt deze misdrijf heeft begaan, inclusief, indien van toepassing, de juridische beslissing en alle beroepen. Bijgevolg komt op het moment waarop de persoon zijn straf uitzit (na de veroordeling) niet terug in de strafprocedures terecht. In het kader van dit onderzoek zijn de strafprocedures enkel in aanmerking genomen vanaf het moment waarop de persoon officieel zijn rechten moet uitoefenen zoals omschreven in de 3 richtlijnen, wat betekent dat de persoon ingelicht wordt over de de feiten waarvan hij verdacht wordt, wanneer hij beschuldigd wordt van een feit of wanneer hij van zijn vrijheid beroofd is (aanhouding/voorlopige hechtenis).

9 De **kwetsbaarheid van kinderen** is niet enkel gebaseerd op hun leeftijd. De kwetsbaarheid van kinderen geeft het niveau van de capaciteiten van een kind weer om de impact van bedreigingen t.o.v. de veiligheid te vermijden of aan te passen. Ze beschrijft de manier waarop de leeftijd, de fysieke ontwikkeling, intellectueel en sociaal, het emotioneel functioneren en de gedragsontwikkeling, de rol van de familie en de capaciteit zichzelf te beschermen van elk kind de mogelijkheid verbetert of verslechtert dat hem een serieuze schade wordt berokkend. De kwetsbaarheid van kinderen moet worden beschouwd ten aanzien van veel perspectieven en de leeftijd is er daar één van. Wat geëvalueerd moet worden: de capaciteit van het kind zichzelf te beschermen, zijn leeftijd, zijn capaciteit te communiceren, de mogelijkheid dat hem ernstig schade wordt berokkend volgens zijn niveau van ontwikkeling, de mate van provocatie van zijn gedrag of van zijn temperament, zijn ethologische behoeften, zijn emotionele noden, zijn specifieke fysieke noden, zijn herkenbaarheid door de anderen/zijn toegang tot individuen die hem kunnen beschermen, de samenstelling van de familie, zijn rol in de familie, zijn fysiek voorkomen, zijn omvang en zijn stevigheid, zijn volharding en zijn vaardigheden om oplossingsgericht te denken, een mogelijk eerdere slachtofferrol, zijn vaardigheid om een misbruik, een verwaarlozing te herkennen.

10 Een "**buitenlands persoon**" moet zoals een "een persoon die het burgerschap van een land bezit in welke hij/zij wordt beschuldigd of verdacht of waar de strafprocedure plaatsvindt" gehoord worden. Met andere woorden moet de buitenlandse persoon geen staatsburger zijn, wat ook de dubbele nationaliteit uitsluit.

11 SZ. GYURKÓ (ed) – B. NEMETH, *Comparative situation analysis of juvenile justice system in 20 CEE countries in accordance with the four relevant Terre des hommes scopes*, Budapest, Tdh, 2016.

12 *Ibid.*

METHODIEK

Het opstellen van de nationale rapporten in de vijf landen is gebaseerd op de gegevens en de verzamelde informatie tijdens het onderzoek opgesteld op grond van een met zorg opgestelde methodologie en geaccepteerd door alle partners. De onderzoeksmethodologie beoogde richtlijnen aan de onderzoekers te verstrekken en een verzameling van informatie te waarborgen en deze te vergelijken met relevante gegevens. De matrix van de onderzoeksmethodologie bevat:

Documentatieonderzoek
Elke onderzoeker voerde een grondig documentatieonderzoek uit op basis van informatie en beschikbare gegevens. Ze zijn voornamelijk geïnteresseerd in nationale wetgevingen, officiële documenten, statistieken en nationale rapporten. Er is aan de onderzoekers gevraagd te proberen het maximum aan relevante informatie te verzamelen daarbij gebruik makend van alle mogelijke bronnen (publicaties, doctoraatsthesissen, academisch onderzoek, etc. over het onderwerp en aanverwante domeinen).

Semi-gestructureerde interviews bij de professionelen en de kinderen
Naast het literatuuronderzoek, namen de onderzoekers in elk land ook semi-gestructureerde interviews af bij de professionelen en buitenlandse minderjarigen. Het project voorzag in het gebruik van semi-gestructureerde interviews met het oog op het verkrijgen van de informatie van de belangrijkste actoren (die exclusief werken met of die een belangrijke rol spelen tegenover buitenlandse minderjarigen in strafprocedures) en van de kant van de verdachte of vervolgde kinderen in strafprocedures. De interviews zijn uitgevoerd op basis van verschillende vragenlijsten voor de professionelen en voor de minderjarigen.
In de eerste plaats werd een vragenlijst opgesteld in het Engels en vervolgens vertaald in de verschillende talen. Om er zeker van te zijn dat de vragen en de resultaten vergelijkbaar zijn, moeten de aanpassingen in elk land minimaal zijn. De vertaalde vragen moeten overeenkomen in de zin van de originele Engelse vragen.

Ethische vragen
Meerdere ethische principes hebben het onderzoek geleid:
De geïnformeerde schriftelijke toestemming: de personen die hebben deelgenomen aan de interviews zijn in detail ondervraagd over het verdere gebruik van de informatie die zij ons gaan doorgeven, zodat zij hun geïnformeerde schriftelijke toestemming kunnen geven. Voor kinderen leidde dit principe tot verklaringen in een taal die zij gemakkelijk kunnen begrijpen en tot een herschrijven van de vragenlijst;
Gegevensbescherming: de vertrouwelijkheid van de verzamelde gegevens in het kader van het onderzoek is gegarandeerd en de gegevens zijn op een veilige manier bewaard;
Gericht gebruik van de gegevens: de verzamelde gegevens van de interviews moeten enkel gebruikt worden in het kader van het onderzoek. Voor het gebruik van de gegevens uit het interview voor andere doeleinden heeft men toestemming nodig.

GRENZEN

Ondanks vele ondernomen stappen om de recente statistieken, gebaseerd op de nationaliteit van minderjarigen in conflict met de wet in België, zijn we er niet in geslaagd de officiële cijfers te bemachtigen simpelweg omdat deze statistiek niet bestaat, noch op federaal niveau noch op niveau van de deelstaten (zie p. 15).

II. Contextuele inhoud

II.1 Strafrecht voor minderjarigen in België: kort overzicht

II.1.1 Specifieke federale kenmerken verbonden aan België

België is een federale staat bestaande uit drie gemeenschappen (Vlaamse, Franse en Duitstalige) en drie gewesten (Vlaams, Brussels Hoofdstedelijk en Waals). De macht om beslissingen te nemen behoort niet exclusief toe aan de federale regering, maar is gespreid over de gemeenschappen en gewesten. Deze drie autonome politieke niveaus beschikken elk over verschillende bevoegdheden en zijn verantwoordelijk voor internationale samenwerking met inbegrip van de totstandkoming van verdragen voor aangelegenheden die onder hun bevoegdheid vallen.
Jongeren die verdacht worden van of een "als strafbaar omschreven feit" hebben gepleegd, vallen zowel onder de bevoegdheid van de federale staat als van de gemeenschappen.

- **Bevoegdheden van de federale staat:**

- De organisatie van de jeugdrechtbanken;
- De territoriale bevoegdheid van de jeugdrechtbanken;
- De procedures voor de jeugdrechtbanken;
- De vrijheidsberoving en de regels inzake de hoorzitting van de minderjarige.

De wet betreffende jeugdrecht in België is **de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade**, opschrift vervangen in 2006 (hierna "BS").
De bedoeling van de wet is in de eerste plaats "beschermend": het gaat erom, althans in theorie, jongeren te beschermen en hen niet te straffen.
De uitdrukking "als misdrijf omschreven feit" wijst erop dat de minderjarige buiten de wetshandhaving op strafrechtelijk gebied valt. De wet veronderstelt namelijk duidelijk dat de minderjarige niet over het nodige inzicht beschikt, het vermogen het strafrechtelijk karakter van een daad die zich stelt, te begrijpen. Hij kan bijgevolg geen onderwerp uitmaken van een klassieke strafrechtelijke sanctie (gevangenschap, boete, etc.) maar enkel van bewaring, van instandhouding en van onderwijs dat vooral het karakter van een educatieve en preventieve doelstelling heeft. Opdat een van deze maatregelen genomen kan worden met betrekking tot de minderjarige moet het "als misdrijf omschreven feit" echter als vastgesteld verklaard worden, zowel wat betreft het materiële als het morele element.
Er bestaat geen minimumleeftijd opdat een minderjarige die een als misdrijf omschreven feit pleegde, berecht kan worden voor een jeugdrechtbank. De maatregelen die getroffen kunnen worden door de rechter hangen af van de leeftijd van het kind (geen verwijdering uit familiale kring voor twaalf jaar, plaatsing in een gesloten centrum vanaf de leeftijd van veertien jaar, …). Anderzijds blijven alle criminele daden gepleegd door een jongere minder dan achttien jaar onder de bevoegdheid van de jeugdrechter, zelfs als hij niet veroordeeld werd na zijn meerderjarigheid (behalve het vraagstuk van de uit handen geving wat later hieronder behandeld wordt).
Tenslotte wordt opgemerkt dat na de terreuraanslagen in Parijs van 13 november 2015 en in Brussel op 22 maart 2016 de Federale Regering heeft besloten om het wetgevend arsenaal ter bestrijding van terrorisme te versterken. De Wet van 27 april 2016 betreffende aanvullende maatregelen in de strijd tegen terrorisme die van kracht werd op 19 mei 2016 voorziet in drie belangrijke wijzigingen[13]
1°De mogelijkheid om 24 uur op 24 uur huiszoekingen te verrichten
2°Herziening van de wetgeving over de bijzondere opsporingstechnieken om het gebruik van speciale methoden van onderzoek, in het bijzonder voor de strijd tegen de wapenhandel uit te breiden.
3°De oprichting van speciale databanken
De Wet van 20 april 2015 tot versterking van de strijd tegen het terrorisme die in werking is getreden op op 15 augustus 2015, heeft het wetgevend kader versterkt door iedere persoon te straffen die het nationaal grondgebied verlaat met het oog op het plegen van een misdrijf of iedere persoon die in het nationaal grondgebied binnenkomt met het oog op het

13 C. PHILIPS, « Lutte contre le terrorisme : le législateur renforce le cadre légal », *Bulletin juridique et social*, juin 2016, n° 566, p. 1.

plegen van een misdrijf; door afluisteren, kennisnemen en opnemen van privecommunicatie en telecommunicatie toe te staan om alle terroristische misdrijven te onderzoeken en door de vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit te voorzien in het kader van de bestraffing van een terroristisch misdrijf behalve indien dit tot gevolg zou hebben dat de betrokkene staatloos zou worden.[14]
Vier wetsvoorstellen zijn in behandeling door de Kamer m.b.t. de wijziging van artikel 12 van de Grondwet om voor bepaalde misdrijven de aanhoudingstermijn van de huidige 24 uren te kunnen verlengen naar 48 of zelfs 72 uren.[15]

- **Bevoegdheden van de Gemeenschappen:**

- De bepaling van de maatregelen die kunnen genomen worden ten aanzien van de minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit pleegden;
- Hun aard en strekking, de criteria en voorwaarden, de duur, de verlenging, de herziening;
- Prioritaire maatregelen, bijzondere motieven, de organisatie van particuliere en overheidsdiensten om de onderzoeken uit te voeren en de maatregelen in werking te stellen;
- De bepaling en de organisatie van de voorwaarden en de effecten van een uithandengeving door de jeugdrechter in geval van een vastgestelde ontoereikendheid van de maatregelen;
- De werking van de Institutions Publiques de Protection de la Jeunesse ("IPPJ") en van de Gemeenschapsinstellingen ("GI").

Met uitzondering van de werking van de GI, zijn al deze bevoegdheden getransfereerd naar de Gemeenschappen tijdens de laatste staatshervorming in 2014.
De juridische tekst van de Franstalige Gemeenschap is het **decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd** dat in eerste instantie en bovenal jongeren in een "probleemsituatie" of "in gevaar" betreft, maar ook diverse bepalingen bevat die van toepassing zijn op verdachte minderjarigen of op minderjarigen die een MOF begaan hebben en vooralbepalingen bevat betreffende de rechten van deze jongeren en het kader van de GI.

II.1.2 De actoren

Inzake jeugdrecht kunnen de betrokkenen zijn:
- De politie (die meestal over een jeugdafdeling beschikt)
- Het jeugdparket

We merken op dat elk parket sinds 1 september 2006 ondersteund wordt door een criminoloog die drie belangrijk taken vervult:

- ✓ hij ontmoet de jongere en zijn ouders en informeert hen een bemiddeling te overwegen en, voor bepaalde ouders, een ouderschapscursus te volgen (deze laatste maatregel wordt nochtans niet meer toegepast bij gebrek aan de dienst of afdeling verantwoordelijk voor de invoering ervan);
- ✓ hij stelt samenwerkingen op met scholen en het CLB ter bestrijding van schoolverzuim;
- ✓ hij stelt samenwerkingen op teneinde de strijd tegen kindermishandeling te versterken.

- De onderzoeksrechter (zijn rol is eerder beperkt)
- De jeugdrechter en de jeugdrechter in hoger beroep
- De advocaat van de minderjarige
- De afdeling rechtsbescherming en de directeur jeugdzorg
- De openbare diensten (Gemeenschapsinstellingen– hierna genoemd "GI")
- De particuliere diensten

14 Idem, « Lutte contre le terrorisme : durcissement du cadre législatif », *Bulletin juridique et social*, septembre 2015, n° 547

15 Ontwerp-voorstel voor een herziening van artikel 12 van de Grondwet om voor een aantal misdrijven een aanhoudingstermijn van tweeënzeventig uren mogelijk te maken. (*Doc. Parl*, Kamer, vergaderjaar 2015-2016, nr 54-1529 / 001); Ontwerp-voorstel voor een herziening van artikel 12 van de Grondwet teneinde een verlenging van de aanhoudingstermijn tot achtenveertig uren mogelijk te maken. (*Doc. Parl*, Kamer, vergaderjaar 2015-2016, nr 54-1712 / 001); Voorstel tot herziening van artikel 12, derde lid, van de Grondwet wat betreft de uitbreiding van de termijn van aanhouding tot 48 uur (Parl, Kamer, vergaderjaar 2015-2016, nr 54-1713 / 001); Voorstel tot herziening van artikel 12, derde lid, van de Grondwet wat betreft de uitbreiding van de termijn van aanhouding tot 48 uur (*Doc. Parl*., Kamer., vergaderjaar 2015-2016, nr 54-1741 / 001.)

II.1.3 Procedurele kenmerken

We onderscheiden voorlopige maatregelen en maatregelen ten gronde

De voorlopige maatregelen worden genomen alvorens vonnis te wijzen, in raadkamer dat wil zeggen in het bureau van de rechter en niet in een rechtszaal. Ze kunnen niet vooruitlopen op het geschil en hebben principieel een maximale duur van zes maanden[16]. De jongere kan ook onmiddellijk een reeks maatregelen opgelegd krijgen, op voorlopige basis, hoewel de rechter nog geen definitief besluit heeft genomen over de schuldmaat en over de maatregel die moet worden genomen in dit kader.
Het is belangrijk erop te wijzen dat de voorlopige maatregel niet van die aard kan zijn de jongere te straffen. Zij mag enkel als doel hebben de jongere zelf of de maatschappij te beschermen of het verloop van het onderzoek te stimuleren. De jeugdrechter kan beslissen dat de jongere bij zijn familie blijft en hem voorwaarden opleggen die hij moet respecteren, zoals het niet meer omgaan met bepaalde personen of het naleven van een uitgaansverbod. De voorlopige maatregel kan echter de plaatsing onder een vertrouwenspersoon impliceren (bijvoorbeeld, een grootouder), een geschikt onderdak (bijvoorbeeld, een familielid), in een ziekenhuis, in een GI of in een kinderpsychiatrische instelling.
Maatregelen ten gronde worden bij vonnis genomen. Hun duur is vastgesteld bij vonnis (jaarlijkse herziening). Zij eindigen in principe op achttienjarige leeftijd. Indien de jongere een reëel gevaarlijk gedrag vertoont voor zichzelf of voor anderen, kan de jeugdrechter beslissen deze maatregelen te verlengen afgezien van zijn meerderjarigheid, maximum tot de leeftijd van twintig jaar[17]. Indien de jongere een inbreuk pleegde na de leeftijd van zeventien jaar, kan de jeugdrechter vanaf het vonnis bepaalde maatregelen opleggen tot de jongere de leeftijd van twintig jaar bereikt.
Elke beslissing is ontvankelijk voor beroep.
Er moet worden op gewezen dat wanneer de jongere van een als strafbaar omschreven feit wordt beschuldigd, de rechtbank de personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid ten aanzien van de minderjarige uitoefenen en eventueel de personen die er rechtelijk en feitelijk voogdij over hebben, hiervan op de hoogte moet brengen. De dagvaarding zal aan hen geadresseerd zijn[18]. De jeugdrechtbank kan bovendien, ten alle tijden, zodra de jongere is veroordeeld, zijn ouders, begeleiders, voogden of elke andere persoon die zij wenselijk achten verhoren.

II.1.4 Soorten maatregelen

In eerste instantie wordt het jeugdparket geïnformeerd door een **proces verbaal van de politie** dat een jongere verdacht is een als misdrijf omschreven feit te hebben gepleegd. Het is de taak van het jeugdparket de feiten te benoemen en de richtlijnen voor het dossier te bepalen.
Omdat het **openbaar ministerie** altijd, in verband met een minderjarige delinquent, de jeugdrechtbank onmiddellijk kan inschakelen, kan het ook bepaalde maatregelen nemen die binnen zijn bevoegdheid vallen:

- ✓ een ouderschapscursus voorstellen; deze maatregel wordt echter niet toegepast omdat er geen instanties zijn die dit kunnen uitvoeren;
- ✓ een waarschuwingsbrief aan de minderjarige, verdacht van een als misdrijf omschreven feit, om hem te informeren dat hij kennis heeft genomen van zijn rechten, dat hij van mening is dat deze vastgestelde feiten ten laste van de minderjarige zijn maar dat hij besloten heeft het dossier af te sluiten zonder verder gevolg;
- ✓ de jongere verdacht van een als misdrijf omschreven feit en zijn wettelijke vertegenwoordigers op te roepen en hen in kennis te stellen van de wet en te informeren welke risico's zij lopen;
- ✓ een bemiddeling voor te stellen indien het slachtoffer geïdentificeerd is;
- ✓ onder dezelfde voorwaarden, een bemiddeling en herstelgericht groepsoverleg[19] voorstellen.

16 Na deze periode kan de jeugdrechter ze enkel maandelijks verlengen en onder voorwaarde van een uitzonderlijke motivering. De jongere kan elke maand vragen of de tijdelijke maatregelen kunnen herzien worden.

17 De BS voorzag de mogelijkheid de maatregelen te verlengen tot drieëntwintig jaar maar dit impliceert een kost die de overheden zelf niet langer kunnen betalen.

18 Alsook aan de minderjarige indien de actie het intrekken impliceert van zijn ontvoogding of het nemen of aanpassen van een maatregel omdat hij een als misdrijf omschreven feit pleegde en hij minstens twaalf jaar is.

19 Herstelgericht groepsoverleg is een overleg waarbij het slachtoffer en zijn achterban samen met de jongere, zijn ouders, vertrouwensfiguren, advocaat en politie onder begeleiding van een onafhankelijke moderator samen een oplossing zoeken voor de mogelijke gevolgen van het als misdrijf omschreven feit (MOF) en de passende antwoorden hierop. Voor meer details over de herstellende maatregelen kijk de ministeriële omzendbrief n° 1/2007 van 7 maart 207 betreffende de wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006 tot wijziging van de betreffende wetgeving van de bescherming van de jeugd en bij de behandeling van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit pleegden, *B.S*, 8 maart 2007, specifiek. p. 11488 tot 11500.

Omtrent personen die hem zijn voorgeleid, kan de **jeugdrechter** maatregelen nemen van behoud en van opvoeding. Deze maatregelen zijn geen gevangenisstraffen en moeten altijd in het belang van de jongere genomen worden.
Er moeten drie typen maatregelen worden onderscheiden: diegene die de jongere in zijn familiale omgeving handhaven, diegene die toelaten de jongere uit zijn familiale omgeving te verwijderen en de uithandengeving, wat een uitzonderlijke maatregel is.
De keuze van de rechter voor de een of de andere maatregel zal afhangen van de persoonlijkheid en de mate van volwassenheid van de betrokkene, zijn leefomgeving, de ernst van de feiten, de omstandigheden waarin deze zijn gepleegd, van de schade en gevolgen voor het slachtoffer, van voorafgaande maatregelen ten aanzien van de betrokkene en zijn gedrag tijdens de uitvoering van deze, van de veiligheid van de betrokkene, van de openbare veiligheid, van de beschikbare behandelingsmogelijkheden, opvoedprogramma's of van alle andere voorgestelde middelen en van het voordeel dat de jongere er kan uithalen.
In theorie moet de rechter er altijd naar streven een maatregel te zoeken die toelaat de jongere in zijn familiale omgeving te laten blijven. Er kan daarom geen gebruik gemaakt worden van de maatregel tot plaatsing enkel bij wijze van uitzondering, als ultieme remedie, wanneer geen enkele andere oplossing kan worden overwogen. Dit is de toepassing van het **subsidiariteitsbeginsel**: deze verplicht prioriteit te geven aan de minst radicale maatregel, zoals (bemiddeling of overleg in groep) alvorens een plaatsing te overwegen. Hierbij moet worden opgemerkt dat er ook meerdere maatregelen gecumuleerd kunnen worden.

Maatregelen tot behoud van de jongere in het gezin:

- ✓ Terechtwijzing
- ✓ Toezicht + voorwaarden (naar school gaan, gemeenschapsdienst, betaald werk, centra voor studieoriëntatie of mentale gezondheid, opleidingsprogramma's, culturele of sportactiviteiten, bepaalde plaatsen of personen vermijden, …)
- ✓ Intensieve begeleide educatieve maatregelen
- ✓ Schriftelijke of mondelinge verontschuldigingen
- ✓ Toegebrachte schade herstellen
- ✓ Restoratieve rechtspleging (bemiddeling – gemeenschapsdienst)
- ✓ Programma herintegratie op school
- ✓ Project leren en werken, en opleiding
- ✓ Ambulante zorg

Er moet worden op gewezen dat de jongere zelf een **geschreven projectvoorstel** kan formuleren. Dit voorstel kan bestaan uit een reparatie of uit educatieve maatregelen. Daardoor kan hij bijvoorbeeld de schade in natura of symbolisch repareren. De jongere zendt het geschreven project aan de jeugdrechter ten laatste op de dag van de hoorzitting. De jeugdrechter moet controleren of het project realiseerbaar is. Indien het wordt goedgekeurd, vraagt de rechter aan de betreffende sociale dienst de uitvoering ervan te controleren. De maatregel "project van de jongere" dient in theorie prioritair te zijn ten opzichte van andere maatregelen die kunnen genomen worden, in die mate waarin zij met volle overtuiging de uitoefening van het recht van de jongere uitoefent om deel te nemen aan de beslissingen, nakomt. In de praktijk wordt dit zeer weinig gebruikt en wanneer dit wel het geval is, gaat dit meestal uit van de advocaat van de jongere dan vanuit de jongere zelf.

Maatregelen om de jongere uit zijn familiale omgeving te verwijderen:

- ✓ Plaatsing bij een vertrouwenspersoon
- ✓ Plaatsing in een particuliere instelling
- ✓ Plaatsing in een GI, open of gesloten afdeling
- ✓ Plaatsing in een ziekenhuis, klinische of psychiatrische afdeling (open of gesloten)
- ✓ + voorwaarden

Indien de jongere een als misdrijf omschreven feit pleegde **voor de leeftijd van twaalf jaar**, kan hij enkel worden onderworpen aan maatregelen die zijn levensomgeving in stand houden: berisping, begeleide intensieve educatie, individuele richtlijnen of gevolgd worden door de betreffende sociale dienst. Kinderen van minstens twaalf jaar die overtredingen hebben begaan, zijn namelijk in gevaar en moeten het voordeel genieten om beschermd te worden.

Ten aanzien van **minderjarigen van meer dan twaalf jaar,** kan de rechtbank niet de opdracht geven om de jongere in GI te plaatsen onder **de open onderwijsregeling** wanneer deze:

- ✓ een als misdrijf omschreven feit pleegde dat, indien dit gepleegd was door een meerderjarige persoon, van dien aard zou geweest zijn te leiden tot een gevangenisstraf van drie jaar of een zwaardere straf;
- ✓ een als slagen en verwondingen omschreven feit hebben gepleegd;
- ✓ na een eerdere behandeling in een GI terugkomen;
- ✓ een andere maatregel die hen was opgelegd deze niet hebben gerespecteerd;
- ✓ na een herziening in een GI in een gesloten educatief systeem geplaatst worden.

De rechtbank kan enkel opdracht geven tot een plaatsingsmaatregel in GI onder de gesloten onderwijsregeling ten aanzien van jongeren die **veertien jaar zijn of ouder** en die feiten van een bepaalde aard en ernst gepleegd hebben en die in dezelfde fout zijn hervallen.
De rechtbank kan opdracht geven tot een maatregel tot plaatsing in een GI onder de **gesloten onderwijsregeling** omtrent **een jongere van twaalf tot veertien jaar** die iemands leven of iemands gezondheid in gevaar heeft gebracht en waarvan het gedrag bijzonder gevaarlijk is.
We wijzen erop dat de opsluiting gepaard gaat met opvoedingsmaatregelen speciaal aangepast aan de jongeren om ook hun reïntegratie in de maatschappij in de best mogelijke omstandigheden voor te bereiden[20].
De jeugdrechter kan de jongere verbieden voor drie dagen te communiceren met personen die hij voorstelt (maar niet de advocaat); hij kan ook toestaan de GI te verlaten.
De jongere kan in beroep gaan; het beroep moet binnen de vijftien dagen aangetekend worden.

<u>Uitzonderlijke maatregel: het uit handen geven</u>
Het Belgisch systeem staat uitzonderlijk toe een minderjarige te laten berechten door een rechtbank voor volwassenen of hem dezelfde straffen te geven als een volwassene. Dit systeem noemt men de uithandengeving. Het is van toepassing op minderjarigen van meer dan zestien jaar oud op het moment van de feiten. De minderjarige zal in dit geval teruggestuurd worden naar een kamer speciaal opgericht bij de jeugdrechtbank (die het wetboek van strafvordering zal toepassen zoals men dit toepast bij meerderjarigen)[21].
De uithandengeving kan uitgesproken worden in gevallen waarin de jeugdrechter van mening is dat een maatregel van bewaring of van opvoeding niet aangewezen zou zijn, wat betekent dat geen enkele van de maatregelen die hij kan voorstellen of opleggen aan de jongere (zoals: bemiddeling, toezicht, diensten van algemeen belang, plaatsing …) volgens hem nog nuttig zijn. Deze minderjarigen kunnen worden gedwongen, aan het einde van hun proces, in een speciaal centrum te worden geplaatst in Saint-Hubert waar ze van de volwassenen gescheiden zijn, of bovendien een gevangenisstraf uit te zitten waarin ze niet gescheiden zijn van de meerderjarigen.
Het NICC heeft recentelijk tussentijdse resultaten gepubliceerd van een studie over 210 jonge delinquenten waarvan het aanpassingstraject na een uithandengaving werd onderzocht voor de leeftijden tussen 29 en 39 jaar. Deze analyse bracht aan het licht dat het grootste deel van de bestudeerde groep nog steeds in aanraking komt met het strafsysteem. In de afgelopen drie jaar zijn meer dan de helft van de betrokkenen veroordeeld en bijna een derde bevindt zich in de gevangenis[22].
België is geregeld op de vingers getikt omwille van deze procedure van uithandengeving die in strijd is met het IVRK alsook met andere internationale conventies. Met name de boodschap van het IVRK is glashelder: een minderjarige blijft een minderjarige, wat betekent dat hij overeenkomstig een specifiek systeem berecht moet worden, verschillend van dat van volwassenen[23].

20 Deze speciale maatregelen zijn echter niet voorzien voor aangehouden minderjarigen na een uithandengeving.

21 Het lijkt erop dat het aantal uit handen gegeven meisjes die effectief in de gevangenis zitten zo klein is dat, om economische redenen, geen specifieke instantie voor hen is opgericht (A. NUYTIENS, Y. JASPERS et J. CHRISTIAENS, "Renvoyer les jeunes délinquants vers la justice des majeurs, et après?", *Justice et Sécurité*, december 2015, beschikbaar op https://incc.fgov.be/christiaens-jenneke).

22 Bekijk A. NUYTIENS, Y. JASPERS et J. CHRISTIAENS, « Renvoyer les jeunes délinquants vers la justice des majeurs, et après ? », *Justice et Sécurité*, december 2015, beschikbaar op https://incc.fgov.be/christiaens-jenneke

23 Bekijk B. VAN DER MEERCHEN, « Le dessaisissement est contraire aux obligations internationales de la Belgique », 13 février 2007, http://www.avoixautre.be/spip.php?article1190.

Specifieke maatregelen betreffende de minderjarige delinquent die lijdt aan psychische problemen (FOR-K projecten)
De jonge delinquenten die lijden aan psychische problemen kunnen worden geplaatst in een afdeling kinderpsychiatrie om daar een intensieve behandeling te krijgen. De zorgprogramma's zijn bedoeld om de levenskwaliteit van de jongeren te verbeteren, om de sociale reïntegratie te bevorderen (integratie in het onderwijs, "beter" functioneren in een familiecontext, etc.), de samenwerking met de structurele ambulante voorzieningen, het gerecht en de GI en om een herhaling van de feiten te voorkomen.
In totaal zijn vijf eenheden van acht specifieke bedden gecreëerd om dit project te realiseren. Deze eenheden bevinden zich in het OPZ in Geel en het Middelheim Ziekenhuis van Antwerpen voor Vlaanderen, in het ziekenhuis Jean Titeca voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en, voor Wallonië in het CHU La Citadelle van Luik en in CHR Les Marronniers van Doornik.

II.2 Minderjarige veroordeelden of verdachte buitenlanders in België

Er bestaan geen specifieke statistieken betreffende de nationaliteit van minderjarigen die in België in aanraking komen met het strafrecht , noch officieel noch officieus. Zelfs in de fiches van de hoorzitting waar alle informatie wordt vermeld (geboortedatum, naam, voornaam, etc.) wordt de nationaliteit niet vermeld.

De jaarlijkse statistieken van de jeugdparketten hebben enkel betrekking op het volume en de aard van de instroom van beschermende aangelegenheden op niveau van de jeugdparketten[24].

De geïnterviewde personen zijn er ook nog niet in geslaagd ons de nauwkeurige cijfergegevens in dit verband te bezorgen. De coördinatrice criminologie bij het parket-generaal van Brussel heeft ons verteld over haar bevindingen waarin de grote meerderheid van minderjarigen die met het strafrecht in aanraking komen in Brussel van buitenlandse origine zijn maar het is niet mogelijk om te weten of ze van Belgische nationaliteit zijn. Een Naamse substituut van de Procureur des Konings rapporteerde dat de jongeren van buitenlandse nationaliteit die met het strafrecht in aanraking komen in zijn deelgemeente nog geen 1% vertegenwoordigen van alle minderjarigen die met het strafrecht in aanraking komen en dat de NBMV die met het strafrecht in aanraking komen (twee tot drie per maand), Europeaan zijn (voornamelijk Roma, Bulgaren voor diefstal), of niet-Europeaan (meer en meer Syriërs en Irakezen).

Het lijkt erop dat het gebrek aan statistieken bewust is gezien de delicate kwestie van de zaak en hieruit het gevaar van stigmatisering kan voortvloeien.

We beschikken nochtans over cijfermateriaal betreffende de algemene jeugdcriminaliteit, ontvangen van NBMV, de herkomst van uit handen gegeven jongeren en de nationaliteit van een jong volwassene in voorlopige hechtenis.

24 Bezoek http://www.om-mp.be/stat/jeu/f/index.html

II.2.1 Minderjarige delinquenten in België

Op de webpagina van het openbaar ministerie is het mogelijk het cijfermateriaal over het aantal MOF dossiers per jaar op te zoeken. Wij geven hieronder de gegevens over het jaar 2015 weer[25].

Het aantal unieke minderjarigen betrokken bij een MOF tussen 1 januari 2015 en 31 december 2015 volgens het aantal MOF zaken waarin de minderjarigen in kwestie bij betrokken was tijdens diezelfde periode (n & % in de kolommen)

	n	%
1 MOF zaak	25.863	74,54
2 MOF zaak	4.675	13,47
3 MOF zaak	1.765	5,09
4 MOF zaak	814	2,35
5 MOF zaak	440	1,27
6 tot **10** MOF zaken	823	2,37
meer **d**an **10** MOF zaken	315	0,91
TOTAAL	**34.695**	**100,00**

Verklaring van de tabel

De tabel toont het aantal unieke minderjarigen betrokken bij een MOF tussen 1 januari 2015 en 31 december 2015 volgens het aantal MOF zaken waarin de minderjarigen in kwestie bij betrokken was tijdens diezelfde periode.
Een minderjarige is meegeteld in deze tabel vanaf het moment waarop hij/zij betrokken was, tijdens de betrokken periode, door ten minste een nieuwe gemelde inbreuk gemaakt naar aanleiding van een als inbreuk geldend feit.
Het percentage in de kolommen geeft een overzicht van de verhoudingen van het aantal MOF zaken waarbij minderjarigen in een rechtszaak werden gebracht tijdens de referentieperiode. Vanaf 6 zaken werd een hergroepering toegepast van zulke aard dat de omvang van de categorieën verschilt vanaf 6 zaken.
We merken dat de tabel gegevens bevat omtrent heel België, op uitzondering van het parket van Eupen na, omdat het PJP systeem er nog niet gebruikt werd voor deze referentieperiode.

	mannelijk		vrouwelijk		onbekend/ vergissing		TOTAAL	
	n	%	n	%	n	%	n	%
onder 6 jaar	225	0,86	88	1,09	10	1,87	323	0,93
van 6 tot 12 jaar	1.442	5,54	394	4,86	21	3,92	1.857	5,35
van 12 tot 14 jaar	3.197	12,27	1.236	15,24	34	6,34	4.467	12,88
van 14 tot 16 jaar	8.487	32,58	3.038	37,46	67	12,50	11.592	33,41
van 16 tot 18 jaar	12.293	47,19	3.265	40,26	89	16,60	15.647	45,10
vanaf 18 jaar	293	1,12	65	0,80	2	0,37	360	1,04
onbekend/vergissing	112	0,43	24	0,30	313	58,40	449	1,29
TOTAAL	26.049	100,00	8.110	100,00	536	100,00	34.695	100,0

25 http://www.om-mp.be/stat/jeu/f/index.html

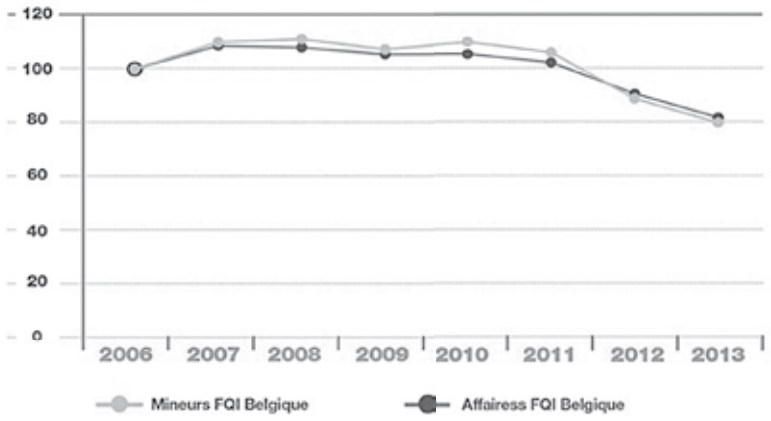
Het aantal unieke minderjarigen betrokken bij een MOF tussen 1 januari 2015 en 31 december 2015 volgens geslacht en leeftijd van de minderjarige[26] (n & % in de kolommen)

Verklaring van de tabel

De tabel toont het aantal minderjarigen in MOF zaken tussen 1 januari 2015 en 31 december 2015 volgens leeftijd (op de rij) en volgens geslacht (in de kolommen) van minderjarigen.
Wat betreft het geslacht onderscheiden wij drie categorieën: mannelijk, vrouwelijk en de resterende categorie die de minderjarigen hergroepeert voor degenen waarvan het geslacht niet werd geregistreerd in het PJP systeem.
Een minderjarige wordt meegeteld in deze tabel vanaf het moment waarop hij/zij betrokken was, tijdens de betrokken periode, door ten minste een nieuwe gemelde inbreuk gemaakt naar aanleiding van een als inbreuk geldend feit. Hij/Zij wordt in dit geval opgenomen op basis van zijn leeftijd op het moment van de eerste gemelde inbreuken geregistreerd tijdens de referentieperiode.
De leeftijd is onderverdeeld in zeven categorieën: minderjarigen minder dan 6 jaar, van 6 tot 12 jaar, van 12 tot 14 jaar, van 14 tot 16 jaar, van 16 tot 18 jaar en vanaf 18 jaar is een resterende categorie.
De categorie vanaf 18 jaar bevat de meerderjarigen. In de categorie onbekend/vergissing vinden we de 'onbekende actoren' ofwel de individuen waarvan de geboortedatum niet precies bekend is, alsook de onjuiste registraties (discriminerende leeftijd) terug.
Het percentage in de kolommen geeft een overzicht van de verhoudingen van de verschillende categorieën in leeftijd in functie van het geslacht wer. Men moet hierbij rekening houden met de omvang van de leeftijdscategorie.

Een studie van het NICC op basis van gegevens van het jeugdparket omtrent de jaren 2006 tot 2013[27]. Het onderzoek van deze gegevens toont een globale daling aan van het aantal MOF zaken tussen 2006 en 2013 voor alle districten, Franstalig en Nederlandstalig, met een duidelijke daling vanaf 2011. Het aantal betrokken minderjarigen volgt dezelfde ontwikkeling als het aantal gevallen en gaat neerwaarts.

Figure 1 : Evolution des affaires FQI et des mineurs FQI signalés aux parquets de la jeunesse en Belgique 2006-2013 (indice)[7]

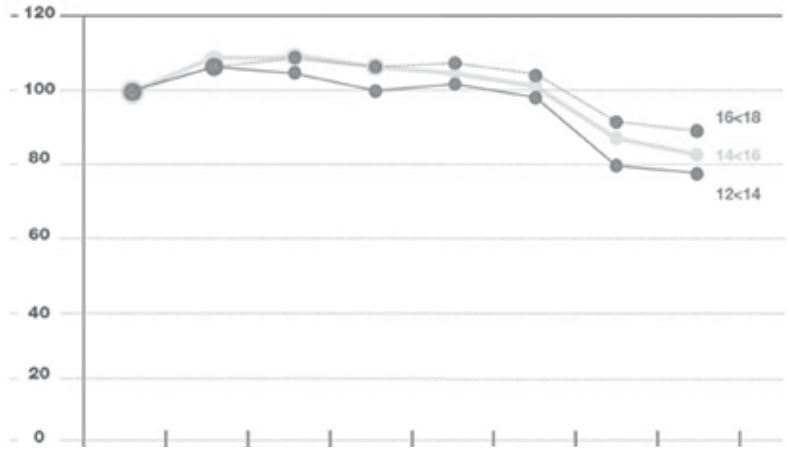

26 Deze tabel bevat gegevens omtrent heel België op uitzondering van het parket van Eupen na, omdat het PJP systeem er nog niet gebruikt werd voor deze referentieperiode.

27 I. RAVIER, "Les chiffres de la délinquance des mineurs en Belgique", *Justice et Sécurité*, november 2015, beschikbaar op https://incc.fgov.be/ravier-isabelle

Statistische analyses hebben ook aangetoond dat de MOF proportioneel eerder dalen ten voordele van jongens (-19%) dan bij meisjes (-7%).
Uiteindelijk blijven de verschillende leeftijdscategorieën proportioneel vrij stabiel in de tijd en de daling in signaleringen heeft betrekking op alle leeftijdscategorieën. Het is in de jongste groep dat de daling het meest uitgesproken is.

Figure 5 : Evolution des signalements de mineurs FQI selon l'âge en Belgique – 2006-2013 (indice)[29]

II.2.2 NBMV in België

In 2015 zijn 5047 niet-vergezelde minderjarige vreemdelingen gearriveerd op Belgisch grondgebied[28].

> Getuigenis van U., programmacoördinator voor Mentor Escale:
> We hebben de 1430 NBMV identificaties van 2014 al overschreden tot meer dan 5050 in 2015.
> Met het recentelijke akkoord tussen de EU en Turkije hebben de cijfers van arriverende NBMV's in België de neiging te verminderen.

Het commissariaat-generaal voor vluchtelingen en staatlozen heeft in 2015, 2370 NBMV asielaanvragen geregistreerd in België, wat 5 keer meer is dan in 2014[29].

Volgens UNICEF komen de niet-vergezelde minderjarige vreemdelingen die aankomen in België voornamelijk uit Afghanistan (1376), Syrië (436), Irak (181), Somalië (98) en Guinea (46). De meeste zijn jongens: 91.5 % en 8.5 % meisjes[30]. Tot op heden zijn de NBMV die aankomen jonge volwassenen van 16 tot 18 jaar[31], met enkele twijfels over hun leeftijd; met de huidige problematiek in Irak en Syrië zijn er veel jongeren van om en rond de leeftijd van 14 jaar en zien we zelfs kinderen van 10/12 jaar die alleen aankomen.

28 Brochure "Familles d'accueil pour Mineurs Etrangers Non Accompagnés (MENA)", Mentor Escale, www.mentorescale.be.

29 Persbericht van UNICEF België over de migranten- en vluchtelingencrisis, 16 december 2015, https://www.unicef.be/fr/enfants-migrants-non-accompagnes-leur-nombre-explose-unicef-belgique-tire-la-sonnette-dalarme/

30 *Ibid.*

31 Website van FOD Justitie: http://justice.belgium.be/fr/themes_et_dossiers/enfants_et_jeunes/mineurs_etrangers_non_accompagne/mineur_etranger_non_accompagne_mena_

Getuigenis van U., programmacoördinator voor Mentor Escale:
De NBMV die aankomen zijn alsmaar jonger. De meerderheid blijft 15 tot 18 jaar, maar we zien dat er sinds 2014 een stijging is van het aantal 12 tot 14 jarigen. We hebben zelfs al een NBMV gemeld van 6 maanden. Dit kan te maken hebben met mensenhandel, of wanneer de moeder sterft bij de geboorte, of dat ze gescheiden worden van hun ouders tijdens de immigratieroute aangezien deze routes steeds gevaarlijker worden. Er worden veel verdwijningen gesignaleerd, vooral op de routes in de Balkan, zo zijn er ook veel minderjarigen opgenomen in Griekenland op dit moment …

Volgens de Federale Overheidsdienst Justitie werden meer dan 70% van de minderjarigen aangegeven door de politiediensten. De anderen dienden zich spontaan aan bij het ministerie van Buitenlandse Zaken om er een asielaanvraag in te dienen[32].

Elke niet-Europese NBMV die in België aankomt, heeft het recht op de toewijzing van een voogd[33]. Deze moet automatisch en zonder uitstel de bijstand van een advocaat inroepen[34]. De NBMV voogden worden betaald en opgeleid door de staat[35]. De jeugddienst kan gebruik maken van vertaaldiensten betaald door de staat[36]. Het probleem is dat het aantal toegekomen NBMV in België geëxplodeerd is in 2015 en het aantal voogden niet in dezelfde mate gestegen is. Volgens de persoon belast met het project "pleeggezinnen voor de jonge NBMV" binnen de vereniging Mentor Escale in Brussel, zijn momenteel 400 jongeren wachtende op een voogd.

Europese NBMV hebben enkel recht op een voogd wanneer zij zich in een kwetsbare positie bevinden[37] (leeftijd, uitbuiting, in strijd met de wet, etc.), een begrip dat niet gedefinieerd is door de wet. Het feit dat een voogd niet verplicht moet worden toegewezen aan Europese minderjarigen is ongetwijfeld discriminerend. Zij zijn Europeanen maar het blijven natuurlijk jongeren die nood hebben aan bescherming. Zij moeten beschouwd worden als in een situatie van kwetsbaarheid indien geconfronteerd met het gerecht en moeten bijgevolg kunnen genieten van een NBMV voogd, wat niet nu niet het geval is.

Uit gesprekken die we voornamelijk met gespecialiseerde advocaten op dit gebied alsook met de voogden hebben kunnen voeren,, blijkt dat de moeilijkheden waarmee de NBMV in België mee worden geconfronteerd, allereerst hun "primaire" behoeften betreffen: onderdak, voeding, gezondheidszorg, wettelijke vertegenwoordiging, etc.. De rol van de advocaat bevindt zich vooral op het niveau van de asielaanvraag, het verkrijgen van een verblijfsvergunning, gezinshereniging, etc. Het aandeel van de NBMV die met het strafrecht in aanraking komen blijft laag. Volgens een advocate die gespecialiseerd is in de verdediging van NBMV consulteert 95% van hen haar via hun voogd, meestal voor een asielaanvraag.

Een belangrijke moeilijkheid betreffende de NBMV is de vaststelling van hun leeftijd. Indien een buitenlandse minderjarige zich als NBMV verklaart, voorziet de wet inzake NBMV[38] een drievoudig botonderzoek om zijn leeftijd te bepalen: sleutelbeen, pols en tanden. Wanneer echter de minderjarige voor de eerste keer op het grondgebied geïdentificeerd wordt voor een strafbaar feit, heeft het parket maar 24 uur om te weten te komen of ze de jongere al dan niet beschikbaar moeten stellen voor een jeugdrechter. Door tijdsgebrek is de gerealiseerde test een simpele test en geen drievoudig onderzoek; deze resultaten baseren zich op de enige radiografie van de pols. Indien deze test, die niet echt betrouwbaar is, aantoont dat de jongere meerderjarig is, heeft het parket het recht hem naar de gevangenis te sturen en is het moeilijk de resultaten van deze test aan te vechten.

32 *Ibid.*

33 Artikel 5 van Titel XIII, hoofdstuk 6 van de programmawet van 24 december 2002 betreffende de voogdij van buitenlandse niet-vergezelde minderjarigen, gewijzigd door artikel 385 van de programmawet van 22 december 2003 en zijn die in koninklijke uitvoeringsbesluiten van 22 december 2003 (hierna "de wet". - Over de missie en de rol van de begeleider, kijk specifieker artikels 9 en volgende van de wet.

34 Artikel 9, § 3, van de wet en artikel 12 van het koninklijk uitvoeringsbesluit van 22 december 2003.

35 Artikel 3, § 2, 7°, van de wet en artikels 15 tot 17 van het koninklijk uitvoeringsbesluit van 22 december 2003.

36 Artikel 4 van het koninklijk uitvoeringsbesluit van 22 december 2003.

37 Artikel 5/1 van de wet.

38 Artikel 7 van de wet.

Tabel met resultaten van leeftijdstesten beschikbaar op de website van de FOD Justitie

	2012		2011		2010		2009		2008		2007		2006		2005	
Nbre résultat(s) (en)	**953**		993		390		441		401		242		238		205	
<18 a/j	234	28%	288	29,0%	66	16,9%	119	27,0%	156	38,4%	88	36,4%	85	35,7%	46	22,4%
>18 a/j	689	72%	705	71,0%	324	83,1%	322	73,0%	245	60,3%	154	63,6%	153	64,3%	159	77,6%

Officiële cijfers van de FOD Justitie betreffende het melden van NBMV alsmede hun oorsprong (laatste beschikbare cijfers)

Titre 2011 JANVIER - NOVEMBRE	Janv	Févr	Mars	Avril	Mai	Juin	Juillet	Aout	Sept.	Oct.	Nov.	Déc	TOTAL
Premier Signalement	243	252	310	264	262	265	241	272	357	275	268	249	3258
TIT : autorité (premier signalement)													
Autorité de police	92	87	96	78	64	93	76	85	108	69	84	62	994
OE - Bureau RMena	126	130	184	146	180	152	139	157	175	173	149	148	1859
OE - Bureau MINTEH	12	10	4	15	10	8	10	16	48	10	10	18	171
OE - SIF	0	0	1	0	0	0	3	1	4	1	2	0	12
OE - CID	1	4	2	0	0	1	1	2	1	2	1	0	15
CGRA	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Avocat	2	4	2	3	1	1	0	2	3	1	1	1	21
Juge de la jeunesse	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Service d'aide à la Jeunesse / CBJ	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	2	5
ASBL	1	5	6	12	1	5	6	1	6	6	3	9	61
Particulier	1	1	4	0	1	2	0	2	0	0	2	0	13
Autre	7	10	10	8	4	3	6	5	12	11	9	9	94
TIT : tous les signalements	344	361	438	360	350	342	347	338	439	380	373	331	4403
ASBL	1	5	6	13	3	6	8	1	6	6	3	9	67
Autorité de police	185	184	216	164	148	165	168	147	183	166	186	141	2053
Autre	8	13	11	11	5	4	7	5	13	11	12	9	109
Avocat	2	4	2	3	1	1	0	2	3	1	1	1	21
CGRA	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Juge de la jeunesse	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2
OE - Bureau C	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
OE - Bureau MINTEH	12	13	5	15	10	9	10	18	50	10	11	19	182
OE - Bureau RMena	132	133	189	152	180	153	149	159	179	178	153	150	1907
OE - cellule Zaventem	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	2	0	4
OE - CID	2	6	3	0	1	2	1	2	1	2	1	0	21
OE - SIF	0	0	1	0	0	0	4	1	4	2	2	0	14
Particulier	1	2	4	0	1	2	0	2	0	1	2	0	15
Service d'aide à la Jeunesse / CBJ	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	2	5
TIT : Genre													
Homme	187	211	267	228	222	211	190	219	295	223	215	207	2675
Femme	56	41	43	36	40	54	51	53	62	52	53	42	583
TIT : Age													3251
0	0	1	0	1	0	1	0	1	0	2	1	2	9
1	1	0	0	0	0	1	2	0	1	0	0	0	5
2	1	2	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	6
3	2	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	6
4	3	2	2	0	1	1	1	1	1	0	2	0	14
5	1	0	1	0	0	2	0	3	1	2	1	0	11
6	2	2	1	0	1	0	3	1	2	3	1	1	17
7	1	0	0	1	0	0	3	0	3	0	1	2	11
8	0	0	0	0	1	0	3	1	1	3	2	0	11
9	1	1	1	1	1	3	1	1	1	0	2	2	15
10	1	0	1	1	0	2	1	4	3	1	1	1	16
11	3	6	3	1	4	5	1	2	1	7	1	1	35
12	6	3	5	5	4	6	7	6	9	3	7	6	67
13	13	4	11	8	9	18	8	16	15	11	17	12	142
14	17	13	20	24	21	23	18	17	38	16	17	27	251
15	31	58	91	73	62	57	60	52	87	62	59	60	752
16	90	93	105	96	89	85	81	86	116	77	94	58	1070
17	69	65	66	53	66	59	52	79	78	86	55	77	805
18	1	2	2	0	1	0	0	1	0	1	0	0	8
TIT : PAYS	JANV	FÉVR	MARS	AVR	MAI	JUIN	JUIL	AOÛT	SEPT	OCT	NOV	DÉC	TOTAL
Afghanistan	50	76	124	107	120	105	94	90	122	84	65	84	1121
Guinée	34	23	26	23	25	20	17	28	44	41	29	21	331
Algérie	26	30	31	18	27	19	18	19	31	23	21	15	278
Maroc	10	13	32	19	7	14	12	7	14	17	26	28	199
Congo (Kinshasa) (R.D.C.)	9	13	5	2	5	5	7	6	14	8	8	11	93
Irak	7	9	5	3	2	7	5	17	6	7	4	5	77
Iran	1	16	10	12	3	0	9	7	4	4	1	10	77
Serbie	6	4	8	2	6	12	6	7	8	2	3	6	70
Pakistan	2	3	3	8	10	4	4	4	5	4	4	5	56
Somalie	11	2	2	3	2	9	2	4	7	2	7	4	55
Albanie	4	1	1	1	5	2	3	4	6	12	4	1	44
Ghana	4	1	4	4	0	8	3	4	5	2	3	0	38
Bangladesh	1	0	2	3	5	0	5	1	6	4	10	5	42
Rwanda	4	7	4	3	1	2	5	3	2	3	2	3	39
Tunisie	1	1	5	7	2	4	2	2	6	4	2	1	37
Roumanie	10	2	1	5	2	3	1	2	1	3	5	0	35
Angola	4	3	6	1	3	0	1	6	0	5	2	1	32
Russie	5	1	4	2	1	0	5	1	6	1	4	3	33
Bosnie-Herzégovine	4	2	3	1	0	4	2	2	4	2	5	1	30
Cameroun	1	1	3	3	1	0	3	3	2	6	6	4	33
Croatie	2	2	0	0	1	2	2	4	8	1	6	6	34
Palestine	7	1	0	4	3	3	1	1	4	2	2	0	28
Côte dIvoire	4	8	2	3	0	3	2	3	0	0	1	4	30
Yougoslavie	2	2	1	4	4	1	2	3	0	1	3	1	24
Macédoine	3	1	0	1	0	1	5	0	2	6	3	2	24
Lybie	0	0	4	1	1	4	3	1	2	2	2	1	21
Inde	0	2	1	1	0	2	1	3	2	2	5	1	20
Kosovo	2	3	2	0	2	1	1	2	0	0	1	2	16
Vietnam	3	2	2	0	0	2	2	0	3	0	0	0	14
Erythrée	0	1	3	1	4	2	1	1	0	0	0	0	13
Turquie	0	3	2	0	1	0	1	1	1	2	1	0	12
Congo (Brazzaville)	2	0	0	0	1	1	1	1	2	3	0	0	11
Népal	0	2	0	0	1	0	0	3	1	0	4	0	11
Nigéria	1	0	1	3	1	1	1	0	1	0	2	2	13
Arménie	1	0	0	3	1	1	0	1	2	1	0	0	10
Burundi	2	1	1	0	3	0	0	0	3	0	0	0	10
Gambie	1	0	0	0	0	2	0	0	4	1	2	0	10
Indéterminé	1	1	0	2	1	0	0	0	3	0	2	1	11
Mongolie	0	0	0	3	0	0	0	5	0	2	0	1	11
Sénégal	1	0	0	1	0	0	1	3	1	1	2	0	10
Sierra Leone	2	0	0	0	2	0	0	1	1	2	2	0	10
Autre	15	15	12	10	7	16	12	19	22	14	10	11	163

31-mai-12	Janv	Févr	Mars	Avril	Mai	Total
Premier Signalement	283	270	280	205	238	1276
TIT : autorité (premier signalement)						
Autorité de police	72	83	72	67	83	377
OE - Bureau RMena	171	134	151	103	128	687
OE - Bureau MINTEH	14	11	11	4	7	47
OE - SIF	1	0	0	0	0	1
OE - CID	1	0	0	0	0	1
CGRA	0	3	0	1	0	4
CPRR	0	0	0	0	0	0
Avocat	4	2	1	0	0	7
Juge de la jeunesse	0	0	1	0	0	1
Service d'aide à la Jeunesse / CBJ	0	0	0	0	0	0
ASBL	5	13	7	12	13	50
Particulier	1	3	2	2	1	9
Autre	12	21	35	16	5	89
TIT : tous les signalements	368	334	378	338	348	1766
ASBL	7	13	7	13	15	55
Autorité de police	146	141	167	190	183	827
Autre	16	22	36	21	6	101
Avocat	4	2	1	0	0	7
CGRA	0	3	0	1	0	4
Juge de la jeunesse	0	1	1	0	2	4
OE - Bureau C	1	0	0	0	0	1
OE - Bureau MINTEH	14	11	11	4	8	48
OE - Bureau RMena	176	136	153	107	132	704
OE - cellule Zaventem	1	0	0	0	1	2
OE - CID	1	0	0	0	0	1
OE - SIF	1	0	0	0	0	1
Particulier	1	5	2	2	1	11
TIT : Sexe						
Homme	225	221	228	174	198	1046
Femme	58	49	52	31	40	230
TIT : Age						0
0	1	0	0	2	1	4
1	0	1	1	0	0	2
2	0	2	0	0	0	2
3	0	1	2	0	0	3
4	1	0	2	1	1	5
5	1	1	1	0	0	3
6	0	0	0	0	0	0
7	0	0	3	0	3	6
8	3	1	1	1	1	7
9	4	2	2	2	1	11
10	4	1	3	2	1	11
11	4	1	3	1	1	10
12	3	8	1	5	0	17
13	8	8	12	5	15	48
14	25	29	20	17	19	110
15	60	56	74	55	44	289
16	98	93	89	64	82	426
17	71	65	64	48	69	317
18	0	1	2	1	0	4
TIT : Intr. proc. 15 Jours						
Demande d'asile	0	0	0	0	0	0
Décision de refoulement	0	0	0	0	0	0
Indices TEH	0	0	0	0	0	0
TIT : PAYS	283	269	278	203	235	1268
Afghanistan	72	81	93	63	97	406
Maroc	23	39	39	24	29	154
Guinée	34	17	12	24	18	105
Algérie	17	25	24	21	11	98
Congo (Kinshasa) (R.D.C.)	17	14	22	7	5	65
Cameroun	18	11	5	2	4	40
Serbie	12	7	2	9	2	32
Pakistan	6	6	8	3	4	27
Bangladesh	4	5	3	0	5	17
Bosnie-Herzégovine	4	6	0	3	3	16
Angola	2	0	7	3	4	16
Roumanie	4	4	3	1	3	15
Yougoslavie	1	3	6	2	3	15
Somalie	7	2	1	1	3	14
Irak	4	2	1	2	4	13
Croatie	2	5	0	5	0	12
Tunisie	2	2	2	2	4	12
Ghana	2	1	1	2	5	11
Macédoine	2	2	4	1	2	11
Congo (Brazzaville)	7	0	2	0	0	9
Côte dIvoire	5	2	0	2	0	9
Inde	1	1	1	5	1	9
Palestine	1	1	6	0	1	9
Iran	2	1	2	0	3	8
Sénégal	2	0	4	2	0	8
Nigéria	1	3	3	0	1	8
Autre	31	29	27	19	23	129

Nationalité	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Afghanistan	87	93	152	356	618	482	1121
Algérie	88	97	71	111	304	289	278
Guinée	93	61	68	134	181	282	333
Maroc	109	101	125	124	221	202	200
Inde	106	71	123	263	106	77	20
Roumanie	202	213	66	34	63	56	35
Congo (Kinshasa) (R.D.C.)	106	109	96	70	88	100	94
Irak	113	64	77	119	94	113	77
Yougoslavie	146	156	103	51	61	49	24
Serbie	23	49	46	51	76	56	70
Palestine	38	33	37	45	66	57	28
Rwanda	92	42	33	16	15	28	39
Angola	47	43	33	27	33	26	32
Somalie	55	20	7	22	30	48	56
Cameroun	50	36	26	37	23	20	33
Croatie	23	29	30	22	43	32	34
Iran	10	34	14	17	17	42	77
Russie	20	23	31	32	22	31	33
Congo (Brazzaville)	112	2	28	6	11	5	11
Albanie	39	17	28	19	10	9	44
Pakistan	23	28	22	2	7	22	56
Bosnie-Herzégovine	11	7	22	28	27	12	30
Ghana	10	4	12	18	21	27	38
Vietnam	8	1	11	3	17	74	14
Moldavie	53	47	10	1	3	2	2
Turquie	31	15	10	11	12	16	12
Tunisie	3	13	6	11	22	12	37
Kosovo	1	2	2	14	30	37	16
Chine	26	18	24	21	4	2	3
Indéterminé	17	23	19	5	9	12	11
Côte dlvoire	14	14	9	10	5	5	30
Brésil	11	12	18	10	20	5	9
Nigéria	19	13	14	7	8	8	13
Erythrée	5	12	7	19	8	16	13
Burundi	21	13	13	8	3	6	10
Macédoine	0	4	4	4	8	26	24
Arménie	13	5	12	4	12	9	10
Mongolie	7	11	11	6	9	9	11
Togo	12	11	5	7	4	11	9
Sierra Leone	13	10	5	6	3	11	10
Bangladesh	2	2	0	0	3	6	42
Ethiopie	11	19	11	3	3	2	1
Niger	19	3	4	6	10	2	5
Bulgarie	20	14	2	1	3	1	4
Kenya	3	6	10	6	6	7	7
Sénégal	3	1	1	8	3	14	10
Soudan	5	5	7	4	4	11	4
Géorgie	9	6	6	4	2	5	7
Italie	1	1	1	6	15	7	7
Syrie	1	6	5	2	9	6	9
Gambie	3	2	2	9	5	5	10
Mauritanie	3	4	4	2	6	7	7
Equateur	18	6	4	1	2	1	0
Libéria	5	9	3	4	4	2	3
Lybie	1	2	0	2	2	2	21
Sri Lanka	2	2	4	3	9	4	6
Burkina Faso	5	3	2	4	5	4	3
Népal	3	2	2	3	0	5	11
Etats-Unis	1	2	3	6	5	2	5
Bénin	0	1	1	2	6	7	6
Egypte	2	0	2	5	7	1	5
Liban	2	3	8	3	1	1	3
Tsjetsjenië	3	3	4	6	1	1	1
Tanzanie	1	1	0	4	2	3	5
Mali	0	2	1	0	2	3	7
Tchad	4	1	2	1	0	5	2
Ukraine	5	4	2	2	0	0	2
Autre	51	36	32	30	55	43	49

II.2.3 Herkomst van uit handen gegeven jongeren

Een studie in 2005[39] uitgevoerd door het NICC spoorde het profiel op van uit handen gegeven jongeren door de dossiers van vijf Belgische jeugdrechtbanken te analyseren waarin de uithandengeving het meest werd toegepast in de loop van de jaren 1999, 2000 en 2001 (Antwerpen, Bergen, Brussel, Charleroi en Mechelen). Alle dossiers van de jongeren (op wie een uithandengeving werd toegepast tijdens deze periode) zijn geanalyseerd. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat deze groep voornamelijk samengesteld was uit niet-Europese jongeren (voornamelijk Marokko), waarvan enkel 16,7% van Belgische origine waren. De meerderheid waren jongens, enkel 5,7% waren meisjes. De meeste jongeren volgden beroepsonderwijs (64,7%), voltijds of deeltijds, maar spijbelden vaak (44,1%), werden van school gestuurd (44,8%) en dubbelden minstens een keer hun jaar (29,9%). Bijna een derde (30,8%) verliet vroegtijdig de school zonder echter werk te zoeken.
De tabel hieronder toont duidelijk dat het percentage van jongens, het percentage jongeren van niet-Europese origine en het percentage van jongeren die het Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) niet volgen duidelijk hoger ligt wanneer men verder in het juridisch jeugdsysteem oprukt[40].

Vergelijkingstabel van de bestudeerde bevolking (uit handen gegeven jongeren) met de MOF bevolking dat onder het parket en jeugdrechtbank ressorteert:

	FQI parquet	FQI tribunal de la jeunesse	Population étudiée
Garçons	84%	89%	94,3%
Origine non europ.	28%	44%	74,9%
Pas d'ESG	76%	89%	99,1%

II.2.4. Adolescenten van buitenlandse nationaliteit in voorhechtenis

Een uitgevoerde studie in 2011 door de operationele leiding criminologie van het NICC over de karakteristieken van personen die onder arrestatiebevel staan en/of vrijgelaten op borgtocht zijn[41], heeft kunnen aantonen dat indien de personen die in de gevangenis zitten in het kader van een aanhoudingsbevel en zij die vrijgelaten/op borgtocht vrij zijn, gelijkend is (meer dan een derde van hen is tussen 18 en 25 jaar) en voornamelijk mannen zijn (92% mannen in de twee bevolkingsgroepen), maar dat zij zich daarentegen in termen van nationaliteit onderscheiden. Met name, en nog steeds volgens de resultaten van deze studie bezat bijna de helft van de gevangenisbevolking (45,8%) de Belgische nationaliteit[42] niet. De meest vertegenwoordigde nationaliteiten waren, in degressieve volgorde volgens grootte: Marokkanen, Algerijnen, Fransen, Roemenen en Nederlanders. Hoewel de gevangenisbevolking uit een groot aantal niet Belgen bestaat, bestaat de groep op borgtocht (alternatief voor voorlopige hechtenis) grotendeels uit mensen van Belgische nationaliteit (bijna 90% en soms meer).

39 NUYTIENS et al., 2005.

40 Bron: A. NUYTIENS, Y. JASPERS ET J. CHRISTIAENS, "Renvoyer les jeunes délinquants vers la justice des majeurs, et après?", *Justice et Sécurité*, december 2015, beschikbaar op https://incc.fgov.be/christiaens-jenneke

41 A. JONCKHEERE et E. MAES, "Caractéristiques des personnes placées sous mandat d'arrêt et/ou en liberté sous conditions", in *La détention préventive et ses alternatives*, Dagelijkse leiding Criminologie, Nationaal instituut criminalistiek en criminologie, FOD Justitie 2011, p. 35 en volgende.

42 Opgemerkt dient te worden dat de verhouding Belgen/niet-Belgen gevoelig verschillend is in functie van het juridisch arrondissement: in Brussel, Antwerpen en Charleroi ging het om een hoger dan het gemiddelde aantal niet-Europeanen .

We ontmoetten de persoon verantwoordelijk voor dit onderzoek. Zij vestigde onze aandacht op het feit dat de nationaliteit een variabele is maar dat achter deze variabele zich andere kunnen verbergen, met name het ontbreken van verankering, van een specifiek adres, van inkomsten, waardoor de rechters een herhaling veronderstellen van inbreuken. Het is dus niet enkel de nationaliteit die op zich dit gegeven rechtvaardigt, het is alles wat hiermee gepaard gaat. Onderzoeksrechters erkennen ook dat wanneer een persoon geen adres heeft, dakloos is, geen banden heeft met België, geen inkomen heeft, onmiddellijk in voorlopige hechtenis geplaatst zal worden.

Tableau 2: *Tableau 2 : Répartition de la population des détenus et de celle bénéficiant d'une ADP, en fonction de la nationalité, pour certains arrondissements (année 2008)*

Arrondissement	Nationalité[a]			Total
	Belge	UE	Hors UE	
Bruges				
Détenus	60,6	13,8	25,7	100,1
ADP	96,1	0,0	3,9	100,0
Charleroi				
Détenus	53,5	10,5	36,0	100,0
ADP	83,3	9,2	7,5	100,0
Malines				
Détenus	62,0	10,9	27,1	100,0
ADP	89,1	2,3	8,6	100,0
Louvain				
Détenus	66,8	18,8	14,5	100,1
ADP	94,4	2,8	2,8	100,0
Turnhout				
Détenus	57,4	28,4	14,2	100,0
ADP	89,4	6,6	4,0	100,0

a. Unité de compte = nombre de mandats d'arrêt – de mandats ADP.

De resultaten van deze studie geven de frappante verschillen in duur van de gevangenschap in functie van de nationaliteit aan.

Tableau 9: *Durée de la détention préventive, selon la nationalité des détenus (la plus représentée : n > 40 ; au maximum jusqu'au règlement de la procédure) (année 2008)*

Nationalité	N (si > 40)	Durée				Somme	PJM
		Moyenne	Médiane	Minimum	Maximum		
Albanais	89	116,2	105,0	2	377	10.343	28,3
Irakien	79	96,9	60,0	1	255	7.652	21,0
Turc	159	84,6	62,0	1	499	13.443	36,8
Roumain	356	78,3	62,5	1	294	27.890	76,4
Ex-jougoslave	291	74,0	58,0	1	439	21.537	59,0
Néerlandais	330	72,2	58,5	1	372	23.834	65,3
Marocain	922	72,1	57,0	1	486	66.432	182,0
Italien	200	70,2	57,0	1	423	14.040	38,5
Ex-Union Soviétique	303	69,5	2,0	1	286	21.067	57,7
Tunisien	66	68,9	61,0	1	224	4.544	12,4
Palestinien	80	68,7	45,0	4	224	5.498	15,1
Congolais (Rép. Dém.)	121	67,5	53,0	1	392	8.169	22,4
Allemand	49	59,0	48,0	2	188	2.891	7,9
Algérien	653	55,9	41,0	1	341	36.513	100,0
Belge	6.140	55,9	39,0	1	513	343.292	940,5
Polonais	131	55,4	39,0	2	311	7.255	19,9
Espagnol	47	50,5	33,0	3	215	2.375	6,5
Français	438	50,1	34,0	1	395	21.942	60,1
Total	11.186	61,9	44,0	1	513	692.664	1.897,7
missing values (durée + nationalité)	*(43)*						

We ontmoetten twee jongeren van buitenlandse nationaliteit die een tijdje in de gevangenis zaten op de leeftijd van zestien en zeventien jaar, voor de duur van twee maanden en vijf dagen voor de ene, voor de duur van negen maanden voor de andere. Bij gebrek aan papieren werd een leeftijdstest afgenomen en werd de leeftijd van drieëntwintig jaar voor beiden vastgesteld. Een tweede test kon gelukkig deze resultaten doen herbekijken. Het lijkt hiermee dat deze testen niet helemaal betrouwbaar zijn, wat zware gevolgen kan hebben.

Tableau 1: *Catégories d'âge de la population des détenus et de celle bénéficiant d'une ADP, par sexe (année 2008)*

	Sexe des détenus						Sexe des justiciables					
	Hommes		Femmes		Total		Hommes		Femmes		Total	
Age (cat.)	N	%	N	%	N	M	N	%	N	%	N	%
De 0 à 15 ans	10	0,1	11	1,4	21	0,2	1	0,0	0	0,0	1	0,0
De 16 à 17 ans	58	0,6	7	0,9	65	0,6	4	0,1	0	0,0	4	0,1
De 18 à 25 ans	3.590	37,1	256	33,4	3.846	36,8	1.584	39,2	101	28,6	1.685	38,4
De 26 à 30 ans	1.856	19,2	137	17,9	1.993	19,1	651	16,1	73	20,7	724	16,5
De 31 à 35 ans	1.469	15,2	115	15,0	1.584	15,2	512	12,7	52	14,7	564	12,8
De 36 à 40 ans	1.078	11,1	81	10,6	1.159	11,1	458	11,3	46	13,0	504	11,5
De 41 à 45 ans	704	7,3	58	7,6	762	7,3	348	8,6	42	11,9	390	8,9
Plus de 45 ans	908	9,4	102	13,3	1.010	9,7	482	11,9	39	11,0	521	11,9
	9.673	100,0	767	100,0	10.440	100,0	4.040	100,0	353	100,0	4.393	100,0

We ontmoetten twee jongeren van buitenlandse nationaliteit die een tijdje in de gevangenis zaten op de leeftijd van zestien en zeventien jaar, voor de duur van twee maanden en vijf dagen voor de ene, voor de duur van negen maanden voor de andere. Bij gebrek aan papieren werd een leeftijdstest afgenomen en werd de leeftijd van drieëntwintig jaar voor beiden vastgesteld. Een tweede test kon gelukkig deze resultaten doen herbekijken. Het lijkt hiermee dat deze testen niet helemaal betrouwbaar zijn, wat zware gevolgen kan hebben.

III. Europese richtlijnen

III.1 Richtlijn 2010/64: het recht op vertolking en vertaling

III.1.1 Inhoud van de richtlijn

Het recht op vertolking en vertaling is toegekend aan personen die de taal van de procedure niet spreken of verstaan door artikel 6 van ECtHR, zoals geïnterpreteerd in de rechtspraak door het Europees Hof voor de rechten van de mens. Ter vergemakkelijking van de uitoefening van dit recht en om een eerlijk proces te garanderen, stelt richtlijn 2010/64/EU minimale regels betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures en in procedures van tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel. Het doel van de richtlijn is een gratis[43] en adequate taalkundige bijstand te garanderen aan alle verdachte of beklaagde personen, meerderjarig of minderjarig indien zij de taal van de strafprocedure niet spreken of verstaan.

Recht op vertolking
De bijstand van een tolk moet gratis aangeboden worden aan verdachten of beklaagden die de taal van de strafprocedure niet spreken of verstaan[44], met name tijdens ondervragingen door de politie, belangrijke ontmoetingen met de advocaat, alle zittingen en mogelijke zittingen en vereiste tussentijdse zittingen[45].
Het is mogelijk gebruik te maken van vertolking via videoconferentie, telefoon of internet, behalve als de fysieke aanwezigheid van de tolk vereist is om een eerlijk verloop van de procedure te garanderen[46].
Concreet roept de richtlijn op om een procedure of permanent mechanisme in het leven te roepen om te controleren indien de verdachten of beklaagden de taal van de strafprocedure spreken en begrijpen en of zij nood hebben aan assistentie van een tolk. Bovendien moeten verdachten of beklaagden de beslissing kunnen betwisten dat een tolk niet noodzakelijk is en indien deze dienst aangeboden wordt, de mogelijkheid hebben klacht in te dienen indien de kwaliteit van de tolk niet voldoet om het eerlijk verloop van de strafprocedure te garanderen.

Recht op vertaling bij essentiële documenten
Verdachten of beklaagden die de taal van de strafprocedure niet spreken of verstaan moeten binnen een redelijke termijn kunnen profiteren van alle essentiële geschreven vertalingen van documenten voor hun verdediging. Het gaat hier over elke beslissing tot vrijheidsberoving, van elke aanklacht of elke beschuldiging naast alle besluiten. Wat betreft de andere documenten, is het de taak van de competente autoriteiten te beslissen, van geval tot geval, indien een vertaling nodig is. De verdachten, beklaagden of hun advocaat kunnen de vertaling van andere essentiële documenten opeisen.
Een systeem om beroep aan te tekenen is voorzien: de verdachten of beklaagden moeten het recht hebben de beslissing betreffende de zinloosheid van het vertalen van documenten, of van passages uit deze documenten, te kunnen aanvechten en, indien een vertaling voorzien is, moeten zij de mogelijkheid hebben zich te kunnen beklagen dat de kwaliteit van de vertaling een eerlijk verloop van het proces niet garandeert.
Bij wijze van uitzondering mag een mondelinge vertaling of een mondelinge samenvatting van essentiële documenten worden verstrekt in de plaats van een geschreven vertaling, op voorwaarde dat dit geen gevaar voor het eerlijk proces van de procedure met zich meebrengt.
Verdachten of beklaagden kunnen enkel afstand doen van het recht op vertaling na juridische overlegging of geïnformeerd te zijn geworden van de gevolgen van deze afstandsverklaring; dit moet ondubbelzinnig en vrijwillig geformuleerd worden.

43 De kosten van vertolking en vertaling zijn ten laste van de staat (artikel 4 van de richtlijn).

44 Het recht op een tolk omvat ook passende bijstand voor aan personen met gehoor- of spraakstoornissen (artikel 2.3 van de richtlijn).

45 Het bedoelde recht geldt voor personen, vanaf het ogenblik waarop de bevoegde autoriteiten van een lidstaat hen er door middel van een officiële kennisgeving of anderszins van in kennis stellen dat zij ervan worden verdacht of beschuldigd een strafbaar feit te hebben begaan tot de beëindiging van de procedure, dat wil zeggen, tot de definitieve vaststelling dat zij het strafbare feit al dan niet hebben begaan, met inbegrip van, indien van toepassing, de strafoplegging en de uitkomst in een eventuele beroepsprocedure (artikel 1.2 van de richtlijn)

46 Artikel 2.6 van de richtlijn.

Kwaliteit van de vertolking en vertaling
De vertaling en vertolking moeten van een voldoende kwaliteit zijn om een eerlijk verloop van het proces te garanderen, door ervoor te zorgen dat de betrokken personen kennis hebben genomen van de feiten die hen ten laste gelegd worden en in staat zijn hun recht op verdediging uit te oefenen. De lidstaten hebben de verplichting een register van vertalers en van zelfstandige tolken op te stellen die de nodige kwalificaties bezitten en die ter beschikking staan van advocaten en de betrokken autoriteiten.
Tolken en vertalers moeten de vertrouwelijkheid van de vertolking en vertaling uiteraard respecteren.

Opleiding
De lidstaten moeten erover waken dat de verantwoordelijken voor de opleiding van rechters, procureurs en ander juridisch personeel betrokken in strafprocedures speciale aandacht besteden aan de communicatie met de begeleiding van een tolk, teneinde een efficiënte en effectieve communicatie.

Registratieplicht
Indien een verdachte of beklaagde werd ondervraagd met assistentie van een tolk, een mondelinge vertaling of een mondelinge samenvatting van essentiële documenten ontving of van zijn recht op vertaling afstand heeft gedaan, moet het bestaan van deze feiten formeel vastgelegd worden.

III.1.2 De uitvoering van de richtlijn in het Belgisch recht

Richtlijn 2010/64 is nog niet in werking getreden in het Belgisch recht. Deze richtlijn heeft echter een rechtstreekse werking en moet worden gerespecteerd door België mits de uiterste datum van omzetting (20 oktober 2013) is overschreden.

III.1.3 Relevante interne bepalingen

Ondanks de afwezigheid van het in werking treden van richtlijn 2010/64 in het Belgisch recht, garanderen een aantal bepalingen in het Wetboek van Strafvordering (SV) het recht op vertolking en vertaling.

In het kader van een hoorzitting, artikel 47bis SV, § 1, 5°, bepaalt dat indien de ondervraagde persoon zich wenst uit te drukken in een andere taal dan die van de procedure, hij ofwel beroep kan doen op een beëdigd tolk, of zijn verklaringen opgeschreven worden in zijn taal, hetzij hij zelf gevraagd wordt zijn eigen verklaring neer te schrijven. Indien het verhoor plaatsvond met een tolk, zijn zijn identiteit en zijn kwaliteit vermeld.
In het kader van een hoorzitting benadrukt artikel 184bis SV dat indien de verdachte geen enkele nationale taal van het land spreekt, hij geassisteerd moet worden door een advocaat die zijn taal spreekt of een andere taal die de verdachte begrijpt. Indien dit niet mogelijk is, zal een tolk aangeduid worden door het kantoor van rechtsbijstand om de advocaat te helpen de verdediging van de verdachte voor te bereiden. Deze tolk zal betaald worden door de staat ten bedrage van maximum drie uur.
In het kader van een assisenproces, vermeldt artikel 282 SV de verplichting, op straffe van nietigheid, voor de voorzitter van het Assisenhof een tolk te verstrekken als de verdachte, de Advocaat-generaal-, de getuigen of een van hen niet dezelfde taal spreekt. De verdachte, de aanklager en de advocaat-generaal kunnen de tolk van zijn taak ontheffen, indien dit gemotiveerd wordt. Er moet worden opgemerkt dat de tolk geen deel kan uitmaken van de jury en getuigen, op straffe van nietigheid, zelfs als de beklaagde, de of de advocaat-generaal hiermee akkoord gaan. Indien overeenkomstig met artikel 283 SV de verdachte doofstom is of niet kan schrijven, benoemt de voorzitter automatisch de persoon die het meest gewoon is te praten met hem, als tolk.

III.1.4 Gegevens verkregen door het interview

Het standpunt van de professionelen
De keuze van de tolk hangt af van een lijst waarover de politie en het parket beschikt (in het geval het over beëdigde tolken gaat die een eed hebben afgelegd voor de magistraat) en van de beschikbaarheid van de tolken op deze lijst. Er bestaat geen specialiteit “minderjarigen”.

Getuigenis va B., politiefunctionaris in Molenbeek sinds 1993, jeugdafdeling sinds 1997:
We hebben een lijst van tolken. We maken onze keuze in functie van de taal en de nabijheid. Het is zeer moeilijk de juiste tolk voor de juiste taal te vinden. Bijvoorbeeld voor doof-stommen, of voor mensen die een Syrisch dialect spreken. Het is soms ook moeilijk te bepalen welke taal het kind spreekt. De kwaliteit van antwoorden van tolken varieert. Anderzijds kunnen we de kwaliteit van de vertaling niet waarborgen. Soms besef je dat het niet altijd goed is. Maar wij hebben geen enkele garantie over de kwaliteit van het vertaalde werk. Een van de recentste problemen is dat tolken vaak geen juridische kennis hebben over jeugdzaken.
Bovendien is er een reëel probleem omtrent deskundigen te betalen, wat met zich meebrengt dat tolken zich niet meer willen verplaatsen. We hebben vaak een gebrek aan tolken.

Getuigenis van B., gespecialiseerd advocaat in jeugdrecht:
Persoonlijk vind ik dat er zeer weinig tolken zijn die naar efficiëntie toewerken in plaats van kwaliteit. De eerst beschikbare wordt gekozen. Er is geen opleiding die hen bewust maakt hoe te werken met kinderen. We hebben professionelere tolken nodig die meer bewust bezig zijn in het werken met kinderen (simpelere woorden, geen rechtlijnige vertolking maar een echte verklaring). Uit mijn ervaring blijkt dat de minderjarige, buitenlander of niet, het merendeel van de tijd zich niet bewust is dat hij het niet begrepen heeft, of zich ervan bewust is maar met rust wil gelaten worden en dit niet toont . Dit is zeer nadelig want dit belet de advocaat met hem in de grijze zone te werken. Dit onbegrip kan gevolgen hebben voor het vervolg. Hij zou hierdoor iets in zijn eigen nadeel kunnen zeggen. Fundamenteler ontbreekt het aan vertrouwen van volwassenen in zijn omgeving.

Er bestaat geen enkele officiële procedure om te bepalen of de gearresteerde persoon wel of geen nood heeft aan een tolk. Binnen het commissariaat doet men dit « op het gevoel ».

Getuigenis van B., politiefunctionaris in Molenbeek sinds 1993, jeugdafdeling sinds 1997:
Er bestaat geen formele procedure om na te gaan of het kind een tolk nodig heeft. Dat doen we op het gevoel. Soms, om tijd te winnen, gebeurt het dat we aan de persoon die het kind begeleidt, vragen om te vertalen. Het moet hier echter om een meerderjarige gaan. Dit is de realiteit in het werkveld, en we doen dit geval per geval gezien de omstandigheden.

In een terechtzitting accepteren de rechters de zaak niet indien ze constateren dat de minderjarige het niet verstaat. Er bestaan nog geen processen noch beroepsregels die toelaten de betrouwbaarheid van een vertaling te controleren voor tolken. De garantie van onpartijdigheid is moeilijk te controleren.

Getuigenis van U., programmacoördinator voor Mentor Escale:
Betreffende de kwaliteit zijn er er veel problemen die verband houden met etniciteit en religie, ik denk hierbij aan de tegenstelling soenniet/sjiiet, Hutu/Tutsi … Hoe kunnen wij, als zorgverstrekkers, weten wat correct is in het woord van tolken? Er is spijtig genoeg geen deontologische code.

Getuigenis van S., parketmagistraat
De keuze is beperkt door de lijsten die we hebben op het parket of de politie en door de beschikbaarheid van de tolken; meestal zijn het dezelfden: het is al gebeurd dat tolken geschrapt

werden van deze lijst door vanwege vastgestelde inbreuken. Het gebeurt zelden dat de verhoorde personen klagen over de kwaliteit.

Het probleem op dit moment is dat er niet genoeg tolken beschikbaar zijn voor bepaalde talen (zoals het Syrisch, Irakees) of bepaalde dialecten (bijvoorbeeld het Pashtun, verschillend van het klassiek Afghaans). Tolken worden met een grote vertraging betaald door de staat, en niet voldoende, hetgeen niet positief werkt waardoor zodanig veel tolken zich niet meer willen verplaatsen.

> Getuigenis van U., programmacoördinator voor Mentor Escale:
> Zo kan het weken duren vooraleer een tolk gevonden is voor bijvoorbeeld Afghaanse talen. Het is zeer moeilijk een Franstalige tolk te vinden voor Afghaanse talen want sinds lang waren asielaanvragen van Afghanen in het Nederlands. Daarom spreken tolken voornamelijk Nederlands en geen Frans.

> Getuigenis van F., coördinatrice criminologie bij het parket generaal van Brussel:
> Er zijn talen waar het moeilijk is om een tolk te vinden, zoals het Syrisch; het is zeer ingewikkeld omdat er weinig zijn nu er veel Syrische vluchtelingen aankomen is het ook moeilijk vanwege de Syrische of Irakese dialecten. We vinden soms een tolk voor een gemeenschappelijke taal van het land maar dat is niet het oorspronkelijke dialect van de jongere. Dit is een probleem omdat we zo informatie mislopen en de jongere niet in de best mogelijke manier geïnformeerd is. Er is ook een gebrek aan tolken bij de politiecommissariaten. Er zijn overigens enorme vertragingen bij de betalingen van deskundige tolken. Bijgevolg weigeren zij soms actie te ondernemen.

> Getuigenis van B., algemeen gedelegeerde van de rechten van het kind:
> Ik weet dat in ieder geval de vertolking een zodanig probleem is in vele domeinen (justitie, eerste opvang van buitenlanders etc.). Er zijn onvoldoende tolken ten opzichte van aanvragen die we krijgen in bepaalde talen, worden veel te laat betaald en niet voldoende. Dit is dus hetzelfde geval voor buitenlandse jongeren.

De advocaat kan assistentie vragen van een tolk in het kader van de rechtsbijstand. Nochtans werken de tolken die zijn opgenomen op de officiële lijst van het parket niet met rechtsbijstand. Het gebrek aan tolken is nog meer uitgesproken voor advocaten. Ondervraagde advocaten hebben ons bijvoorbeeld gemeld dat er een ernstig gebrek is aan Fula (taal in Guinea): hier is één enkele tolk en hij is nooit beschikbaar. In het Somalisch is er geen enkele beschikbaar. Advocaten werken daarom samen met organisaties zoals SETIS[47] maar omdat de staat niet tussenbeide komt, is het dus de familie of landgenoten die deze kosten moeten betalen.
Een ander probleem is dat tolken geen specifieke juridische opleiding in jeugdrecht hebben, wat soms de zaken bemoeilijkt. Een ander vastgesteld feit door de ondervraagde professionelen is het feit dat voor een minderjarige te spreken met een volwassene die zijn taal spreekt en dus een gezag over hem kan hebben, dit de minderjarige ongemakkelijk en beoordeeld doet voelen. De tolk kan aan de minderjarige dus dingen vertellen die de politie niet begrijpt.

> Getuigenis van B., politiefunctionaris in Molenbeek sinds 1993, jeugdafdeling sinds 1997:
> En er is het cultureel probleem: de veroordeelde voelt zich niet op zijn gemak, voelt zich veroordeeld … De tolk kan hem dingen vertellen die wij niet verstaan. Zij hebben geen deontologisch contract zodoende is de onpartijdigheid moeilijk te garanderen. Maar we hebben weinig keuze met tolken tenzij hem de volgende keer niet opnieuw te contacteren.

47 SETIS is een vertaaldienst en vertolking in sociale milieu's in Brussel http://www.setisbxl.be

Getuigenis van B., gespecialiseerd advocate jeugdrecht:
Een terugkerend probleem, tevens ook bij volwassenen meegemaakt, is de inmenging van de tolk bij debatten om zijn opinie te geven.

Getuigenis van B., algemeen gedelegeerde van de rechten van het kind:
Er bestaan nog geen processen die toelaten de betrouwbaarheid van een vertaling te controleren. Zo is het bijvoorbeeld al gebeurt dat wat de jongere tegen de tolk zei niet hetgeen was wat in de transcriptie stond. Het feit dat voor een minderjarige te spreken met een volwassene die zijn taal spreekt en dus een gezag over hem kan hebben, dit de minderjarige ongemakkelijk en beoordeeld doet voelen.

Er zijn ook culturele en ideologische problemen zoals bijvoorbeeld met Roma, die niet begrijpen wanneer zij een tolk een glas zien drinken met "het hoofd van de Roma" wat niets anders is dan de persoon die werkt bij vreemdelingenzaken. De onafhankelijkheid van tolken kan niet altijd gegarandeerd worden. Hij kan wel religieuze problemen hebben, zoals met moslims, wanneer een tolk een man is die de woorden van een moslim moet vertalen. Een onderzoekster die haar thesis doet over het politieverhoor van jonge verdachten heeft ons gemeld, geassisteerd te hebben tijdens het verhoor van een jong Roma meisje en zag dat de tolk geen "neutrale" rol innam ten opzichte van de minderjarige (oordelend, spot etc.)
We vermelden nog dat de communicatie van de rechten vertaald is in de 27 talen van de EU. Indien een specifieke taal niet beschikbaar is, wordt de verklaring van de rechten in het Engels gegeven.

Het standpunt van de jongeren
We konden twintig jongeren ontmoeten van buitenlandse nationaliteit, allen geplaatst in een instelling:

- een jonge Kameroener van 17 jaar, in België sinds zijn 8 jaar;
- een jonge Mauritaniër van 18 jaar, in België sinds zijn 7 jaar;
- een jonge Guineeër, 16 jaar, in België sinds zijn 8 jaar;
- een jonge Marokkaan van 15 jaar, in België sinds zijn 6 jaar;
- een jonge Italiaanse Serviër van 19 jaar, in België sinds zijn 12 jaar;
- een jonge staatloze, komt uit Italië en zijn ouders uit Macedonië van 20 jaar, gearriveerd in België drie maanden voor zijn plaatsing
- een jonge Burundi van 16 jaar, in België sinds zijn 12 jaar;
- een jonge Congolees van 17 jaar;
- een jonge Gabonees van 17 jaar, in België sinds zijn 8 jaar;
- een jonge Roemeense van16 jaar, in België sinds haar 14 jaar;
- een jonge Angolese van16 jaar, in België sinds haar 7/8 jaar,
- een jonge Italiaanse Egyptenaar van 16 jaar, heel zijn leven in België;
- een jonge Tunesiër van 17 jaar, in België sinds zijn 14 jaar;
- een jonge Spanjaard van 15 jaar, in België sinds zijn 11 jaar;
- een jonge Tsjetsjeen van 17 jaar, in België sinds zijn 3 jaar;
- een jonge Kosovaar van 16 jaar, in België sinds zijn 6 jaar;
- een jonge Haïtiaan van 15 jaar, in België vanaf zijn geboorte en geadopteerd;
- een jonge Nederlandse van 17 jaar tegengehouden in België maar verblijvend in Nederland;
- een jonge Duitser van 15 jaar in België sinds zijn 10 jaar;
- een jonge Algerijn van 16 jaar, leefde in Frankrijk sinds zijn 3 jaar en is in België sinds zijn 14 jaar.

Op uitzondering van een jonge Hollander onderschept voor drugsfeiten op Belgisch gebied na, spraken alle jongeren moeiteloos Frans op het moment van het interview. Voor enkelen was Frans hun moedertaal; de anderen verklaarden ons allemaal Frans te hebben geleerd "on-the-job" bij hun aankomst in België. Daarom hadden we zelden een tolk nodig. Zelfs als zij de taal niet perfect beheersten op het moment van hun eerste arrestatie, konden de meesten van hen zich goed genoeg redden zonder hierbij beroep hoeven te doen op een tolk (volgens hen).
We hebben een jonge Kameroense jongen ontmoet die zich bij zijn moeder gevoegd heeft toen hij acht jaar oud was. Bij zijn aankomst sprak hij geen Frans. Deze jongen belandde in het ziekenhuis wegens mishandeling door zijn moeder. Hij verbleef gedurende negen maanden in het ziekenhuis waar hij Frans heeft geleerd.

Daarvoor was hij al in aanraking gekomen met de politie omdat hij wegliep van zijn moeder. Hij vertelde ons dat hij nooit een tolk heeft gehad omdat hij een paar woorden Frans kende zoals « oui », « non », « bonjour », « bonsoir ». Niemand vertelde hem dat hij recht had op een tolk. Hij hoorde pas over zijn rechten toen hij in aanraking kwam met de politie maar toen begreep hij al veel meer Frans. Een jonge Burundees vertelde ons dat hij een beetje Frns sprak toen hij op achtjarige leeftijd aankwam in België en nadat hij Frans had geleerd op school. Wanneer hij voor het eerst in aanraking kwam met de politie begreep hij goed wat de politie hem zei. Een jonge Angolese vertelde ons dat zij bij aankomst in België geen Frans sprak maar dat zij zich kon behelpen tegen de tijd dat zij op de leeftijd van 12 jaar werd aangehouden.
We ontmoetten een jonge Italiaanse Serviër die geen Frans sprak op het moment van zijn proces en die niet bijgestaan is geweest door een tolk noch door een advocaat. Het probleem was dat de jongere valse papieren aan de politie had gegeven om te laten uitschijnen dat hij meerderjarig was. De eerste test om zijn leeftijd te bepalen, gaf aan dat hij vijfentwintig was terwijl hij in werkelijkheid pas zestien was. De jongere bevond zich daarom in de gevangenis. Een nieuwe test gaf uiteindelijk aan dat hij minderjarig was. In totaal heeft deze jongere negen maanden in de gevangenis in de aanwezigheid van volwassenen doorgebracht.
Een andere jongere, staatloos, heeft ons net hetzelfde probleem gemeld: op het moment van zijn arrestatie sprak hij geen Frans en bevond hij zich bij een groep volwassenen. Omdat hij geen papieren had, heeft een leeftijdstest uitgemaakt dat hij vijfentwintig jaar was terwijl hij er zeventien was. Uiteindelijk heeft de jongere zijn geboortecertificaat kunnen tonen aan de rechter en is hij uit de gevangenis vrijgelaten. Hij verbleef daar twee maanden en vijf dagen. Wanneer de jongere werd geholpen door een advocaat, heeft hij toch bekend dat hij niet daadwerkelijk alles begreep, voornamelijk de reden waarom hij naar de gevangenis werd gestuurd omdat hij minderjarig was.
De jonge Roemeense sprak helemaal geen Frans bij haar aankomst in België. Zij heeft ons gezegd elke keer een tolk te hebben gehad. Meestal was zij tevreden, behalve één keer omdat zij de indruk had dat de tolk het tegenovergestelde zei van wat zij formuleerde en dat zij “echt racistisch was”. De verklaring van de rechten werd haar in het Roemeens gegeven.

III.1.5 Faciliterende factoren en belemmeringen

Het grote probleem in België is het gebrek aan tolken voor bepaalde talen of bepaalde specifieke dialecten en de aanzienlijk late betalingen van hun werkuren wat met zich meebrengt dat vele tolken zich niet meer verplaatsen.
Een ander probleem is het ontbreken van een formele procedure om na te gaan of het kind een tolk nodig heeft. Dat doet men “op het gevoel” en hier bestaat geen zekerheid over.
Het gebeurt dikwijls dat een jongere zich kan behelpen met een beetje Frans te spreken zonder nochtans een heel aantal subtiliteiten te begrijpen en dit kan zijn rechten op verdediging ondermijnen.

De onafhankelijkheid en onpartijdigheid van tolken is niet gegarandeerd en er bestaat geen controlekader omtrent de kwaliteit van de vertaling. Hierbij kunnen culturele en religieuze problemen vanuit de gemeenschap bijkomen in de betrekkingen tussen de jongere en de tolk.
We kunnen zeggen dat als het recht op een tolk erkend is in de wet en indien de politie en het parket officiële lijsten tot hun beschikking hebben er tekortkomingen blijven bestaan. Om deze aan te pakken lijkt ons een herwaardering en herfinanciëring van de functie gecombineerd met een betere opleiding van tolken in jeugdrecht echt wel nodig. Het is nodig te voorzien in een systeem van erkenning met jaarlijkse evaluatie alsook een deontologische commissie van het beroep op te richten. Een proces om objectief te controleren of de jongere een tolk nodig heeft of niet en een kwaliteitscontrole van het vertaalde moeten worden ingesteld.
Getuigenis van B, advocate gespecialiseerd in jeugdrecht: uit mijn ervaring blijkt dat de minderjarige, zowel vreemdeling als niet, er zich meestal niet van bewust is dat hij niets begrepen heeft, of zich er wel van bewust is maar niets doet voor de lieve vrede. Dit is zeer nadelig want dat belet de advocaat om het dossier volledig uit te spitten. De minderjarige kan verklaringen afleggen die nadelig zijn voor hem. Fundamenteel heeft de minderjarige geen vertrouwen in de volwassenen die met hem omgaan.

III.2 Richtlijn 2012/13: informatierecht

III.2.1 Inhoud van de richtlijn

Richtlijn 2012/13/EU bepaalt minimale normen betreffende het recht op informatie in strafprocedures van personen die verdacht worden een strafbaar feit te hebben gepleegd of vervolgd worden over hun rechten en de aanklacht tegen hen. Deze richtlijn is geënt op de minimumnormen vastgelegd voor alle EU-landen (artikel 6, 47 en 48) en werkt de artikels 5 en 6 van EVRM uit zoals deze zijn geïnterpreteerd door het Europese Hof voor de rechten van de mens. Dit is van toepassing vanaf het moment waarop personen zijn geïnformeerd door de bevoegde autoriteiten dat zij verdacht zijn een strafbaar feit te hebben gepleegd of dat zij in dit verband vervolgd worden tot aan het einde van de procedure[48].

Het recht op informatie over je rechten[49]
Verdachten of beklaagden moeten onmiddellijk mondeling of schriftelijk worden geïnformeerd, in een simpele en toegankelijke taal, over een aantal procedurele rechten, deze omvatten:

- het recht op toegang tot een advocaat;
- het recht op kosteloze bijstand;
- het recht op informatie over de beschuldiging;
- het recht op vertolking en vertaling;
- het zwijgrecht.

Het recht een schriftelijke verklaring van de rechten te krijgen tijdens de aanhouding[50]
Verdachten of beklaagden die worden aangehouden moeten onmiddellijk een geschreven verklaring van rechten ontvangen van de wethandhavingsinstanties (d.w.z. de politie of het ministerie van Justitie, afhankelijk van het EU-land), geschreven in eenvoudige taal, die zij in staat zijn te begrijpen. Indien de verklaring van de rechten niet beschikbaar is hun taal moeten de verdachten of beklaagden mondeling geïnformeerd worden in een taal die zij begrijpen. Een verklaring van de rechten in een voor hun begrijpbare taal moet hen zo snel mogelijk overhandigd worden..
Naast de hiervoor omschreven informatie (a) tot e)), bevat de verklaring:

a) toegang tot documenten met betrekking tot de zaak;
b) het recht om een persoon te informeren en contact op te nemen met de consulaire autoriteiten;
c) het recht op dringende medische hulp;
d) het recht op informatie over de maximale periode, in uren en dagen, waarin zij worden vastgehouden voordat ze voor een gerechtelijke instantie worden gebracht;
e) het recht om te weten of ze de rechtmatigheid van de aanhouding kunnen aanvechten.

De geïnteresseerden moeten deze verklaring in hun bezit kunnen houden tijdens de gehele duur van hun vrijheidsberoving.
Het recht op informatie over de beschuldiging[51]
Verdachten of beklaagden moeten onverwijld geïnformeerd worden over het strafbare feit waarvan zij worden verdacht of dat ze hebben gepleegd met gedetailleerde informatie over de aanklacht. Deze informatie moet zo snel mogelijk en op een efficiente manier medegedeeld worden om een eerlijk verloop van de procedure te garanderen en het correct kunnen uitoefenen van de rechten van de verdediging. Wanneer ze worden gearresteerd of gedetineerd, moeten ze ook worden geïnformeerd over de redenen voor deze aanhouding of detentie. Gedetailleerde informatie over de beschuldiging, de aard en juridische kwalificatie van het strafbaar feit, zowel als de aard van de bijdrage van de beklaagde, moet zo snel mogelijk medegedeeld worden op het moment waarop de rechter uitspraak doet over de gegrondheid van de beschuldiging.

48 Tot de beëindiging van de procedure, dat wil zeggen, tot de definitieve vaststelling dat zij het strafbare feit al dan niet hebben begaan, met inbegrip van, indien van toepassing, de strafoplegging en de uitkomst in een eventuele beroepsprocedure. (artikel 2.1 in fine van de richtlijn).

49 Artikel 3 van de richtlijn.

50 Artikel 4 van de richtlijn.

51 Artikel 6 van de richtlijn.

Recht op toegang tot de stukken van het dossier[52]

Wanneer een persoon aangehouden en vastgehouden wordt, tijdens eender welke fase van de strafprocedure, moeten alle documenten met betrekking tot de zaak die essentieel zijn om de wettigheid van de aanhouding of de hechtenis aan te vechten, gratis beschikbaar zijn voor de aangehouden persoon of zijn advocaat.

De verdachten, beklaagden of hun advocaat moet toegang hebben tot minstens alle bewijsmateriaal ten laste of ter verdediging die in het bezit zijn van de overheid om een eerlijk verloop van de procedure te garanderen en hun verdediging voor te bereiden. Deze toegang moet tijdig verleend worden om de daadwerkelijke uitoefening van het recht van verdediging mogelijk te maken en uiterlijk op het moment dat het gerecht verzocht wordt een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging. Indien de bevoegde autoriteiten in het bezit komen van aanvullende bewijsstukken, verlenen zij daartoe tijdig toegang, zodat deze kunnen worden bestudeerd.

Bij wijze van uitzondering en opdat het recht op een eerlijk proces niet wordt aangetast, kan de toegang tot bepaalde bewijsstukken geweigerd worden indien deze een ernstige bedreiging vormen voor het leven of de fundamentele rechten van derden of indien de geweigerde toegang strikt noodzakelijk is om ervoor te zorgen dat het algemeen belang gevrijwaard blijft, indien deze toegang een lopend onderzoek in gevaar brengt of de nationale veiligheid van lidstaten in gevaar brengt inzake strafvervolging. Deze beslissing wordt door een rechterlijke autoriteit genomen, of is aan rechterlijk toezicht onderworpen.

Recht op beroep[53]

De verdachten, beklaagden of hun advocaat kunnen het feit dat de bevoegde autoriteiten om informatie, overeenkomstig met de richtlijn, mee te delen, aanvechten.

Opleiding[54]

De lidstaten moeten aan bevoegde personen verantwoordelijk voor de opleiding van rechters, procureurs, politie en justitiepersoneel betrokken bij strafprocedures een aangepaste opleiding vragen over de inhoud van de richtlijn.

III.2.2 De uitvoering van de richtlijn in het Belgisch recht

Richtlijn 2012/13/EU is nog niet in werking getreden in het Belgisch recht. Deze richtlijn heeft echter een rechtstreekse werking en moet worden gerespecteerd door België mits de uiterste datum van omzetting (2 juni 2014) is overschreden[55].

III.2.3 Relevante interne bepalingen

Ondanks het ontbreken van het officieel in werking treden van richtlijn 2012/13, garanderen meerdere bepalingen het recht op informatie. Het merendeel is aanwezig in het Wetboek van Strafvordering (SV), de wet betreffende jeugdbescherming (BS), de wet betreffende de voorlopige hechtenis (WVH), en in de Omzendbrief 12/2011 van het College van procureurs-generaal (COL 12/2011).

Het Wetboek van Strafvordering

Het recht op informatie, artikel 47bis SV is het belangrijkste artikel en bevat de basisprincipes toepasbaar tijdens een verhoor van een persoon of tijdens zijn vrijheidsberoving[56].

52 Artikel 7 van de richtlijn.

53 Artikel 8 van de richtlijn.

54 Artikel 9 van de richtlijn.

55 Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft namelijk in zijn rechtspraak vastgesteld dat een richtlijn directe gevolgen heeft indien ze duidelijk is, onvoorwaardelijk en indien het land van de EU de richtlijn niet omgezet heeft binnen de termijn (arrest van 4 december 1974, Van Duyn).

56 Het concept van de hoorzitting omvat de ondervraging geleid door de persoon of door de gemandateerde juridische autoriteiten van een persoon betreffende de wandaden of de misdrijven die hem ten laste gelegd kunnen worden, waarvan de straf een aanhoudingsbevel kan opleveren en/of voor dewelke de verdachte van zijn vrijheid werd beroofd. Kijk de omzendbrief 8/2011 van 23 september 2011 van het college van procureurs-generaal betreffende de toepassing van de wet Salduz.

Bij het verhoren van personen, ongeacht in welke hoedanigheid zij worden verhoord, worden tenminste de volgende regels in acht genomen:

- de feiten waarover de ondervraagde persoon zal worden verhoord;
- hij niet verplicht kan worden zichzelf te beschuldigen;
- zijn recht te worden bijgestaan door een advocaat (recht op toegang tot een advocaat) en deze privé te spreken vòòr het eerste verhoor. Hij kan kiezen welke advocaat en indien hij hiertoe niet over de middelen beschikt, heeft hij het recht te worden bijgestaan door een advocaat zonder deze te betalen (recht op gratis juridische hulp). **De minderjarige kan geen afstand doen van dit recht.**

Indien het eerste verhoor op schriftelijke uitnodiging geschiedt, kan deze informatie reeds ter kennis gebracht worden in deze oproeping waarvan een kopie gevoegd wordt bij het proces-verbaal van verhoor. In dat geval wordt de betrokkene geacht een advocaat te hebben geraadpleegd alvorens zich aan te bieden voor het verhoor.
Indien het verhoor niet op uitnodiging geschiedt of indien bij de uitnodiging niet het recht op een advocaat vermeld wordt, kan het verhoor op verzoek van de te ondervragen persoon eenmalig worden uitgesteld, teneinde hem de gelegenheid te geven een advocaat te raadplegen.
Al deze elementen worden nauwkeurig in het proces-verbaal van verhoor opgenomen.
Elke persoon die van zijn vrijheid beroofd is, betreffende de voorlopige hechtenis, wordt meegedeeld dat hij de rechten geniet die worden opgesomd in de artikelen 2bis, 15bis en 16 van dezelfde wet (WVH):

- het recht vertrouwelijk te overleggen met een advocaat;
- het recht dat een vertrouwenspersoon over zijn aanhouding wordt ingelicht door de ondervrager of een door hem aangewezen persoon, via het meest geschikte communicatiemiddel. Bij een met redenen omklede beslissing kan men deze inlichting uitstellen voor de duur die noodzakelijk is om de belangen van het onderzoek te beschermen.
- heeft recht op medische bijstand;
- de vrijheidsberoving die het gevolg is van dat bevel mag in geen geval langer duren dan vierentwintig uur te rekenen vanaf de betekening van dat bevel;
- lDe verdachte heeft recht op bijstand van zijn advocaat tijdens de ondervraging van een aanhoudingsbevel; De onderzoeksrechter moet de verdachte eveneens meedelen dat tegen hem een aanhoudingsbevel kan worden uitgevaardigd en hij moet zijn opmerkingen en, in voorkomend geval, die van zijn advocaat ter zake horen. Indien de verdachte nog geen advocaat heeft, herinnert de onderzoeksrechter hem eraan dat hij het recht heeft een advocaat te kiezen en verwittigt hij de stafhouder van de Orde of diens gemachtigde.

Indien tijdens het verhoor van een persoon, die aanvankelijk niet als verdachte werd beschouwd, blijkt dat er elementen zijn die laten vermoeden dat hem feiten ten laste kunnen worden gelegd, wordt hij ingelicht over zijn rechten en wordt hem een schriftelijke verklaring gegeven waarin deze rechten vermeld staan.
De persoon heeft tevens het recht in een andere taal te spreken. Indien dit het geval is, moet een tolk opgeroepen worden of zijn verklaring neergeschreven worden. Deze persoon kan ook vragen de verklaring zelf op te schrijven.
Voor het eerste verhoor worden personen (verdacht of van hun vrijheid beroofd) een schriftelijke verklaring van de bedoelde rechten overhandigd.
De Omzendbrief van 12/2011
Omdat artikel 47bis SV zowel op meerderjarigen als minderjarigen van toepassing is, heeft het College van procureurs-generaal een Omzendbrief speciaal voor kinderen goedgekeurd[57].

Drie principes zijn van toepassing op de situatie van minderjarigen:

> de minderjarige moet over dezelfde rechten beschikken als de meerderjarige die hem zijn toegewezen door het SV en WVH (informatierecht, hij kan niet verplicht worden zichzelf te beschuldigen, zwijgrecht, recht te worden bijgestaan door een advocaat, etc.);
>
> gezien het vermoeden van kwetsbaarheid verbonden met zijn minderjarigheid, kan hij niet rechtsgeldig afstand doen van zijn rechten (met name het recht op een advocaat);
> hij moet altijd in aanmerking komen voor de supplementaire rechten bepaald in de wet inzake bescherming van de jeugd.

57 Omzendbrief 12/2011 van 23 november 2011: Addendum 2 in de omzendbrief COL 8/2011.

Bovendien moeten alle gegevens nauwkeurig worden meegedeeld aan de jongere, in een aangepaste en begrijpbare taal. De Omzendbrief benadrukt hoe belangrijk het is een suggestieve manier van gegevenspresentatie te voorkomen.

De wet betreffende de bescherming van de jeugd

Hoewel deze wet geen procedureel recht is, bevat ze enkele artikelen betreffende de procedure en procedurele rechten. In de eerste plaats herinnert de wet eraan dat kinderen genieten van de door de Belgische grondwet erkende rechten en de rechten bevat in de internationale Conventie voor de rechten van het kind, met name het recht op het verkrijgen van informatie over iemands rechten. Op deze manier wordt duidelijk gemaakt dat kinderen het recht hebben, telkens de wet afbreuk kan doen aan bepaalde rechten en vrijheden van de jongeren, die jongeren het recht hebben te worden geïnformeerd over de inhoud van deze rechten en vrijheden.

Overeenkomstig artikel 37bis BS, indien de jeugdrechter herstelrechtelijk aanboddoet vanbemiddeling of vanoverleg, moeten de betrokkenen geïnformeerd worden over hun recht om geraadpleegd te worden door hun advocaat alvorens dit herstelrechtelijk aanbod te accepteren en van het recht zich te laten bijstaan door een advocaat tot het moment waarop de betrokken personen een akkoord vinden en dit vastgesteld wordt. Artikel 45quater BS garandeert dezelfde rechten indien een bemiddeling is voorgesteld door de procureur des Konings.

Artikel 48bis BS bepaalt dat ingeval een minderjarige tengevolge van zijn aanhouding van zijn vrijheid is beroofd of in vrijheid is gesteld tegen de belofte om te verschijnen of tegen een ondertekende verbintenis, de voor zijn vrijheidsberoving verantwoordelijke politieambtenaar zo snel mogelijk de vader en de moeder van de minderjarige, diens voogd of de personen die hem in rechte of in feite in bewaring hebben, schriftelijk of mondeling moet in kennis stellen of laten stellen van de aanhouding, van de redenen hiervoor, alsook van de plaats waar de minderjarige wordt opgesloten. Indien de minderjarige gehuwd is, moet het bericht aan diens echtgenoot worden gegeven in plaats van aan bovengenoemde personen.

Artikel 55 BS vermeldt het recht op toegang tot het dossier. Er wordt aan de partijen en aan hun advocaat kennis gegeven van het neerleggen van het dossier ter griffie waar ze er vanaf het ogenblik van de betekening van de dagvaarding inzage kunnen van nemen. De partijen en hun advocaat kunnen eveneens kennis nemen van het dossier wanneer het openbaar ministerie het opleggen van een maatregel voor tijdelijk voogdij vordert, alsmede gedurende de termijn voor het instellen van hoger beroep tegen de beschikkingen waarbij zulke maatregelen worden opgelegd. De stukken die betrekking hebben op de persoonlijkheid van de betrokkene en op het milieu waarin hij verblijft, mogen echter noch aan hem noch aan de burgerlijke partij medegedeeld worden. Het volledig dossier, die stukken inbegrepen, moet ter beschikking gesteld worden van de advocaat van de betrokkene wanneer deze laatste partij is in het proces.

Elke beslissing, ongeacht of het gaat om een voorlopige maatregel of om een fundamentele maatregel die door de jeugdrechter of de jeugdrechtbank in eerste aanleg of in hoger beroep genomen is, wordt op de dag van de beslissing zelf overgemaakt aan de advocaat van de minderjarige. Een afschrift van de vonnissen en arresten die in openbare terechtzitting zijn uitgesproken, wordt,onmiddellijk ter zitting overhandigd aan de jongere die twaalf jaar is of ouder en aan zijn vader en moeder, voogden of personen die de betrokkene in rechte of in feite onder hun bewaring hebben, indien deze ter terechtzitting aanwezig zijn. In de gevallen waar deze overhandiging niet heeft kunnen plaatsvinden, wordt de beslissing per gerechtsbrief ter kennis gebracht. Het afschrift van de vonnissen en arresten vermeldt de rechtsmiddelen die ertegen open staan, evenals de vormen en termijnen die terzake moeten worden nageleefd.

Het reglement van GI bevat een specifiek deel omtrent het raadplegen van je dossier:

> **Fragment uit het GI reglement - Het raadplegen van je dossier**
> Je hebt het recht, ofwel met je advocaat, ofwel met een maatschappelijk werker elke beslissing te bespreken omtrent: je voorlopig aanhoudingsbevel, de beslissingen van de rechter op de beperking van je bewegingsvrijheid, het verbod op contact met bepaalde personen, de sancties en beslissingen je in isolatie te plaatsen.
> Indien je wenst je dossier te raadplegen, overhandig je een geschreven verzoek aan een lid van het educatief team. Je kunt je dossier in de volgende 72 uur na je aanvraag raadplegen.

Wet betreffende de voorlopige hechtenis
In het kader van artikel 20bis WVH kan de procureur des Konings een bevel tot aanhouding met het oog op onmiddellijke voorgeleiding vorderen[58], de procureur des Konings deelt de beklaagde mee dat hij het recht heeft een advocaat te kiezen. Indien de beklaagde geen advocaat heeft gekozen of kiest, stelt de procureur des Konings de stafhouder van de Orde van advocaten of zijn gemachtigde daarvan dit onmiddellijk in kennis die dan zelf een advocaat aanstelt. Ingeval de beklaagde aantoont behoeftig te zijn, zendt de procureur des Konings het verzoek om juridische bijstand toe aan de vertegenwoordiger van het bureau voor juridische bijstand. Op grond van artikel 20bis § 2, WVH, wordt het dossier ter beschikking van de beklaagde en van zijn advocaat gesteld zodra het bevel tot aanhouding met het oog op onmiddellijke voorgeleiding wordt gevorderd. Het dossier kan ter beschikking worden gesteld in de vorm van eenduidend verklaarde afschriften.

III.2.4 Gegevens verkregen door het interview

Het standpunt van de professionelen
Zoals hierboven vastgesteld, is de Verklaring van de rechten vertaald in de 27 talen van de EU. Indien een specifieke taal niet beschikbaar is, wordt deze verklaring overhandigd in het Engels.

> Getuigenis van B., politiefunctionaris in Molenbeek sinds 1993 sectie jeugddienst sinds 1997:
> Met de Salduz procedure verblijven buitenlandse minderjarigen in dezelfde huisvesting als minderjarige Belgen, behalve als zij hun oproep enkel in het Frans verkrijgen. Maar men beschikt over de Verklaring van de rechten in alle talen op het commissariaat.

Objectief gezien is de wet toepasbaar op alle minderjarigen zonder onderscheid van nationaliteit, subjectief gezien zijn er onvermijdbare verschillen. De jongere van buitenlandse nationaliteit kan er kwetsbaarder uitzien en over minder middelen beschikken, zowel financieel als menselijk. De toegang tot informatie van zijn rechten kan ingewikkelder zijn vanwege het gebrek aan een houvast, vandaar het belang om begeleiders en tolken maar ook politie goed op te leiden op dit gebeid.

> Getuigenis van U., programmacoördinator voor Mentor Escale:
> Een NBMV heeft recht op een pro-Deoadvocaat, het is aan de begeleider om een verzoek aan de advocaat te doen. In feite verloopt alles wat te maken heeft met het recht op informatie en recht op een advocaat via de voogd. Het recht op informatie is sterk afhankelijk van de voogd.

Ten slotte wijzen we erop dat de Verklaring van de rechten niets vermeld over het recht op gratis juridisch advies en evenmin of het mogelijk is de wettelijkheid van de vrijheidsberoving te betwisten.

58 Artikel 2 16*quinquies* van SV.

Getuigenis van C., onderzoekster en doctoranda betrokken bij een onderzoeksproject over de hoorzitting door de politie van jonge verdachten (minderjarigen of jonge meerderjarigen tussen 18 en 25 jaar) Gedurende drie jaar bracht C. meerdere maanden door bij jongerendiensten, en observeerde de politieverhoren van jonge verdachten. Zij heeft 44 verhoren van jonge verdachten kunnen bijwonen. Tijdens deze observaties heeft zij enkele verhoren van buitenlandse kinderen verdacht van een MOF kunnen zien.

In de praktijk in België geeft de politie de Verklaring van de rechten in geschreven versie maar deze vermeldt niet het recht op gratis juridisch advies (vermeldt enkel het recht op bijstand van een advocaat in geval van vrijheidsberoving en op een vertrouwelijk overleg indien men wordt uitgenodigd op verhoor te komen, maar dat men vooraf een advocaat moet raadplegen) niet dat het mogelijk is de wettelijkheid van de vrijheidsberoving te betwisten. Men spreekt ook niet van toegang tot het bewijsmateriaal in België.

Buitenlandse kinderen die ik op verhoor heb zien komen, hebben kennis genomen van de vermelde rechten in de Belgische letter of rights dankzij het uitreiken van deze verklaring, behalve voor de jongste onder hen (10 jaar). De verklaring werd aan de moeder gegeven en de ondervrager was van mening dat hij zijn rechten niet zou begrijpen en hij hem meer bang maakte wanneer hij ze begon op te sommen. Tenslotte stelt de politie de vraag of de jongere zijn rechten goed heeft verstaan en of hij wenst om ze nog een keer uitgelegd te krijgen.

In de 4 geobserveerde gevallen is de methode hetzelfde voor Belgische kinderen: de verklaring van de rechten geven en nadien vragen of de jongere ze heeft verstaan. In 3 gevallen was er een tolk om de jongere bij te staan bij het inzicht verkrijgen in zijn rechten. In het geval er geen tolk was, drong de ondervrager aan bij de jongere of hij deze goed verstaan heeft.

Het standpunt van de jongeren

Enkele jongeren hebben ons gezegd dat zij goed werden ingelicht over hun rechten op het politiecommissariaat en dat zij "een papier" hebben ontvangen met hun rechten.

De jonge Roemeense die we hebben ontmoet heeft een Verklaring van de rechten in het Roemeens ontvangen.

De jonge staatloze van Italiaanse origine heeft ook een vertaalde versie van zijn rechten in het Italiaans ontvangen.

De jonge Italiaanse Serviër heeft ons daarentegen gezegd dat niemand zijn rechten heeft uitgelegd en omdat hij geen Frans sprak en hij geen tolk had, hij niets begrepen heeft van wat er gebeurde.

De meeste jongeren herinnerden zich wat zij hadden in handen gekregen op het politiekantoor, "een papier", met hun rechten op. Sommigen zeiden ons dat ze hun rechten hebben voorgelezen gekregen.

Overigens dient hier wel een onderscheid te worden gemaakt tussen de informatie enerzijds en het inzicht anderzijds. In dit verband hebben wij de indruk dat de jongeren zich niet altijd bewust waren van de inhoud en de exacte omvang van wat hen gegeven was. Soms herinnerden ze zich zelfs niet meer of ze deze fameuze "verklaring van de rechten" gekregen hadden op het politiekantoor. Bovendien is de procedure ingewikkeld en hebben de jongeren moeite zich hierin een weg te vinden. Bijvoorbeeld de jonge Roemeense die we hebben ontmoet, was herhaaldelijk gewaarschuwd dat ze riskeerde om uit handen gegeven te worden, of beter gezegd, volgens haar woorden, om naar een openbare terechtzitting te gaan indien zij bleef misdaden begaan. Zij had niet begrepen wat dat dit voor haar voor gevolg zou hebben .

We hebben tevens een jongere van vijftien jaar ontmoet die, ten gevolge van zijn arrestatie, goed geïnformeerd was over zijn recht een advocaat te hebben maar die weigerde omdat het hem "niets kon schelen". Hij was niet geïnformeerd dat hij als jongere geen afstand kon doen van dit recht.

Dat kinderen niet op de hoogte zijn van hun rechten kan belangrijke gevolgen hebben, bijvoorbeeld niet reageren op illegale besllissingen of beslissingen die in strijd zijn met hun belang, niet in staat zijn om de verdediging leiden door het geven van instructies aan de advocaat (die dan maar alleen moet beslissen over het belang van het kind), niet weten wat te doen om een herziening van de maatregelen vragen. De situatie van deze jonge Roemeense in dit verband is ook bijzonder onrustwekkend. Niemand had haar laten weten dat een veroordeling door een rechtbank voor volwassenen niet alleen kan leiden tot een strafblad (wat waarschijnlijk de reïntegratie-inspanningen ernstig ondermijnen door het

beperken van de toegang tot opleidingen of beroepen), maar ook een verbod op langdurig verblijf.
Het gebrek aan informatie en aan kennis van zijn rechten overschrijdt dus de procedure en de maatregelen die de rechter neemt maar heeft gevolgen op lange termijn op het leven en de toekomst van het kind.

III.2.5 Faciliterende factoren en belemmeringen

Het recht op informatie is op dezelfde manier gegarandeerd aan minderjarigen van Belgische nationaliteit als aan buitenlanders. Alhoewel de verklaring van de rechten in de 27 talen van de EU vertaald is, blijkt er in talrijke gevallen geen verklaring van de rechten beschikbaar in de moedertaal. Bij gebreke aan een specifieke taal zal de Engelse vertaling gegeven worden.
Faciliterende factoren lijken een goede opleiding voor partijen die beroepshalve in contact treden met de jongere vanaf de eerste aanhouding. De informatie wordt voornamelijk door de politie gegeven, indien aanwezig met de hulp van een tolk die, hebben we gezien, niet over die specifieke vorming beschikt.
De advocaat is in tweede instantie het meest geschikt om zijn client over zijn rechten te informeren. De aanwezigheid van een advocaat tijdens het verhoor door de politie in geval van vrijheidsberoving lijkt ons een echte meerwaarde en het is daarom ook betreurenswaardig dat, hoewel formeel gegarandeerd, dit niet altijd gewaarborgd is.
Een betere opleiding van NBMV voogden in jeugdrecht, de strafprocedure en buitenlands recht lijkt ons noodzakelijk.

> Getuigenis van U., programmacoördinator voor Mentor Escale
> Er is een basisopleiding voor alle voogden van NBMV, maar niets omtrent de strafprocedure.
> We hebben veel jongeren die geconfronteerd worden met de strafprocedure maar de voogden krijgen hierover geen opleiding, geen basisopleiding noch bijscholing.

> Getuigenis van S., parketmagistraat:
> - Het probleem is het contact met voogden die een rol te spelen hebben en niet naar behoren werken voor de NBMV; men moet deze functie herwaarderen.

Er moet werk worden gemaakt om de jongeren te sensibiliseren zich te bekommeren om hun eigen rechten.

> Getuigenis van B., gespecialiseerd advocaat jeugdrecht:
> Jongeren moeten zich bewust worden van het belang zich te bekommeren omtrent hun rechten.
> Professionelen opleiden is ondoeltreffend zonder sensibilisatie van de volwassenen.

Deze jonge mensen bevinden zich vaak in een logica van overleven en zien niet altijd de impact die de wettelijke procedures, die hun abstract lijken op hun kunnen hebben. Men zou de jongeren bewust moeten maken van de realiteit en de ervaringen van andere jongeren kunnen in dit opzicht helpen. bijvoorbeeld door middel van een video met ondertiteling in meerdere talen.

III.3 Richtlijn 2013/48: betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsberoving en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming

III.3.1 Inhoud van de richtlijn

Richtlijn 2013/48/EU betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsberoving en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsberoving. Daarbij bevordert zij de toepassing van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en, met name artikels 4, 6, 7, 47 en 48, op basis van artikels 3, 5, 6 en 8 van EVRM zoals deze worden geïnterpreteerd door het Europees Hof voor de rechten van de mens.
Richtlijn 2013/48/EU is van toepassing ten aanzien van verdachten of beklaagden in de strafprocedure vanaf het moment waarop zij door de bevoegde autoriteiten van een lidstaat zijn ingelicht, door officiële kennisgeving of door andere middelen, waarvan zij worden verdacht of vervolgd een strafbaar pleit te hebben gepleegd, ongeacht of zij van hun vrijheid worden beroofd of niet. Dit geldt trouwens ook voor personen die niet verdacht of vervolgd worden maar die op basis van hun ondervraging door de politie of door een andere rechtshandhavingsautoriteit, als verdachten of beklaagden worden beschouwd. De in richtlijn 2013/48/EU behandelde rechten zijn van toepassing totdat de procedure is beëindigd, dat wil zeggen totdat definitief is vastgesteld of de verdachte of beklaagde het strafbare feit al dan niet heeft begaan, met inbegrip van, indien van toepassing, de strafoplegging en de uitkomst in een eventuele beroepsprocedure[59].

De richtlijn is van toepassing op personen tegen wie een procedure ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel loopt vanaf het moment van aanhouding in de uitvoerende lidstaat[60].
Tot slot moet worden opgemerkt dat richtlijn 2013/48/EU net als elke andere richtlijnen 2010/64 en 2012/13, steeds geldt voor zowel meerderjarigen als minderjarigen. In de preambule is het bovendien vastgelegd dat de richtlijn de kinderrechten bevordert en wordt er rekening gehouden met de richtlijnen van Raad van Europa over kindvriendelijke justitie, in het bijzonder met de bepalingen over de informatie die en het advies dat aan kinderen moet worden gegeven. De preambule van de richtlijn legt nadruk op de verdachten en beklaagden, kinderen inbegrepen, die informatie ontvangen om hen de gevolgen te doen begrijpen van het afstand doen van een gewaarborgd recht door de richtlijn en dat elke afstand uit vrije wil en ondubbelzinnig wordt geformuleerd. Indien de verdachte of de beklaagde een kind is, voorziet de richtlijn dat de persoon die het ouderlijk gezag uitoefent over het kind zo snel mogelijk op de hoogte gebracht moet worden van de vrijheidsberoving van het kind en de motieven van deze vrijheidsberoving. Indien de communicatie van deze informatie aan de persoon die het ouderlijk gezag uitoefent over het kind tegenstrijdig is met het belang van het kind, wordt de informatie meegedeeld aan een ander lid van de familie.

Het recht op toegang tot een advocaat[61]
De lidstaten zorgen ervoor dat de verdachten of beklaagden recht hebben op toegang tot een advocaat, op een zodanig moment en op zodanige wijze dat de betrokken personen hun rechten van verdediging in de praktijk daadwerkelijk kunnen uitoefenen. Deze toegang moet spoedig gebeuren en in elk geval voordat zij door de politie of door een andere rechtshandhavingsautoriteit of rechterlijke instantie worden verhoord; wanneer de onderzoeks- of andere bevoegde autoriteiten een tot onderzoek of andere vorm van bewijsgaring strekkende handeling verrichten; zonder onnodig uitstel na de vrijheidsberoving[62] en indien zij voor een in strafzaken bevoegde rechtbank zijn opgeroepen, binnen een

59 Artikel 2 van de richtlijn.

60 Artikel 2.2 van de richtlijn

61 Artikel 3 van de richtlijn

62 In bijzondere omstandigheden en in de loop van de voorafgaande fase aan de strafzaak, kunnen de lidstaten tijdelijk afwijken van deze verplichting wanneer het onmogelijk wordt,

redelijke termijn voordat zij voor deze rechtbank in rechte verschijnen. Deze algemene informatie moet de verdachten of beklaagden in staat stellen een advocaat te kunnen vinden.
Het recht op toegang tot een advocaat houdt het volgende in[63]:

a) de verdachten of beklaagden dienen het recht te hebben de advocaat die hen vertegenwoordigt onder vier ogen te ontmoeten, inclusief voordat zij door de politie of door een andere rechtshandhavingsautoriteit of rechterlijke instantie worden verhoord;

b) de verdachten of beklaagden dienen het recht te hebben dat hun advocaat bij het verhoor aanwezig is en daaraan daadwerkelijk kan deelnemen. Deze deelname gebeurt overeenkomstig procedures in het nationale recht, mits die procedures de daadwerkelijke uitoefening en de essentie van het desbetreffende recht onverlet laten;

c) de verdachten of beklaagden dienen ten minste het recht te hebben hun advocaat de volgende onderzoekshandelingen of procedures te laten bijwonen; identificatie van verdachten, confrontaties en reconstructies van de plaats van een delict, mits het handelingen betreft waarin het nationale recht voorziet en waarbij de aanwezigheid van de verdachte of beklaagde is vereist of hem dat is toegestaan.

Ontmoetingen, correspondenties, telefonische gesprekken en elke andere vormen van communicatie tussen de verdachte of de beklaagde en zijn advocaat moeten garanties van vertrouwelijkheid krijgen[64].
Recht om een derde op de hoogte te laten brengen van de vrijheidsberoving[65]
De verdachten of de beklaagden wie hun vrijheid is ontnomen, hebben het recht zonder uitstel minstens een persoon door hen aangewezen op de hoogte te brengen, zoals een familielid of een werkgever.
Indien de verdachte of beklaagde een kind is, moet de persoon die het ouderlijk gezag uitoefent zo spoedig mogelijk geïnformeerd worden van de vrijheidsberoving en de motieven, tenzij dit in strijd is met de belangen van het kind, in dat geval wordt de informatie meegedeeld aan een andere verantwoordelijke volwassene.
Een tijdelijke vrijstelling ter handhaving van deze rechten is mogelijk indien er een dringende nood bestaat te waarschuwen voor een ernstige inbreuk op het leven, op de vrijheid of de fysieke integriteit van een persoon of wanneer er een dringende noodzaak heerst een gevoelige situatie te vermijden die de strafprocedure ernstig in gevaar kan brengen[66].
Indien een minderjarige ter discussie staat, is het aangewezen erop toe te zien dat de bevoegde instanties met de betrekking tot de bescherming van het kind zo spoedig mogelijk op de hoogte worden gesteld van de vrijheidsberoving van het kind.

Het recht te communiceren met derden[67]
De verdachten of beklaagden die van hun vrijheid zijn beroofd moeten in ieder geval zonder onnodige vertraging kunnen communiceren met derden, met bijvoorbeeld een lid van hun familie, van hun keuze. Er kan enkel afgeweken worden van dit recht op grond van dwingende of proportionele operationele vereisten..
Het recht te communiceren met consulaire autoriteiten[68]
verdachten of beklaagden die geen onderdaan zijn en wie hun vrijheid is ontnomen, het recht hebben om, desgewenst, de consulaire autoriteiten van de lidstaat waarvan zij de nationaliteit hebben, zonder onnodig uitstel op de hoogte te laten brengen van de vrijheidsbeneming, en met de consulaire autoriteiten te communiceren Verdachten of beklaagden die twee of meer nationaliteiten hebben, kunnen evenwel kiezen welke consulaire autoriteiten in voorkomend geval op de hoogte moeten worden gebracht van de vrijheidsbeneming, en met welke consulaire autoriteiten zij wensen te communiceren.

---

vanwege de geografische afstand tussen een verdachte of een beklaagde, het recht van toegang tot een advocaat te kunnen garanderen, zonder onnodige vertraging na de vrijheidsberoving.

63 In bijzondere omstandigheden en tijdens de voorafgaande fase van het strafproces, kunnen de lidstaten tijdelijk afwijken van de toepassing van dit recht in de mate waarin het gerechtvaardigd is, rekening houdend met de specifieke omstandigheden van het concrete geval:
a) als er een dringende noodzaak bestaat een ernstige negatieve gevolgen op het leven, op de vrijheid of op de fysieke integriteit van een persoon te voorkomen;
b) indien onmiddellijk optreden door de onderzoeksautoriteiten noodzakelijk is om te voorkomen dat de strafprocedure substantiële schade wordt toegebracht.

64 Artikel 4 van de richtlijn.

65 Artikel 5 van de richtlijn.

66 Betreffende de voorwaarden van de toepassing van deze uitzonderingen, kijk artikel 8 van de richtlijn.

67 Artikel 6 van de richtlijn.

68 Artikel 7 van de richtlijn.

Verdachten of beklaagden hebben tevens het recht door hun consulaire autoriteiten te worden bezocht, zich met hen te onderhouden en met hen te corresponderen en het recht om hun vertegenwoordiging in rechte door hun consulaire autoriteiten geregeld te zien, voor zover die autoriteiten daarmee instemmen en de betrokken verdachten of beklaagden zulks wensen

Rechtsmiddelen
De lidstaten zorgen ervoor dat verdachten of beklaagden in strafprocedures alsmede gezochte personen in een procedure ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel, op grond van het nationale recht over een doeltreffende voorziening in rechte beschikken in gevallen waarin hun rechten op grond van deze richtlijn zijn geschonden.

III.3.2 De uitvoering van de richtlijn in het Belgisch recht

Jammer genoeg is richtlijn 2013/48/EU nog niet in werking getreden in België. Nochtans zal deze richtlijn een onmiddellijk effect hebben en moeten worden gerespecteerd door België wanneer de uiterste datum van omzetting (27 november 2016) zal overschreden zijn[69].

III.3.3 Relevante interne bepalingen

Ondanks de afwezigheid van een adequate implementatie van richtlijn 2013/48, bevat het Belgisch recht reeds bepalingen die de voorziene rechten hier garanderen.
We ontwikkelen ze hieronder.

Het recht op toegang tot een advocaat
Richtlijn 2013/48/EU bepaalt dat toegang tot een advocaat en rechtsbijstand moet gegarandeerd zijn binnen een redelijke en zo snel mogelijke termijn
Op 13 augustus 2011 nam België een wet aan, bekend onder de naam "Wet Salduz" die plotseling deels het Wetboek van Strafvordering veranderde samen met de wet inzake voorarrest van 1990. De Wet Salduz richt zich op een bepaald moment in de strafprocedure: de hoorzitting. Dit moment is cruciaal en heeft een invloed op het verloop van de strafprocedure.
Deze wet voorziet dat alle personen door politiediensten ondervraagd of, bij gebreke hiervan, door het openbaar ministerie of de onderzoeksrechter het recht hebben om geassisteerd te worden door een advocaat, maar enkel als hij of zij zich in een positie van vrijheidsberoving bevindt.
De in deze wet aanwezige regels zijn zowel op volwassenen als op kinderen toepasbaar. Het feit dat de wetgever niet diepgaand genoeg geweest is in de ontwikkeling van deze wet ten opzichte van kinderen is zeer betreurenswaardig. De enige specifieke aanpassing voor kinderen in deze wet omvat het feit dat minderjarigen geen afstand mogen doen van hun rechten om zich te laten bijstaan door een advocaat.

Het Wetboek van Strafvordering
We hebben gezien dat krachtens artikel 47bis SV, voordat er wordt overgegaan tot een verhoor van een persoon betreffende strafbare feiten die hem kunnen worden toegeschreven, dat de ondervraagde persoon geïnformeerd moet worden over het feit dat hij het recht heeft vertrouwelijk te kunnen overleggen met een advocaat naar keuze of met een advocaat die hem is toegewezen, voor zover de feiten die hem kunnen worden toegeschreven betrekking hebben op een inbreuk waarvan de straf kan leiden tot afgifte van een aanhoudingsbevel (zwaarste inbreuken).
Indien het eerste verhoor plaatsvindt door schriftelijke oproeping, kan dit recht reeds meegedeeld worden in de oproeping welke in kopie is bijgevoegd in een rechterlijk proces-verbaal. In dergelijk geval is de desbetreffende persoon verondersteld een advocaat te hebben geraadpleegd voor de hoorzitting.
Indien het verhoor niet plaatsvindt door een oproeping of als de oproeping niet het recht op een advocaat vermeldt, kan het verhoor een enkele keer worden uitgesteld door de te ondervragen persoon teneinde hem de kans te geven een advocaat te raadplegen.
Dit recht is ook toegekend aan de persoon wiens vrijheid is ontnomen.

69 Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft namelijk in zijn rechtspraak vastgesteld dat een richtlijn directe gevolgen heeft indien ze duidelijk is, onvoorwaardelijk en indien het land van de EU de richtlijn niet omgezet heeft in de termijnen (arrest van 4 december 1974, Van Duyn).

De wet betreft voorlopige hechtenis

Artikel 2bis WVH garandeert het recht van elke persoon die van zijn vrijheid beroofd is om vertrouwelijk te overleggen met een advocaat naar keuze voorafgaand de eerste ondervraging door politiediensten, of, bij gebreke daarvan, door de procureur des Konings of de onderzoeksrechter zoals het recht dat een vertrouwenspersoon moet ingelicht zijn over de aanhouding, door de ondervrager of een door hem aangeduid persoon, door middel van het meest geschikte communicatiemiddel. Indien er echter ernstige redenen bestaan te geloven dat er wordt geprobeerd bewijsmateriaal te doen verdwijnen, dat er een heimelijke verstandhouding is tussen de betrokkenen en derden of dat deze de rechtsgang belemmert, kan de procureur des Konings of de onderzoeksrechter belast met het dossier, mits gemotiveerde beslissing, deze communicatie uitstellen voor de benodigde tijd in het belang van het onderzoek. De persoon wiens vrijheid is ontnomen heeft recht op medische hulp. Hij kan ook vragen onderzocht te worden door een dokter naar keuze maar de medische kosten zijn voor zijn rekening.

Als hij geen advocaat gekozen heeft of deze verhinderd is, wordt er contact opgenomen met het georganiseerde orgaan van "Orde van Franstalige, Duitstalige en Vlaamse balies" of bij gebreke daaraan met de deken van de Orde of zijn afgevaardigde. Indien de ondervraagde niet over voldoende middelen beschikt, heeft hij/zij recht op een advocaat onder voorbehoud van rechtsbijstand. Vanaf het moment er contact is opgenomen met de gekozen advocaat of met die van permanentie, moet het vertrouwelijk overleg met de advocaat binnen de twee uur plaatsvinden. Na afloop van het vertrouwelijk overleg, dat maximaal dertig minuten mag duren, kan de hoorzitting beginnen. Indien het vertrouwelijk overleg niet plaatsvond in de tijdspanne van twee uur, vindt er toch nog een vertrouwelijk overleg via de telefoon met een advocaat van permanentie plaats, waarna het verhoor kan beginnen. Het is enkel na een vertrouwelijk gesprek per telefoon met de advocaat van permanentie te hebben gehad dat de betrokken meerderjarige, na een vrijheidsberoving, vrijwillig en weloverwogen afstand kan doen het recht op een vertrouwelijk overleg met een advocaat. De te ondervragen persoon gaat over tot het schriftelijk ondertekenen van een afstandsverklaring in een getekend document. Minderjarigen mogen geen afstand doen van dit recht. Al deze elementen zijn nadrukkelijk beschreven in het proces verbaal.

De bijstand van een advocaat heeft enkel als doel toezicht te kunnen houden:

1° respect van de rechten van de ondervraagde om zichzelf niet te beschuldigen, zijn vrijheid een verklaring af te leggen, te antwoorden op de gestelde vragen of te zwijgen;

2° de manier waarop de persoon ondervraagd werd tijdens het verhoor met name het uitoefenen van druk of ongeoorloofde praktijken;

3° van kennisgeving van de rechten van verdediging genoemd in artikel 47bis van SV en de wettigheid van het verhoor.

De advocaat kan, zonder uitstel, de schendingen van de rechten die hij heeft geobserveerd vermelden in het proces verbaal.

Het verhoor mag ten hoogste gedurende vijftien minuten onderbroken worden hetzij ten behoeve van een bijkomstig vertrouwelijk overleg, hetzij een keer op vraag van de ondervraagde persoon zelf of op vraag van zijn advocaat, hetzij bij inbreuken die niet in correlatie zijn met de hem ter kennis gebrachte feiten volgens artikel 47bis, § 2, alinea 1, van SV.

Enkel de ondervraagde meerderjarige kan vrijwillig en weloverwogen afstand doen van bijstand van een advocaat tijdens de hoorzitting.

De wet op bescherming van de jongeren

Overeenkomstig artikel 49 en 52 van BS, moet de minderjarige geassisteerd worden door een advocaat tijdens zijn voorgeleiding voor de onderzoeksrechter[70] alsook voor de jeugdrechter[71]. Dit principe is niet enkel van toepassing voor publieke hoorzittingen maar ook voor private hoorzittingen die plaatsvinden in het bureau van de rechter.

Artikel 54bis BS bepaalt dat indien een minderjarige deel uitmaakt van de zaak en hij geen advocaat heeft, er hem een wordt toegewezen. De deken of het consultatiebureau en de verdediging zien erop toe indien er tegenstrijdige belangen zijn, dat de betrokkene verdedigd wordt door een andere advocaat dan diegene op wie zijn vader en moeder, voogden of personen die hem onder hun bewaring hebben of die bekleed zijn met een vorderingsrecht, beroep gedaan zouden hebben.

Ongeacht de rechten die hem zijn toegekend door BS, geniet de minderjarige delinquent uiteraard van de bepalingen van de wet "Salduz", waaronder die een advocaat te raadplegen en geassisteerd te worden door diegene vanaf zijn hoorzitting of zijn vrijheidsberoving.

We vatten daarom hierna, voor meer duidelijkheid, de erkende rechten van de verdachte of in hechtenis gehouden jongere samen.

---

70 Artikel 49*bis* van de BS voorziet echter dat de jeugdrechter kan beslissen zich persoonlijk te onderhouden met de minderjarige.

71 Artikel 52*ter* van de BS voorziet echter dat de jeugdrechter kan beslissen zich persoonlijk te onderhouden met de minderjarige.

Bijzondere situatie van minderjarigen: samenvatting
De toegekende rechten van een minderjarige tijdens zijn hoorzitting verschillen of hij al dan niet van zijn vrijheid beroofd is.

- ✓ Hoorzitting van een verdacht kind dat niet beroofd is van zijn vrijheid

Het verdachte kind heeft het recht te overleggen met de aan hem gepresenteerde advocaat voor de eerste ondervraging gebeurd is door de politie of door een andere overheid. Dit recht wordt slecht een keer verleend, wat betekent dat het kind opnieuw ondervraagd kan worden tijdens het proces, een voorafgaande ontmoeting met zijn advocaat niet verplicht is, zelfs als deze geautoriseerd is door de met het verhoor bevoegde overheid. Het Belgisch recht beperkt namelijk de omvang van dit recht dat kan leiden tot ergere inbreuken, namelijk deze waarvan de sancties kunnen leiden tot een aanhoudingsbevel (hoewel er ook uitzonderingen bestaan).
De wetgever besloot dat de kwetsbaarheid van de minderjarige impliceert dat het kind niet langer afstand kan doen van zijn recht vertrouwelijk met zijn advocaat te kunnen communiceren. Deze voorafgaande consultatie is een recht maar tevens een beschermingsmaatregel voor minderjarigen
Wanneer de minderjarige schriftelijk opgeroepen is door de politie of de procureur moet die brief de verschillende rechten meedelen waarvan de minderjarige kan genieten, zoals het bestaan van het recht een advocaat te raadplegen. Indien het eerste verhoor plaatsvond naar aanleiding van een schriftelijke oproeping veronderstellen we dat de minderjarige een advocaat geraadpleegd heeft alvorens zich te melden voor verhoor. In de meeste gevallen heeft de gedagvaarde minderjarige echter geen advocaat geraadpleegd. Dit is in strijd met de algemene filosofie van de wet.
Het is noodzakelijk erop te wijzen dat de wet niet voorziet in, voor een kind dat niet van zijn vrijheid beroofd is, het recht te worden bijgestaan door een advocaat tijdens de hoorzittingen. Desondanks verbiedt niets de advocaat van het kind om aanwezig te zijn tijdens het verhoor.

- ✓ Hoorzitting van een verdacht kind dat van zijn vrijheid beroofd is

Naast het vertrouwelijk overleg kunnen plegen met zijn advocaat voorafgaand de eerste hoorzitting, heeft het kind dat van zijn vrijheid is beroofd het recht om bijgestaan te worden door een advocaat tijdens alle verhoren. De rechten van een kind in hechtenis zijn veel verbeterd, zoveel dat de minderjarige geen afstand kan doen van dit recht. Het Belgisch recht gaat hiermee dus veel verder dan de richtlijn op dat punt.
De keuze van de advocaat ligt bij de personen die de het ouderlijk gezag uitoefenen (in principe de vader en de moeder, indien relevant, de voogd). Gezien de urgentie zal het vaak niet mogelijk zijn te wachten tot zulk een keuze wordt uitgedrukt. Al het nodige zal daarom onmiddellijk gedaan worden om ambtshalve een advocaat toe te wijzen door zich te wenden tot de permanentie georganiseerd door het district van de hoorzitting door de orde van Franstalige, Duitse of Vlaamse balies of bij gebreke daarvan, door de deken van de orde van het district van de hoorzitting. Er zal altijd gevraagd worden aan de minderjarige of hij al een advocaat heeft (eventueel toegewezen op basis van artikel 54bis van de BS) die hem bijstaat in het kader van een procedure voor de jeugdrechter en indien hij wenst beroep te doen op deze advocaat. Indien dat het geval is, zal deze advocaat gecontacteerd worden. In geval van verhindering van deze advocaat (vooral wanneer deze behoort tot de balie van een ander district), zal er contact opgenomen worden met de balie van permanentie.
Het voorafgaandelijk vertrouwelijk overleg tussen het kind en de advocaat moet plaatsvinden binnen de twee uur. De maximumduur van dit overleg is dertig minuten, waarbinnen het overleg kan beginnen.
De wet stelt richtlijnen op met betrekking tot de rol van de advocaat. De tussenkomst van de advocaat is beperkt tot de volgende drie punten:

1° de eerbiediging van het recht zichzelf niet te beschuldigen en de keuzevrijheid om een verklaring af te leggen, te antwoorden op de gestelde vragen of te zwijgen;

2°, de wijze waarop de ondervraagde persoon tijdens het verhoor wordt behandeld, inzonderheid of er kennelijk geen ongeoorloofde druk of dwang wordt uitgeoefend;

3° Kennisgeving van de rechten van de verdediging en de regelmatigheid van het verhoor.

De advocaat van het kind kan een overtreding van deze rechten in de transcriptie van de ondervraging aangeven.
Richtlijn EU voorziet dat de advocaat daadwerkelijk moet kunnen deelnemen tijdens het verhoor. De omzendbrief MSC 8/2011 (13/06/2013) van het College van procureurs-generaal stelt duidelijk dat de verstrekte ondersteuning van de advocaat voldoet aan de voorwaarden van doeltreffendheid wanneer hij zich beperkt tot controle van de drie eerder vermeldde punten. Bovendien is het de advocaat niet toegestaan een einde te stellen aan of het verhoor te onderbreken;

hij mag evenmin praten met de verdachte; hij mag zelfs niet communiceren met hem (met behulp van signalen bijvoorbeeld); hij mag geen bezwaar te formuleren tegen gestelde vragen; hij moet blijk geven van zelfbeheersing en zich afzijdig houden. Hij heeft enkel een passieve rol, hoewel de EU richtlijn een actieve deelneming vraagt van de advocaat tijdens het verhoor.
Desondanks heeft het kind of zijn advocaat de mogelijkheid het verhoor een keer te onderbreken voor een periode van vijftien minuten met het doel een nieuw overleg te verkrijgen met zijn klant. Deze mogelijkheid wordt verleend wanneer er nieuwe inbreuken worden vastgesteld in de loop van het verhoor.

Het recht om derden in kennis te stellen van zijn/haar vrijheidsberoving
Het recht een vertrouwenspersoon te informeren, genoemd door de verdachte, is enkel toegelaten bij personen die van hun vrijheid beroofd zijn (artikel 2bis, § 3). Een omzendbrief van het College van procureurs-generaal verduidelijkt dat politiediensten gehouden zijn aan een middelenverbintenis en niet aan een resultaatsverbintenis.
Indien er, vanwege communicatie over deze informatie, ernstige bezwaren bestaan dat er wordt geprobeerd bewijslast te doen verdwijnen, dat er een samenzwering tussen de betrokkene en derden is of dat deze de rechtsgang belemmert kan de procureur des Konings of de onderzoeksrechter belast met het dossier, mits gemotiveerde beslissing, deze communicatie uitstellen voor de benodigde tijd in het belang van het onderzoek. Politiediensten zijn niet geschikt om deze beslissing te nemen.
Overeenkomstig artikel 48bis van BS, Ingeval een minderjarige ingevolge zijn aanhouding van zijn vrijheid is beroofd of in vrijheid is gesteld tegen de belofte om te verschijnen of tegen een ondertekende verbintenis, moet de voor zijn vrijheidsberoving verantwoordelijke politieambtenaar zo snel mogelijk de vader en de moeder van de minderjarige, diens voogd of de personen die hem in rechte of in feite in bewaring hebben, schriftelijk of mondeling in kennis stellen of laten stellen van de aanhouding, van de redenen hiervoor, alsook van de plaats waar de minderjarige wordt opgesloten. De gedachte achter deze bepaling is het voornemen om de ouders zo snel mogelijk bij de procedure te betrekken. Indien de minderjarige gehuwd is, moet het bericht aan diens echtgenoot worden gegeven in plaats van aan bovengenoemde personen. Dit recht is enkel bepaald voor de minderjarige op het moment van de vrijheidsberoving. Het gaat om een bijkomend recht waarvan de minderjarige moet blijven profiteren en waarvan de toepassing moet afgesteld worden op de nieuwe bepalingen van de wet van de voorlopige hechtenis. De vertrouwenspersoon is de persoon genoemd in artikel 48bis, § 1, van de BS maar we kunnen ons inbeelden dat de minderjarige vraagt een andere persoon te waarschuwen, bijvoorbeeld een verantwoordelijke van het instituut waar hij verblijft. Artikel 48bis, § 1, BS staat de procureur des Konings of de onderzoeksrechter niet toe om de communicatie aan de vertrouwenspersoon te geven voor de duur nodig tot bescherming van de belangen van het onderzoek. Hieruit volgt dat de bedoelde personen in artikel 48bis, § 1, BS altijd geïnformeerd moeten worden over de arrestatie van de minderjarige.
Het recht gedurende de vrijheidsberoving te communiceren met derden
Behalve met zijn advocaat kan het kind communiceren met derden tijdens zijn vrijheidsberoving.
Artikel 12 van het decreet van de Franstalige Gemeenschap van 4 maart 1991 betreffende de steun voor jongeren voorziet voor alle jongeren ondergebracht krachtens een juridische beschermingsmaatregel in principe het recht om te communiceren met elke persoon naar keuze. De jeugdrechter kan soms, bij gemotiveerd besluit, de jongere verbieden met bepaalde personen te communiceren. In geen geval evenwel kan deze beperking betrekking hebben op de betrekkingen van de jongere met zijn advocaat.
Het recht te communiceren met derden omvat het recht te schrijven, telefoneren en bezoeken te ontvangen (voor deze laatste gaat het vanzelfsprekend om het reglement van de inrichting dat de dienstregelingen kan vastleggen, hun locatie en hun aantal)
Het GI moet bovendien het contact van de jongere met alle betrokkenen en instituten vergemakkelijken waarmee een reïntegratieproject gerealiseerd kan worden.
Het GI kan een beperking of een contactverbod aanvragen bij het jeugdgerecht wanneer zij van mening zijn dat het contact de jongere kan schaden of een negatieve invloed kan hebben op het gerealiseerde educatief werk met hem. Het GI motiveert zijn aanvraag en preciseert het type contact dat zij willen beperken of verbieden. In afwachting van de beslissing van het jeugdgerecht, kan het GI het contact verbieden of beperken. De beslissing van het jeugdgerecht wordt meegedeeld aan de jongere.
De jongere heeft het recht gratis met alle personen naar keuze te communiceren. In dit verband dient het GI de jongere te voorzien van papier, iets om mee te schrijven, enveloppen en postzegels. Het briefgeheim is gegarandeerd. Zendingen en brieven die echter meer informatie bevatten dan toegestaan, kunnen onderhevig zijn aan een controle van de directie. In dit geval wordt de jongere uitgenodigd de envelop te openen in het bijzijn van een directielid die, vanuit veiligheidsoverwegingen, kan eisen de voorwerpen of substanties aanwezig in de brief te overhandigen.

De jongere heeft het recht bezoek te ontvangen van personen naar keuze op door de GI vastgelegde momenten. Indien de jongere geniet van verlof moet hij kunnen genieten van minstens een uur bezoek per week overeenkomstig de gedefinieerde voorwaarden van GI. Als de jongere geen aanspraak maakt op verlof moet hij kunnen genieten van minstens twee bezoekuren per week overeenkomstig de gedefinieerde voorwaarden van GI. De mogelijkheid voor een bijkomstig bezoek op afspraak is gegarandeerd. Tijdens minimum de helft van de duur van het bezoek is de vertrouwelijkheid gegarandeerd en geen enkele controle dan de visuele kan uitgeoefend worden door leden van het personeel.
In risicogevallen voor de veiligheid of het in stand houden van de het gezag in het instituut kan de directeur de toegang van een bezoeker verbieden, de constante aanwezigheid van een lid van het personeel tijdens het bezoek opleggen of het aantal tegelijkertijd toegelaten personen bij de jongere beperken. Voor dezelfde redenen kan hij bezoekers verplichten hun identiteitspapieren te tonen en hun persoonlijke zaken op te bergen in een gesloten ruimte. Bovendien kan hij het bezoek vroegtijdig afbreken indien de bezoeker of de jongere daden pleegt die in strijd zijn met de publieke orde of de goede zeden.

Het bezoek van volgende personen is niet beperkt in aantal, noch in tijd:

- de jeugdrechter;
- de advocaat van de jongere;
- de voogd van de jongere als het gaat over een niet-vergezelde minderjarige vreemdelingen;
- de parlementsleden;
- de consulaire ambtenaren en het diplomatieke korps van het land waar de jongere oorspronkelijk vandaan komt;
- het raadslid van jeugdzorg of de persoon die hem vertegenwoordigt;
- de directeur van jeugdzorg of de persoon die hem vertegenwoordigt;
- de kinderrechtencommissaris van de Franstalige Gemeenschap of zijn vertegenwoordiger;
- de erkende diensten van jeugdzorg met inbegrip van de diensten voor rechten van de jongeren.

Zij moeten zich aankondigen bij de directie.
De jongere heeft het recht minstens driemaal tien minuten per week gratis te telefoneren naar personen van zijn keuze, of op bepaalde tijdstippen per GI. Bovendien kan de jongere gratis en zo vaak het nodig is en zonder beperking, naar de volgende personen bellen voor zover deze oproepen het verloop van een activiteit niet verstoren:

- zijn advocaat;
- zijn voogd als het om een niet-begeleide minderjarige vreemdeling gaat;
- de jeugdrechter;
- consulaire ambtenaren en de diplomatieke dienst van het land van oorsprong;
- de algemene directie van jeugdzorg of de persoon die hem vertegenwoordigt;
- de adviseur van jeugdzorg of de persoon die hem vertegenwoordigt;
- de directeur van jeugdzorg of de persoon die hem vertegenwoordigt;
- de kinderrechtencommissaris of zijn vertegenwoordiger;
- de overeengekomen diensten van jeugdzorg met inbegrip van de diensten van rechten van de jongeren.

Indien een van de personen opgenomen in deze lijst het GI belt om met de jongere te spreken wordt dit verzoek ingewilligd. Indien de jongere niet onmiddellijk beschikbaar is, ziet de instelling erop toe dat de beller in de kortst mogelijke tijd teruggebeld wordt.
Het gehele telefoonverkeer van de jongere is privé en vertrouwelijk. Deze kunnen niet beluisterd worden.
Het recht om te communiceren met consulaire autoriteiten
België heeft het Verdrag van Wenen inzake consulaire betrekkingen van 1963 ondertekend en bekrachtigd (KB 14 november 1970).
Artikel 36 van deze Conventie betreft de communicatie en het contact met de Staat van herkomst en bepaalt dat:

1. Ten einde de uitoefening van de consulaire werkzaamheden met betrekking tot onderdanen van de zendstaat te vergemakkelijken:
a) moeten de consulaire ambtenaren zich vrijelijk in verbinding kunnen stellen met de onderdanen van de zendstaat en hen kunnen bezoeken. Onderdanen van de zendstaat moeten dezelfde vrijheid genieten om zich met de consulaire ambtenaren in verbinding te stellen en om hen te bezoeken;

b) indien de betrokkene zulks verzoekt, moeten de bevoegde overheden van de verblijfsstaat de consulaire post van de zendstaat onverwijld ervan in kennis stellen, dat binnen het ressort van deze consulaire post een onderdaan van die Staat is aangehouden, opgesloten of zich in voorlopige hechtenis bevindt of op enigerlei andere wijze wordt gevangen gehouden. Elke mededeling aan de consulaire post gericht door de aangehouden, opgesloten of zich in voorlopige hechtenis bevindende of anderszins gevangen gehouden persoon wordt door bovengenoemde bevoegde overheden eveneens onverwijld overgebracht. Deze laatsten dienen de betrokken persoon onverwijld in kennis te stellen van zijn rechten krachtens deze littera;

c) hebben de consulaire ambtenaren het recht een onderdaan van de zendstaat die is opgesloten of zich in voorlopige hechtenis bevindt of op enigerlei andere wijze wordt gevangen gehouden, te bezoeken, met hem te spreken en met hem brieven te wisselen en te zorgen voor zijn vertegenwoordiging in rechte. Zij hebben eveneens het recht een onderdaan van de zendstaat te bezoeken, die in hun ressort is opgesloten of gevangen wordt gehouden voor de tenuitvoerlegging van een vonnis. De consulaire ambtenaren onthouden er zich niettemin van ten behoeve van een onderdaan op te treden, die opgesloten is of zich in voorlopige hechtenis bevindt of op enigerlei andere wijze wordt gevangen gehouden indien de belanghebbende zich uitdrukkelijk daartegen verzet.

2. De in lid 1 van dit artikel bedoelde rechten worden uitgeoefend overeenkomstig de wetten en regelingen van de verblijfsstaat, met dien verstande evenwel dat deze wetten en regelingen de verwezenlijking van de oogmerken waarvoor de in dit artikel verleende rechten zijn bedoeld, volledig moeten waarborgen.
Het spreekt vanzelf dat om deze bevoegdheid toe te passen de bepaling geldt dat het land van herkomst partij is bij dit verdrag.
We hebben gezien dat de geplaatste minderjarige gratis consulaire ambtenaren en de diplomatieke dienst van zijn thuisland kan bellen, zolang het nodig is en zonder tijdslimiet, op voorwaarde dat zijn oproepen niet de uitvoering van een activiteit belemmeren. Daarenboven mogen consulaire ambtenaren en de diplomatieke dienst van het land van herkomst van de jongere, de jongere bezoeken en zijn deze bezoeken niet beperkt, niet in aantal en niet in tijd.

III.3.4 Gegevens verkregen door het interview

Vanuit het standpunt van de professionelen
Uit de interviews, die wij met professionals af kunnen nemen hebben, blijkt dat de toegang tot een gespecialiseerde en competente advocaat, hetzelfde is voor jongeren, ongeacht hun nationaliteit.
Krachtens de wet moet de advocaat aanwezig zijn binnen twee uur. Niettemin verschijnen de advocaten niet vanwege een probleem met de beschikbaarheid (men moet 24 uur op 24 uur van dienst zijn) of met de mobiliteit (men moet zich kunnen verplaatsen in geval van noodsituaties), maar ook het feit dat zij maar twee punten verdienen in het kader van een politiële bijstand[72]. Aan de andere kant zijn zij het meest van hun tijd aanwezig tijdens een pleitzitting, deze dienstverlening geeft het recht op zes punten. De uitkering die de advocaat zal ontvangen voor zijn politiële dienstverlening is in totale disproportie met zijn investering als advocaat. Volgens een verklaring van een gespecialiseerd advocaat jeugdrecht is de vergoeding die de advocaat van de Staat krijgt, om zich te verplaatsen vaak midden in de nacht teneinde de jongere te ondersteunen tijdens zijn verhoor en dat soms meerdere uren in beslag neemt, voor het maximaal bedrag van 150 tot 200 euro. Bepaalde advocaten hebben zo de indruk te werken met verlies.

> Getuigenis van B., gespecialiseerd advocaat in jeugdrecht:
> - De advocaten worden allemaal onderbetaald, veel te weinig betaald. Hun dienstverlening neemt veel tijd in beslag en weinig advocaten kunnen zich veroorloven om zoveel vrijwilligerswerk te doen.

Een steeds terugkerend probleem is het gebrek aan opleiding inzake jeugdrecht. Wanneer een advocaat aanwezig is, is hij niet per se gespecialiseerd in jeugdrecht.

72 Het punt RBK stond vast op 24,76 € voor het jaar2015 (is - 4% in vergelijking met 2014 waarop het punt 25,76 € was).

Getuigenis van F., Coördinator criminologie bij het parket-generaal van Brussel:
Er is geen verschil als de minderjarige buitenlander is of niet. Het feit een buitenlandse minderjarige te zijn stelt geen problemen op zich want de advocaat is aangewezen voor alle minderjarigen. De aanwijzing van een advocaat moet snel gebeuren. De jongeren moet geassisteerd worden tijdens het politieverhoor, voor de jeugdrechter. Deze verwijten aan de advocaat van de minderjarige geldt voor alle advocaten en is niet specifiek voor advocaten van buitenlandse minderjarigen.

Vanuit het standpunt van de jongeren

Van de 20 ontmoette jongeren hadden allen een advocaat.
Ondanks het feit dat de Belgische wet de aanwezigheid van een advocaat voorschrijft in het kader van vrijheidsberoving (Wet Salduz), werden één derde van de jongeren die we hebben ontmoet niet bijgestaan door een advocaat tijdens hun verhoor door de politie. Deze vaststelling is dezelfde voor alle jongeren en betreft niet specifiek jongeren van buitenlandse nationaliteit.
Anderzijds hebben allen recht gehad op een advocaat tijdens de zitting voor een rechter. De advocaat van dienst Salduz (wanneer ze er een hadden) is het merendeel van de tijd niet dezelfde die aanwezig zal zijn tijdens de zitting. Het gaat hier meestal om advocaten die de jongeren niet hebben gekozen, die van dienst zijn op het moment van het verhoor. De jongere en de advocaat ontmoeten elkaar daarom pas enkele minuten voor het verhoor.

Getuigenis van E., Roemeense, 16 jaar:
Ik heb advocaten gehad maar ik heb nooit mijn eigen advocaat bij mij gehad wanneer ik voor de rechter stond, dat veranderde de hele tijd, en dat was moeilijk om te begrijpen.

Getuigenis van S., Angolese, 16 jaar:
Ik kon praten met mijn advocaat voor een publiek, een beetje. Ik had de indruk dat zij mij niet verdedigde, dat zij het niet eens was met mij.

De jongeren die wij hebben ontmoet, wisten allemaal dat ze hun advocaat konden contacteren. Het grootste deel van de advocaten beantwoordden de telefoonoproep van de jongere, maar weinigen verplaatsten zich om hen te ontmoeten. Er bestaan speciale ruimtes bestemd voor bezoeken (van de familie of advocaten) die privacy toelaten.
Het overgrote deel van de jongeren hebben hun advocaat niet gekozen. Er zijn er die er meerdere gehad hebben tijdens hun traject. Veel jongeren zijn niet tevreden over hun advocaat. Zij hebben vaak de indruk dat de advocaat hen niet echt verdedigt, dat de advocaat akkoord gaat met de rechter, dat hij/zij weinig nut heeft …

Getuigenis van R., Gabonees, 17 jaar:
Wij jongeren zeggen vaak dat pro-Deoadvocaten weinig nut hebben omdat zij dezelfde mening delen met de rechter, het is niet alsof zij ons verdedigden of dat zij tegen de rechter zeggen dat hij zijn vonnis moet herzien. Zij zijn het altijd eens met wat de rechter te zeggen heeft.

Getuigenis van E., Tunesiër, 17 jaar:
Ik had een advocaat maar hij heeft niet veel geholpen. Het was een pro-Deoadvocaat. Ik heb een tiental advocaten ontmoet, het was telkens een andere.

Getuigenis van G, Spanjaard, 15 jaar:
Ik had een advocaat maar enkel wanneer ik voor de rechter stond. Hij praatte niet. Hij probeerde me zelfs niet te verdedigen voor mijn feiten. De laatste keer voor de zitting kwam mijn advocaat net op tijd aan en hebben we bijna niet gepraat. Bovendien komt zij mij nooit bezoeken. Ik heb zin om van advocaat te veranderen.

Getuigenis van P.-L., Haitiaan, 15 jaar:
Ik ben niet echt tevreden met mijn advocate. Zij heeft niet veel geholpen (…) Ik ben minstens vier of vijf keer veranderd van advocaat. Elke keer verandert mijn dossier, ik heb een advocaat nodig die mijn dossier goed beheerst …

Getuigenis van X., Kosovaar, 16 jaar:
De eerste advocaat die ik had, heeft me niet echt verdedigd, zij was akkoord met het oordeel van de rechter. Bovendien betaalde ik haar. Mijn eerste plaatsing was in Saint-Hubert. Op dat moment had mijn vader 1000€ betaald en had mijn advocaat mij nog eens niet geantwoord. De advocaat die ik nu heb is hetzelfde, zij komt me niet bezoeken, zij verdedigt mij niet goed. Ik wil van advocaat veranderen.

III.3.5 Faciliterende factoren en belemmeringen

Het gebrek aan opleiding inzake rechten van het kind blijkt een bijkomend obstakel bij de uitoefening van de rechten van de jongere. Bij de professionele opleiding, universitair of niet, komt dit aspect niet genoeg naar voren. Alle ondervraagde professionelen benadrukten dat de opleidingen zich niet beperkten tot het behalen van het diploma, maar dat er een meer gespecialiseerde aard en inhoud zou aan bod moeten komen. Een betere opleiding van advocaten in jeugdrecht en in vreemdelingenrecht blijkt in elk geval beslist noodzakelijk als men wil garanderen dat de minderjarige van buitenlandse nationaliteit die zich in strijd bevindt met de wet correct verdedigd zal worden.
Een betere opleiding van advocaten moet samengaan met een herfinanciering van de juridische steun als we echt advocaten willen motiveren om zich in te zetten om minderjarigen te verdedigen. Zonder "waardige" vergoeding is het moeilijk om advocaten te vragen zich te mobiliseren. De aanwezigheid van een advocaat op het moment van de vrijheidsberoving betekent echter een meerwaarde voor de verdediging van de rechten van de minderjarige en de garantie van strafvermindering.
Een van de gespecialiseerde advocaten die we hebben kunnen ontmoeten, pleit ook voor de invoering van een permanentie van advocaten, die voordeel kunnen halen uit een verhoogd tarief en die de zekerheid hebben betaald te worden. Legale juridische hulp kan alleen functioneren indien het systeem op een adequate manier gefinancierd wordt en de advocaat een waardige betaling voor zijn prestaties ontvangt.

De discussie van de rol van de advocaat is ook problematisch. Het gebeurt helaas dikwijls dat bepaalde advocaten blijk geven van een gebrek aan betrokkenheid; enkele van hen kennen de jongere noch het dossier dat zij geacht worden te verdedigen. Bovendien is zijn rol niet altijd even duidelijk. Soms lijkt het alsof hij zichzelf voordoet als verdediger van de belangen van de jongere eerder dan de advocaat van de jongere (zijn "woordvoerder") als zodanig. Daarnaast wordt het beschermen van de jeugd eerder beschouwd als een "bijzaak" van recht. Weinig advocaten zijn gespecialiseerd in de materie waardoor de jongere benadeeld wordt. De werking van de Dienst Jeugdzaken verschilt desondanks per deelgemeente. (in Brussel zijn een groot aantal advocaten gespecialiseerd in de bescherming van de jeugd en worden er veel opleidingen georganiseerd, hoewel in Dinant er maar drie in de jeugdafdeling zijn én bovendien nog maar stagiair zijn).

De advocaten die van wacht zijn vermelden op de oproeping die de minderjarige ontvangt kan bovendien worden overwogen, onder voorwaarde van een daadwerkelijke samenwerking met de politie en een toereikend budget.

Het lijkt nodig een rode draad te hebben, een persoon met ervaring voor iedere jongere om de complexiteit van een teveel aan voorzieningen te vermijden, zodat hij niet elke onregelmatigheid moet ondergaan van zijn advocaat, die dezelfde zou moeten zijn bij elke fase. Bovendien voorziet geen enkele tekst in, in vergelijking met de ondersteuning van een advocaat, het recht van een kind op een algemene psychologische en emotionele ondersteuning gedurende de hele procedure, door zijn ouders, zijn voogd of door een andere vertrouwenspersoon. Dit is nochtans erkend door internationale verdragen en niet-bindende besluiten.[73].

73 Kijk not.: art. 40, letter b, paragraaf ii en iii, van de IVRK; art. 15.1 van regels van Bejing; art. 28 en 30 van de richtlijnen van de Europese Raad over een aangepaste justitie voor kinderen.

IV. Conclusies en aanbevelingen

Geconstateerd moet worden aan het einde van het onderzoek dat er officiële statistieken ontbreken. Een grotere transparantie op het niveau van de beschikbare gegevens lijkt een vereiste in elk onderzoek betreffende dit onderwerp. Ondanks het ontbreken van officiële statistieken, kunnen verschillende bevindingen niettemin voortkomen uit de gevoerde interviews zowel met de professionelen als met de jongeren.
Allereerst merken we op dat een buitenlands kind dat al dan niet in aanraking is gekomen met de wet, kwetsbaarder is dan een Belgisch kind, om de volgende redenen:

- Het buitenlands kind beheerst niet of niet zo goed de taal waarin de procedure opgesteld is. Dit betekent dat zijn begrip vermindert indien hij geen toegang heeft tot een tolk;
- Het buitenlands kind kan moeite hebben met verschillende culturen;
- Het buitenlands kind kan niet meer op zijn ouders vertrouwen om de procedure uit te leggen op dezelfde manier als een Belgisch kind dat kan (ofwel omdat ze niet hier zijn, dan wel ook omwille van het taalprobleem);
- Bij deze moeilijkheden komt het eventuele trauma van hun migratietraject of andere reeds bestaande trauma's bovenop (genocide, gewapend conflict, kindsoldaten, etc.)

Deze factoren beletten ongetwijfeld de buitenlandse minderjarige om zijn rechten op dezelfde manier uit te oefenen als een Belgische minderjarige. Het gaat er dus niet om het buitenlands kind dezelfde rechten toe te kennen als Belgische kinderen, de vraag luidt hoe men aan buitenlandse kinderen een betere bescherming kan bieden. De bescherming van buitenlandse minderjarigen verhogen, vraagt een standaardformaat van betere bescherming aan die kinderen van autochtonen vanwege het specifieke karakter van hun behoeften.
Om de bescherming van de rechten van buitenlandse minderjarigen die in aanraken zijn gekomen met de wet te vergroten, zijn verschillende mogelijke oplossingen ontstaan uit ons onderzoek en interviews die we hebben kunnen verwezenlijken.
Een degelijke opleiding is uiteraard een eerste vereiste. Zij moet worden verbeterd op alle niveaus: politie, voogden, tolken, advocaten, magistraten, opvoeders …
De politiediensten die veel contacten hebben met buitenlandse minderjarigen dienen in het ideale geval een interculturele opleiding te volgen, waardoor zij hulpmiddelen aangereikt krijgen om beter te reageren. Het blijkt uit interviews die we met specialisten gehad hebben dat een interculturele opleiding het mogelijk maakt:

- een beter inzicht te hebben in het juiste referentiekader
- na te denken over ethnic profiling
- een beter inzicht te krijgen over bepaalde culturele kenmerken en hun betekenis
- een meer open houding in verhouding tot andere visies/perspectieven te hebben
- om de mens in al zijn facetten te zien: niet enkel zijn cultuur maar in al zijn rollen (man/vrouw, jong/oud, …)
- om zich meer te concentreren op gelijkenissen dan op verschillen (vaak zijn er veel gemeenschappelijke waarden)

Omtrent het recht op een tolk, dient men enkel beroep te doen op een beëdigd tolk en met voorkeur iemand die het strafrecht kent en een opleiding heeft gevolgd in jeugdzaken en kinderpsychologie en culturele aspecten. Deze tolken moeten regelmatig opnieuw beoordeeld worden. Een gecoördineerd systeem om een methodologie als deontologie uit te werken lijkt tevens een noodzakelijkheid. Het gebrek aan onpartijdigheid en het met de vinger wijzen kan zonder twijfel verbeterd worden door een deontologische code en een betere opleiding van tolken. Men moet ook waakzaam zijn voor de ideologische, religieuze en filosofische uitdagingen die ontstaan bij bepaalde situaties. Bovendien moet men met spoed erop toezien het tekort van tolken in talen zoals het Syrisch, Irakees of het Somalisch op te lossen en proberen, in de mate van het mogelijke, tolken te vinden of op te leiden in bepaalde dialecten zoals het Pashtun of het Fulani, of die talen waarvoor weinig tolken beschikbaar zijn. Men moet absoluut voorzien, om deze tolken, onmiddellijk en redelijk te vergoeden zodat hun aanwezigheid vergroot. Het is niet mogelijk om deze aan te trekken zonder deze financiële inspanning.

Betreffende het recht op informatie zijn wij van mening dat de schriftelijke standaardverklaring waarin de rechten worden opgesomd moet herzien worden. Vereenvoudigde formulieren en het beter onder de aandacht brengen bij de jongeren moet beschikbaar en aangepast zijn afhankelijk van de leeftijdsgroep. Een jongere weet niet het parket is, "het kabinet", de rechter, de procureur etc …
Deze verklaring zou kunnen gedaan worden via een video die in verschillende talen ondertiteld is.
Indien de toegang tot een advocaat lijkt te slagen tijdens de terechtzitting voor de jeugdrechter, is dit niet het geval bij een politieverhoor. De assistentie van een advocaat is in enkel geval verplicht als er sprake is van vrijheidsberoving. Maar zelfs in dit verband wordt dit niet altijd nageleefd. De kwestie van financiering is in dit opzicht cruciaal. Allereerst moet heel het financieringssysteem van advocaten van wacht "Salduz" herzien worden en moet er worden voorzien in een onmiddellijke en redelijke vergoeding, net zoals voor tolken, anders zal het ook niet langer mogelijk zijn hen te mobiliseren. Voorzien in een waardige vergoeding voor advocaten en hun opleiding verbeteren zijn absolute voorwaarden als we willen verzekeren dat jongeren effectief van hun door Europese richtlijnen gegarandeerde rechten kunnen genieten . Bovendien moeten de lijsten van gespecialiseerde advocaten jeugdrecht van wacht ook beschikbaar zijn op alle politiebureaus.
Wat de NBMV op Belgisch gebied betreft, gebeurt het regelmatig dat zij meerdere keren van opvangcentra veranderen, wat een verandering van het taalgebruik met zich meebrengt, verandering van school, etc. We moeten er op letten welk taalgebruik het meest geschikt is voor hun: leren zij makkelijker Frans of Nederlands? Zij hebben stabiliteit nodig en we vergeten dat zij zich ook ergens moeten kunnen vestigen.
Het is wenselijk kinderen te begeleiden die een zwaar trauma hebben opgelopen zoals zij die vanuit Syrië arriveren, een oorlog hebben meegemaakt, kindsoldaat waren, …. We mogen hun niet zomaar in de alledaagse wereld loslaten zonder een begeleider aan wie zij vragen kunnen stellen en tot wie zij zich richten kunnen om te kunnen verwerken wat zij meegemaakt hebben.
Voor de NBMV Roma is een culturele bemiddelaar, zoals die bestaat in Brussel, ongetwijfeld een goede praktijk die aangemoedigd moet worden. Er is namelijk een adequaat probleem om zich met hun levenswijze en hun cultuur aan ons systeem aan te passen waardoor elk educatief werk een hachelijke zaak is.
Een betere vorming van NBMV voogden, zeker op het juridische vlak, zal nodig zijn en dit moet tevens gepaard gaan met een opwaardering van deze functie.
Het probleem van de enkelvoudige test komt veel voor. Het gebeurt nog te vaak dat deze oppervlakkige test per ongeluk gebeurt zonder dat de jongere verhaal kan gaan halen, de jongere zich in de gevangenis bevindt. De enige oplossing is dat de jongere een advocaat neemt en dat deze aan de Dienst Voogdij schrijft om hen erop te wijzen dat een "meerderjarige" zich in de gevangenis bevindt maar dat hij zich een minderjarige verklaart. De Dienst Voogdij kan er zo in slagen de jongere met toelating van de onderzoeksrechter weg te halen om een drievoudige test af te nemen. Dit moet systematisch gebeuren.
Tot slot voor al deze vragen omtrent procedurele rechten zijn er ook andere dringende zaken om buitenlandse minderjarigen te helpen, vooral de NBMV: zij moeten ergens kunnen slapen, een dak boven hun hoofd hebben, eten, etc. Men moet zich dus eerst bekommeren over het respecteren van deze basisrechten alvorens zich over hun procedurele rechten te buigen, indien zij een inbreuk pleegden, aangezien dit meestal mijlenver van hun primaire en levensnoodzakelijke zorgen ligt. Men mag niet uit het oog verliezen dat de meesten van hen op overleving aangewezen zijn. Hierbij is de ontwikkeling van het project "pleeggezinnen voor NBMV" een manier om aan hen die stabiliteit te geven en tegelijkertijd een preventieve rol te spelen.

V. Bibliografie

BEYS, M., *Quels droits face à la police : manuel juridique et pratique*, Bergen, Couleur livres, 2014, p. 284 - 318.

CLAEYS, C., « L'audition policière des suspects mineurs : adaptée aux enfants ? », *T.J.K*, november 2014, p. 10 - 22.

JONCKHEERE, A. et MAES, E., « Caractéristiques des personnes placées sous mandat d'arrêt et/ou en liberté sous conditions », in *La détention préventive et ses alternatives*, Dagelijkse leiding Criminologie, Nationaal instituut criminalistiek en criminologie, FOD Justitie, 2011, p. 35 en volgende.

DE TERWANGNE, A., « L'assistance du mineur lors de son audition par la police, le parquet ou le juge : guide pratique de la loi du 13 août 2011, dite 'Loi Salduz' », *J.D.J.*, december 2011, p. 15 - 34.

FRANCOISE, C., « Chronique de criminologie – La comparution des mineurs devant le juge de la jeunesse », *T. Strafr. Crim.*, 2014/1, p. 49 - 76.

SZ. GYURKÓ (ed) – B. NEMETH, Comparative situation analysis of juvenile justice system in 20 CEE countries in accordance with the four relevant Terre des hommes scopes, Budapest, Tdh, 2016.

KENNES, L., « La loi du 13 août 2011 conférant des droits à toute personne auditionnée et à toute personne privée de liberté », *T. Strafr. Crim.*, 2012, p. 5 - 67.

MOUTON, A., Barbara De Naeyer, responsable du service jeunesse et famille de la zone de police Bruxelles-Ouest : « Si nous voulons appliquer Salduz à la lettre, il faudra un avocat pendant toutes les heures d'ouverture du commissariat », *T.J.K.*, december 2011, p. 12 - 14.

NUYTIENS, A., JASPERS, Y. et CHRISTIAENS, J., « Renvoyer les jeunes délinquants vers la justice des majeurs, et après? », *Justice et Sécurité*, december 2015, beschikbaar op https://incc.fgov.be/christiaens-jenneke

PREUMONT, M., *Memento du droit de la jeunesse*, Waterloo, Kluwer, 2012.

RAVIER, I., « Les chiffres de la délinquance des mineurs en Belgique », *Justice et Sécurité*, november 2015. https://incc.fgov.be/ravier-isabelle

RIZZO, C., « Les jeunes face à la police », *T.J.K.*, december 2007, p. 42 - 45.

S. GOLUB et A. GRANDJEAN, Promoting equitable access to justice for all children, UNICEF Insights, Issue 1/2014 (2014).

Procedurele rechten van minderjarige verdachten of beschuldigden in een strafprocedure/rechtsgeding in de Europese Unie (Pro-Jus)

Terre des hommes
tdh.ch

rights international spain
defendiendo los derechos y libertades civiles

hors la rue
ASSOCIATION LOI 1901
SOUTIEN AUX MINEURS ÉTRANGERS EN DIFFICULTÉ

Defence for Children
DCI-BELGIUM

DEFENCE for CHILDREN